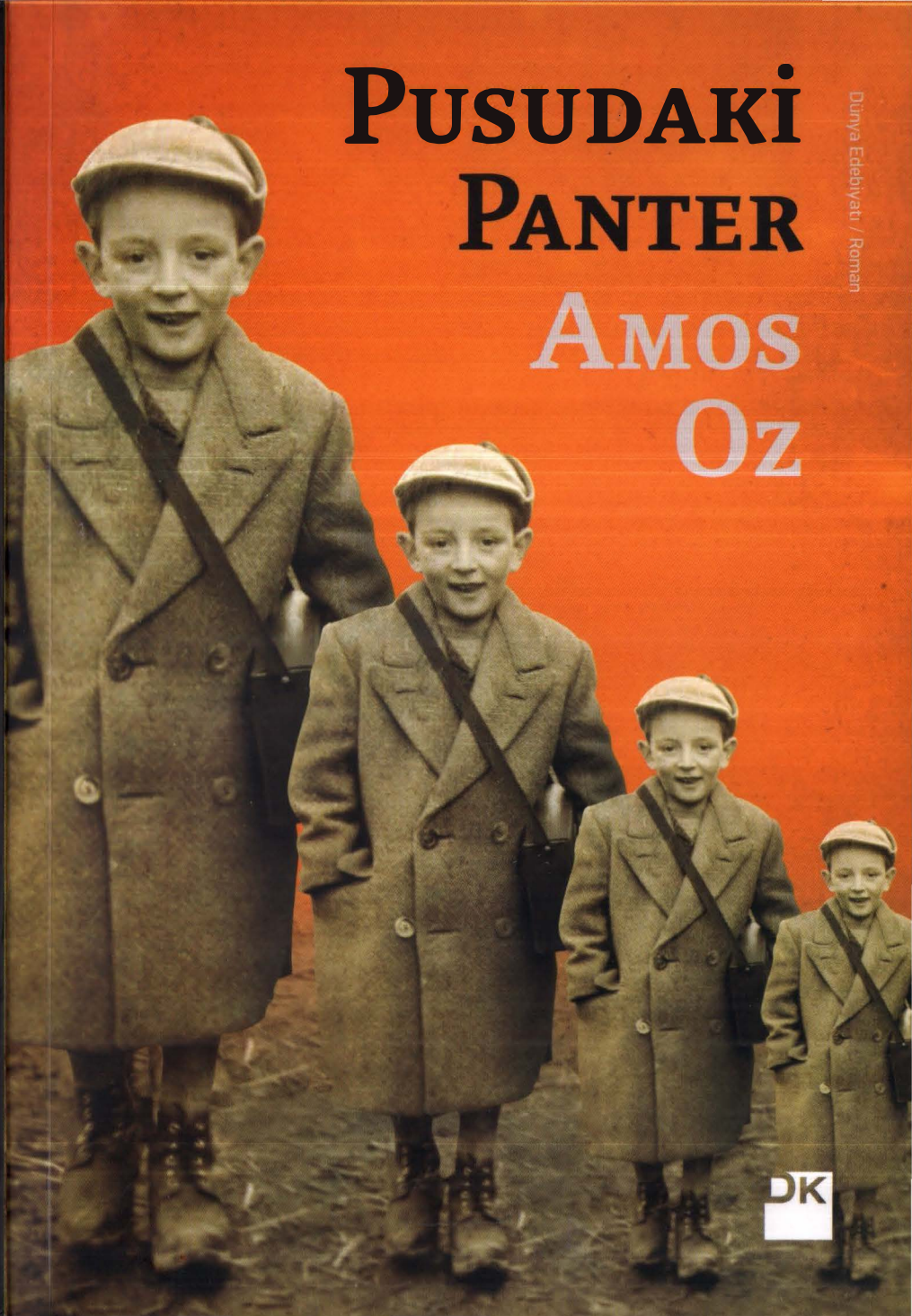
Pusudaki Panter

Amos Oz

Dünya Edebiyatı / Roman

DK

PUSUDAKİ PANTER AMOS OZ

Pusudaki Panter

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN
YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Aşk ve Karanlık
Kara Kutu

PUSUDAKİ PANTER

Orijinal adı: Panter Bamartef
© Panther in the Basement by Amos Oz, 1995
Yazan: Amos Oz
İngilizceden çeviren: Elif Ayla

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla satın alınmıştır.

1. baskı / Kasım 2012 / ISBN 978-605-09-1152-7
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Baskı: Ayhan Matbaa Basım Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Mahmutbey Mah. Deve Kaldırım Cad. Gelincik Sok.
No: 6 Kat: 3-4 / Bağcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 445 32 38
Sertifika no: 22728

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Pusudaki Panter

Amos Oz

Çeviren: Elif Ayla

DK DOĞAN KİTAP

Dean, Nadav, Alon ve Yael için...

Romanda adı geçen filmler hayal ürünüdür. İsimleri, senaryoları ve oyuncuları, yazarın 1940'ların sonunda Kudüs sinemalarında çocukken izlediği popüler Hollywood filmlerini çağrıştırmak amacıyla yazar tarafından kurgulanmıştır.

1

Hayatımda birçok kez hain olarak anıldım. İlk olayda on iki yaşımı üç ay geçmiştim. O sıralar Kudüs'ün kenar mahallelerinden birinde yaşıyorduk. Yaz tatiliydi. İsrail devletinin kurulmasından ve İngilizlerin ülkeyi terk etmelerinden yaklaşık bir yıl kadar önceydi.

Bir sabah kalktığımızda mutfak penceremizin hemen altındaki duvarda siyah kalın harflerle yazılmış şu sözleri görmüştük: PROFI BOGED ŞAFEL, yani "Profi alçak bir haindir." Şafel, yani alçak kelimesi oturup şu satırları yazdığım sırada bile bana garip geliyor. Bir hainin alçak olmaması mümkün müdür? O halde neden Çita Reznik (o olduğunu el yazısından çıkarmıştım) "alçak" kelimesini yazma zahmetine girmişti? Öyle değilse, ihanet hangi koşullar altında alçaklık sayılmaz?

Profi lakabını çok eskiden almıştım. Profesörün kısaltılmış haliydi. Kelimelerle uğraşmaktan hoşlandığım için bana bu ismi vermişlerdi. Kelimeleri inceleme takıntımdan dolayı bu ismi almıştım. (Kelimeleri hâlâ seviyorum. Onları toplamak, düzenlemek, karmak, tersine çevirmek ve birleştirmekten hoşlanıyorum. Daha çok paragözlerin bozuk para ve banknotları ya da kumarbazların oyun kâğıtlarını sevmesi gibi bir durum bu.)

Babam mutfak penceresinin altındaki o yazıyı sabah

saat altı buçukta gazete almaya giderken gördü. Kahvaltı sırasında, frambuaz reçelini bir dilim kara ekmeğin üzerine sürerken, bıçağını aniden neredeyse sapına kadar reçel kavanozuna daldırdı ve üzerine basa basa "Ne güzel bir sürpriz!" dedi. "Acaba beyefendi ne işler karıştırdı da biz bu onura layık görüldük?"

Annem "Sabah sabah çocuğa yüklenme" dedi. "Bütün çocukların sürekli oğlumuzla uğraşmaları yeterince kötü zaten."

O günlerde muhitimizdeki diğer birçok erkek gibi, babam da haki giyiyordu. Haklılığına inanan insanlara özgü ses ve mimikleri vardı. Kavanozun dibini eşeleyip yapışkan bir frambuaz parçası çıkardıktan sonra ekmek diliminin iki tarafına eşit bir biçimde yaydı ve "Mesele şu ki" dedi, "bugünlerde herkes 'hain' kelimesini çok rahat kullanıyor. Peki, ne demektir hain? Elbette, onursuz bir adam. Şüphe götürür bazı çıkarlar uğruna, kendi halkına ya da ailesine ve arkadaşlarına arkadan, sinsice saldırıp düşmanla işbirliği yapan kişi. Bir katilden daha adidir. Lütfen yumurtanı bitir. Gazetede Asya'da insanların açlıktan öldüklerini okuyorum."

Annem tabağımı kendisine doğru çekti ve yumurtamla birlikte ekmek ve reçelden artakalanları bitirdi. Bunu aç olduğu için değil, huzursuzluk çıkmasın diye yapmıştı.

"Seven insan hain olmaz" dedi.

Bunu ne bana ne de babama söylemişti. Gözlerini diktiği yere bakılırsa, buzdolabının hemen üzerindeki duvarda özel bir amaca hizmet etmeyen çiviye hitap ediyordu.

2

Kahvaltıdan sonra annemle babam otobüse yetişmek için aceleyle evden çıktılar. Boştum, yaz tatili olduğu için akşam yemeğine kadar bir sürü zamanım vardı. Önce masayı sildim. Her şeyi yerli yerine, buzdolabına, dolaplara ya da eviyeye koydum, çünkü yapacak bir şey olmadan evde tek başıma olmayı seviyordum. Tabakları yıkadım ve suları süzülsün diye ters çevirdim. Sonra, akşama kadar güneş girmesin diye evde dolaşıp pencereleri ve panjurları kapattım. Güneş ve çöl kumu, babamın duvardaki raflara dizdiği ve içlerinde çok nadir eserlerin de olduğu kitaplarına zarar veriyordu. Sabah gazetesini okuduktan sonra katlayarak mutfak masasının üzerine bıraktım ve annemin broşunu kutusuna yerleştirdim. Bütün bunları pişmanlık duyan bir hain gibi değil de, düzenli olmayı sevdiğimden yaptım. Son günlerde her sabah ve akşam evi şöyle bir turlayıp her şeyi yerli yerine koymayı âdet haline getirdim. Beş dakika önce, panjurları ve pencereleri kapatmaktan bahsettiğim kısmı yazarken, işime ara verdim, çünkü kalkıp banyo kapısını kapatmam gerektiğini hatırladım. Gerçi kaparken çıkardığı sese bakılırsa açık bıraksam daha iyiymiş.

Bütün yaz boyunca annemle babam sabah sekizde evden çıkıp akşam altıda geldiler. Öğle yemeğim buzdo-

labında beni bekliyordu ve günlerim ufuk kadar boştu. Örneğin, halının üzerinde beş-on kişilik bir asker grubuyla ya da kılavuzlar, gözcüler, yol ve kale inşaatçılarıyla oyuna başlar, sonra peyderpey doğayı ehlileştirir, düşmanları yener, geniş toprakları fetheder, köyler ve şehirler kurar, bunları birbirine bağlayan yollar inşa ederdik.

Babam musahhihti ve bir yayınevinde editör yardımcılığı gibi bir iş yapıyordu. Geceleri, sabahın ikisine ya da üçüne kadar kitap raflarının gölgesinde otururken vücudu karanlıkta kalıyor, masa lambası yalnızca gri saçını aydınlatıyordu; masasının üzerinde yığılı duran kitap dağlarının arasındaki bir vadiyi büyük bir gayretle tırmanıyormuş gibi, Polonya'daki Yahudilerin tarihini anlatan muhteşem kitabına hazırlık için kâğıtlara ve fişlere notlar alıyordu. Prensipli, ciddi bir adamdı ve adalet kavramına gönülden bağlıydı.

Anneme gelince, yarısı dolu çay bardağını cama doğru kaldırıp pencereden sızan mavi ışığa bardağın içinden bakmayı severdi. Kimi zaman ısınmak istercesine çayını yanağına bastırırdı. Nazilerden kaçıp uzak köylerde ya da manastırlarda saklanan ve annemin tabiriyle, "ölümün gölgesinin düştüğü vadinin karanlığından" kaçıp bize ulaşan göçmen yetimlerin eğitim gördüğü bir kurumda öğretmendi. Bir keresinde şöyle diyecekti: "Onlar insanların birbirine kurtlar gibi davrandığı bir yerden geliyorlar. Mülteciler de. Çocuklar da." Uzak köyleri zihnimde korkutucu kurt adam imgeleriyle ve ölümün gölgesinin düştüğü vadinin karanlığıyla eşleştirecektim. "Karanlık" ve "vadi" kelimelerini sevmiştim, çünkü manastır ve mahzenleriyle karanlığa bürünmüş bir vadi canlanıyordu gözümde. Ve ölümün

gölgesini de beğenmiştim, çünkü anlamamıştım. Sanki o an "ölümün gölgesi" diye fısıldayacak olsam, bir facia olmuş da artık geri dönülemeyeceğini anlatan belli belirsiz bir yankı, piyanonun en sol tuşundan çıkan o en pes sesi işitecektim.

Mutfağa döndüm. Gazetede, kötü günlerden geçtiğimizi, dolayısıyla moralimizi sağlam tutmamız gerektiğini okumuştum. Ve İngilizlerin eylemlerinin "bölgeyi karanlığa sürüklediği" belirtilerek, Yahudi milletinden buna "karşı koyması" isteniyordu.

Direnişteki gibi, kimsenin beni takip etmediğinden emin olmak için etrafıma bakınıp evden çıktım; bir gazetenin arkasına saklanmış, yolun karşısındaki bir binanın girişinde pusuya yatmış, güneş gözlüklü garip bir adam beni izliyor olabilirdi. Ancak sokak her zamanki gibiydi. Manavın önünde boş kasalardan bir duvar oluşmuştu. Sinopski biraderlerin bakkal dükkânında çalışan oğlan, gıcırdayan bir el arabasını çekiyordu. Çocuksuz bir ihtiyar olan Pani Ostrowska o sabah muhtemelen üçüncü kez kapısının önünü süpürüyordu. Evde kalmış bir kız olan Doktor Gryphuis balkonunda oturmuş, bazı dosyaları dolduruyordu. Babam onun doğum yeri olan Bavyera Rosenheim'daki Yahudi geçmişiyle ilgili materyal bulmasına yardımcı oluyordu. Parafin satıcısı, arabasının dizginlerini gevşekçe dizlerinin üzerinde tutmuş, bir yandan çan çalıp bir yandan da atına Yidiş dilinde hüzünlü bir şarkı söyleyerek yavaşça ilerliyordu. Orada durup olaya ışık tutabilecek küçük bir ayrıntı bulma umuduyla, siyahla yazılmış PROFI BOGED ŞAFEL, "Profi alçak bir haindir" kelimelerini dikkatle inceledim. Öfke ya da korkudan BOGED, yani "hain" kelimesinin son harfi D'den çok R'ye benzemişti,

bu da beni alçak bir hain, BOGED değil alçak bir yetişkin, yani BOGER yapıyordu. O sabah, yetişkin biri olmak için sahip olduğum her şeyi seve seve verebilirdim.

Öyleyse, Çita Reznik "bir Bilam" yapmıştı.

İncil ve Yahudilik hocamız Bay Zerubbabel Gihon'un sınıfta anlattığı gibi: "Bilam yapmak bir lanetin nimete dönüşmesi anlamına gelir. Örneğin, İngiliz Bakan Ernest Bevin Londra'daki parlamentoda 'Yahudiler inatçı bir ırktır' diyerek bir Bilam yapmıştır."

Bay Gihon'un derslerini komik olmayan nüktelerle çeşnilendirme gibi bir âdeti vardı. Şakalarında sık sık kendi karısını kullanırdı. Örneğin, Krallar Kitabı'ndan kırbaçlar ve akreplerle ilgili bir kısmı okurken şunu demişti: "Akrepler kamçılardan yüz kat daha kötüdür. Ben size kırbaçla eziyet ediyorum, karın da bana akreplerle eziyet ediyor." Başka bir sefer de şöyle söylemişti: "'Kazan altında çalıların çıtırtısı gibi' diye bir söz vardır. Vaiz, yedinci bab. Aynı, şarkı söylemeye çalışan Bayan Gihon gibi."

Bir keresinde akşam yemeğinde şöyle dedim:

"Biliyor musunuz, öğretmenim Gihon'un, karısını çekiştirerek ona ihanet etmediği bir gün bile olmuyor."

Babam anneme baktı ve "Oğlun kesinlikle aklını yitirmiş" dedi. (Babam "kesinlikle" kelimesinden çok hoşlanırdı, aynı "şüphesiz", "açıkça", "tabii ki" kelimelerinden hoşlandığı gibi.)

Annem "Ona hakaret edeceğine neden ne demek istediğini anlamaya çalışmıyorsun?" diye karşılık verdi. "Onu hiçbir zaman gerçekten dinlemiyorsun. Beni ya da başkalarını da öyle. Sen hiç kimseyi dinlemiyorsun. Tek dinlediğin şey, radyodaki haberler."

Babam her zamanki gibi, bir tartışmaya girmekten

kaçınarak "Dünyadaki her şeyin" dedi sakin sakin, "iki farklı yanı vardır; bunu herkes bilir, sadece birkaç çılgın ruh bundan bihaberdir."

"Çılgın ruh" ifadesinin ne anlama geldiğini bilmiyorsam da bunu sormak için doğru zaman olmadığının farkındaydım. Bu yüzden onları öylece, karşı karşıya sessizce oturdukları bir dakika boyunca izledim –bazen böyle bilek güreşini andıran sessizlikleri olurdu– ve neden sonra şöyle dedim:

"Gölge hariç!"

Babam gözlüğü burnunun ortasında, bana, o şüpheli bakışlarından birini gönderdi. Başını sallıyordu. Bu hali Kitabı Mukaddes dersinde öğrendiklerimizi anımsatıyordu: "Üzüm versin diye bekledi, fakat yabani üzüm verdi." Gözlüğünün üzerinden bana diktiği mavi gözleri, büyük bir hayal kırıklığıyla parlıyordu. Yalnızca bana değil, benimle birlikte bütün gençlere ve emanet aldığı bir kelebeği krizalit haline geri döndüren eğitim sistemine yönelik bir hayal kırıklığıydı bu.

"Ne demek gölge? Gölge olan senin beynin."

Annem atıldı:

"Susturmak yerine, neden ne demek istediğini anlamaya çalışmıyorsun? Bir şeyler ifade etmeye çalışıyor olmalı."

Ve babam karşılık verdi:

"Tamam. Tabii ki. Madem öyle, bu akşam beyefendi ne demek istediler? Hangi esrarengiz gölgeden bahsetme lütfunu gösteriyorsunuz? 'Adamlar diye gördüğün dağların gölgesidir?',[1] 'Gölgeyi özleyen köle gibi?'"[2]

1. Hakimler, 9:36. (yay.n.)

2. Eyub, 7:2. (yay.n.)

16

Yatağa gitmek üzere ayağa kalktım. Açıklama yapmak zorunda değildim. Yine de benden umulmayacak bir biçimde dönüp şöyle dedim:

"Gölge hariç, baba. Bir dakika önce dünyadaki her şeyin iki farklı yanı olduğunu söyledin. Ve hemen hemen haklıydın. Ancak unutuyorsun ki, gölgenin yalnızca bir yanı vardır. Bana inanamıyorsan, git bak. İstersen birkaç deneme bile yapabilirsin. Sen bana, istisnaların kaideyi belirlediğini ve genelleme yapmamak gerektiğini öğretmemiş miydin? Bana öğrettiğini sen unutmuşsun."

Böyle diyerek kalktım. Sonra masayı temizleyip odama çekildim.

3

Babamın çalışma masasının koltuğunda otururken büyük sözlüğü ve ansiklopediyi aldım ve aynı ondan öğrendiğim gibi, boş bir kartın üzerine bir dizi kelimeyi sıralamaya başladım.

Hain: Dönek, karşı tarafa geçen, firari, dönme, ispiyoncu, sinsi, işbirlikçi, muhbir, sabotajcı, casus, düşman için çalışan, hilekâr, köstebek, yabancı ajan, iki taraflı ajan, *ajan provokatör*, Brutus (*bkz.* Roma), Quisling (*bkz.* Norveç), Yahuda (*Hıristiyan kullanımı*). *Sıfat*: Hain, vefasız, namussuz, güvenilmez, sadakatsiz, ikiyüzlü. *Fiil*: İhanet etmek, aldatmak, güvensizlik yaratmak, haince davranmak, taraf değiştirmek, oyun oynamak, hainlik yapmak. *Atasözü-deyim*: Koynunda yılan beslemek, kuzu postuna bürünmüş kurt, sırtından hançerlemek. *Kutsal Kitap*: Kötü zamanda hain adama güvenmek, kötü diş ve sarsak ayak gibidir (Süleyman'ın Meselleri 25:19); Çünkü onların hepsi zina ediciler, hain alayı (Yeremya, 9:2); Hainlik edenlere niçin bakıyorsun (Habakkuk, 1:13).

Sözlüğü kapattım. Sersemlemiş gibiydim. Liste, birbirinden uzaklaşan yollarıyla gür bir ormanı andırıyordu. Öyle ki bu yollardan yeni patikalar ayrılıyor, çalılıkların arasında kaybolup yılankavi bir şekilde dolanıyor, bir an için birleştikten sonra tekrar ayrılıp kuytu

yerlere varıyor, üzerlerinde mağaralar, ağaççıklar, labirentler, kuytu köşeler, terk edilmiş vadiler, harika ve şaşkınlık uyandırıcı şeyler barındırıyordu. Dönek ile firari, aldatan ile ihbarcı, hain ile ikiyüzlü, sabotajcı ile sırtından bıçaklayan, köstebek ile muhbir arasında nasıl bir bağlantı vardı? Brutus ve Quisling hangi kötü fiilleri işlemişlerdi? Dahası da vardı: Yol ve yolculuk; yılankavi ve kaplumbağa. (Bugün, çalışırken sözlük ya da ansiklopedi açmaya cesaret edemem, aksi takdirde bu, yarım günüme mal olur.) Ne olduğumu takmıyordum artık; bir hain, kavgacı bir çocuk ya da çılgın bir oğlan. Bütün sabah, ansiklopedinin geniş denizlerinde yolculuk yaptım: Savaş boyaları sürmüş vahşi Papualara ya da patlayan volkanlarıyla parlak yıldızlara veya tam tersi, sonsuz karanlıklara (Bu, ölülerin gölgelerinin gizlendiği yer olabilir miydi?) bürünmüş ve donmuş kraterlere uzandım, adalara çıktım, ilkel bataklıklarda dolandım, yamyamlara, münzevilere ve Seba Melikesi döneminde yaşamış siyah derili Yahudilere rastladım ve kıtaların birbirinden senede yarım milimetre gibi bir hızla uzaklaştığını okudum. (Daha ne kadar süre boyunca birbirlerinden uzaklaşabilirlerdi? Tabii ki milyarlarca sene boyunca. Çünkü Dünya yuvarlaktı, yani öteki tarafta tekrar buluşacaklardı!) Sonra Brutus ve Quisling'e baktım. Yahuda'ya da bakacaktım ki ışık yılı maddesinde durdum; beni şaşkına çevirdi.

Gün ortasında, kazınan midem beni evrenin başlangıç noktasından aldı ve mutfağa doğru sürükledi. Annemin benim için buzdolabında bıraktığı yulaf ezmesi, bir köfte ve çorbadan oluşan yemeğimi mideye indirdim. Yemeklerimi beş dakika fırında ısıtıp sonra da fırını kapatmayı unutmamam gerekiyordu. Zaman kaybet-

memek için ısıtmadım. Yemeğimi bitirmek için acele etmeli ve bir an önce, kaybolan galaksilere geri dönmeliydim. Aniden kapının altında katlanmış bir mektup fark ettim. Üzerindeki yazı Ben Hur'a aitti:

> Alçak hainin dikkatine: Bu akşam saat tam altı otuzda, geç kalmamak koşuluyla, Asgari Mahkemeye çıkmak üzere, İngiliz zalimle arkakadaşlık yapmak suçundan ciddi bir sorguya çekileceğinizden dolayı Tel Arza'daki sizin de bildiğiniz yerde bulununuz. İmza: YHYÖ Örgütü, Yüksek Komuta, İç Güvenlik ve Soruşturma Birimi. Not: Hırka, su matarası ve temiz ayakkabılar getirin. Çünkü sorgu bütün gece sürebilir.

Evvela kalemimle "arkakadaşlık" kelimesini "arkadaşlık", "Asgari" sözcüğünü "Askeri" olarak düzelttim. Mevcut emirlerle birlikte bu mesajı da aklıma kaydettim ve İngilizlerin ev araması yapması ihtimaline karşı iz bırakmamak için mektubu mutfakta yaktıktan sonra küllerini tuvalete attım. Sonra masama çekilip galaksilerle ışık yıllarına geri dönmeye çalıştım. Ama galaksiler dağılmış, ışık yılları geçmişti. Böyle olunca babamın küçük yığınından, başka bir boş kart aldım ve not ettim: *Durum kritik ve endişe verici.* Ve devam ettim: *Ama başımız dik olacak*. Sonra kartı yırtıp attım ve sözlükle ansiklopediyi kenara kaldırdım. Korkuyordum.

Hemen başa çıkmam gereken bir korkuydu bu.

Ama nasıl?

Bazı pullara bakmaya karar verdim. Koleksiyonumda Barbados ve Yeni Kaledonya'dan birer pul vardı. İki ülkeyi *Büyük Alman Atlası*'nda bulmaya çalıştım. Çikolata aradım ama hiç kalmamıştı. Sonunda mutfağa geri döndüm ve babamın reçelinden iki kaşık alıp yedim.

Hiçbir şey işe yaramıyordu. İşte bu kötüydü.

4

Kudüs'ün İngiliz yönetimindeki son yazından hatıramda kalanlar bunlar. Tepelere yayılmış bir şehir. Devedikenleri ve kayalarla birbirinden ayrılarak yalıtılmış bölgeler gibi bir yer değil. İngiliz zırhlı araçları sokak köşelerinde dururdu; gözetleme mazgalları, güneşten kamaşan gözler gibi kısılmış olurdu. Ve ön taraftan fırlayan namluları, işaretparmaklarını andırırdı: Hey sen, oradaki!

Şafakta çocuklar dışarı çıkarak duvarların ve sokak lambalarının direklerine yeraltından gelen afişleri yapıştırırlardı. Cumartesi öğleden sonraları avlumuza misafirler gelirdi; sıcak çay ve annemin pişirdiği, benim de yumuşak hamurun üstüne çiçek ve yıldız çizerek ona yardım ettiğim bisküviler eşliğinde tartışmalar olurdu. Bu tartışmalar boyunca hem misafirler hem de annemle babam şöyle kelimeler kullanırdı: zulüm, imha, kurtuluş, istihbarat, miras, gizli göç, abluka, gösteriler, Hacı Emin, radikaller, kibutzlar, Beyaz Kitap, Hagana,[3] kendini tutma, yerleşim bölgeleri, çeteler, dünya bilinci, asiler, protestolar, kaçak göçmenler... Bazen misafirlerden biri coşardı. Bu kişi, genellik-

3. Yahudi yerleşimlerini korumak amacıyla kurulan ve 1920-1948 yılları arasında faaliyet gösteren Yahudi paramiliter örgüt. (yay.n.)

le sessiz olan bir adamdı. Sıska, soluk yüzlü, titreyen parmaklarının arasında bir sigara tutan, gömleği çenesine kadar iliklenmiş, cepleri küçük not defterleri ve kâğıt parçalarıyla dolu bir adam. Kibar bir öfkeyle patlar ve "kurbanlık koyun gibi", "korunan Yahudiler" diye bağırır, hemen ardından bıraktığı kötü izlenimi düzeltmek istercesine, "Ancak biz bölünmeye kesinlikle izin vermemeliyiz, Tanrı korusun, hepimiz aynı gemideyiz" diye eklerdi.

Çatıdaki boş çamaşır odasına bir küvet ile lamba kondu ve Berlinli bir terzi olan Bay Lazarus üst katımıza taşındı. Sürekli gözünü kırpan ve başını sallayan ufak tefek bir adamdı. Yaz sıcağına rağmen her zaman eski püskü gri bir ceket ve yelek giyerdi. Ve her zaman boynunun etrafında kolye gibi yeşil bir mezura taşırdı. Dediklerine göre çocukları ve karısı Hitler tarafından öldürülmüştü. Peki, Bay Lazarus hayatta kalmayı nasıl başarmıştı? Çok çeşitli rivayetler, belirsizlikler vardı. Benim de şüphelerim mevcuttu: *Onlar* ne biliyordu ki? Ne de olsa, Bay Lazarus bu konuda tek kelime etmemişti. Hole yarısı Almanca yarısı İbranice (İbranice kısmı anneme yazdırmıştı) bir karton astı: "Berlinli tecrübeli terzi. Tadilattan yeni siparişlere kadar her türlü iş yapılır. Son modalar. Makul fiyatlar. Veresiye yapılır." Bir veya iki gün sonra ilanın Almanca kısmı yırtılmıştı. Burada katillerin diline izin vermiyorduk.

Babam gardırobun arkalarında eski bir yün ceket buldu ve ceketin düğmelerini değiştirmesi, dikişlerini güçlendirmesi için beni Bay Lazarus'a gönderdi. "Tabii ki, bu ceket neredeyse giyilmez olmuş, eski bir çaput. Ama yukarıdaki adam bir parça ekmeğe muhtaç. Ona para vermek hakaret olur. En iyisi ona ceketi göndere-

lim. Düğmeleri değiştirip birkaç kuruş kazanır, takdir edildiğini hisseder" dedi babam.

Annem "Tamam" dedi. "Düğmeleri değiştirsin. Ama neden çocuğu gönderiyorsun? Kendin git, onunla konuş ve onu çaya davet et."

"Kesinlikle" dedi babam şaşkınlıkla. Ve arkasından kararlı bir tavırla ekledi: "Tabii ki, kesinlikle onu davet etmeliyiz."

Bay Lazarus çatının uzak köşesinde eski karyolalardan bir bölme oluşturmuş ve bunu tellerle destekleyerek bir çeşit kafes ya da kümes yapmıştı. Yaşlı bir kadından biraz saman bulmuş, altı tavuk aldıktan sonra anneme de kartonun boş kısmına İbranice "Taze yumurta bulunur" yazdırmıştı. Ancak hiçbir tavuğunu kesilmesi için satmamıştı, bayram günlerinde bile. Tam aksine, söylenenlere bakılırsa Bay Lazarus hepsine bir isim vermiş ve geceleri iyi uyuyup uyumadıklarını kontrol etmeyi alışkanlık haline getirmişti. Bir gün Çita Reznik ve ben su tanklarının arasında saklandık ve Bay Lazarus'un tavuklarıyla Almanca konuştuğunu duyduk. Bildiriyor, ısrar ediyor, açıklamalarda bulunuyor, hatta ahenksiz bir melodi söylüyordu. Bazen annemin atmamı söylediği bayat ekmek parçaları ya da bir kavanoz mercimekle tavukları beslerken, Bay Lazarus yanıma gelip aniden parmak uçlarıyla omzuma dokunuyor ve yanmış gibi parmaklarını sallıyordu. Havaya ya da görünmeyen birine laf anlatan çok insanımız vardı.

Çatıda, Bay Lazarus'un tavuk kümesinin arkasında, diğer çatıları da çok iyi gören bir gözetleme yeri yapmıştım. Hatta İngiliz garnizonunu bile gözlerimi kısarak izleyebiliyordum. Burada durup su tanklarının arasında pusuya yatarak onların akşam içtimalarını casus-

lar gibi takip etmeyi ve özel şeyleri not defterime kaydetmeyi alışkanlık haline getirmiştim. Ve sonra keskin bir nişancı gibi tüfeğimi onlara doğrultup ekonomik tek bir atışla hepsini öldürüyordum.

Çatıdaki gözetleme yerimden, tepelerin eteklerine yayılmış, uzaktaki Arap köylerini, zirvelerinin hemen sonrasında çölün başladığı Zeytin Dağı ve Hazofim Dağı'nı, öte tarafta güneydoğu yönünde Hükümet Binası'nın, yani İngiliz yüksek komiserinin konutunun üzerinde bulunduğu Yahuda Tepesi'ni de görebiliyordum. O yaz, çatıdaki bu gözetleme yerimden, üç yönden ansızın saldırarak tepeyi ele geçirme planının son detayları üzerinde çalışıyordum. Hatta İngiliz yüksek komiseri yakalanıp sorguya çekilirken ona hiç çekinmeden söyleyeceklerimin bir özetini bile hazırlamıştım.

Bir keresinde Ben Hur'un izlendiğinden şüphelenerek onun penceresini gözlerken, Ben Hur yerine ablası Yardena pencerede göründü. Odanın ortasında durdu, parmak uçlarının üzerinde bir dansçı gibi iki kere döndü ve birden düğmelerini çözerek sabahlığını çıkarıp bir elbise giydi. Sabahlığını çıkarıp elbisesini giyerken, beyaz teninde bazı gölgeler göründü. Bir çifti boynunun altında, diğer baş döndürücü gölge de karnının altında. Ama bir perde gibi boynundan dizlerine kadar inen elbiseyle derhal kapanmıştı bu gölgeler. O kadar hızlıydı ki ne gördüğüm şeyi anlayacak ne geri çekilecek ne de gözlerimi kapayacak vaktim olmuştu. Gerçekten de gözlerimi kapatırdım, eğer bir an içinde olup bitmeseydi. O an şunu düşündüm: Şimdi öleceğim. Bunun için ölmeyi hak ediyorum.

Yardena'nın bir nişanlısı ve bir de eski nişanlısı vardı. Bu ikisinden başka Celile'den bir avcı ile Hazofim

Dağı'ndan bir şair ve bir de ona yalnızca "Günaydın" ve "Ne kadar güzel bir gün" deme cesaretinden fazlasını bulamayıp üzgün üzgün bakmakla yetinen utangaç bir hayranı vardı. Kışın ona şiirlerimden birkaçını göstermiştim. Birkaç gün sonra bana "Sen hep yazacaksın" demişti. Yıllar boyunca bu sözler, duyduğum diğer sözlerin birçoğundan daha güzel gelmişti, çünkü hakikaten *yazıyorum*.

O akşam, onunla açık açık konuşup ya da en azından bir mektup yazıp onu dikizlemek istemediğimi ve gerçekten bir şey görmediğimi açıklamaya, ondan özür dilemeye karar vermiştim. Ancak yapmadım, çünkü onun beni fark edip etmediğini bilmiyordum. Acaba beni görmemiş olabilir miydi? Görmemiş olması için dua edip öte yandan görmüş olmasını da umuyordum.

Gözetleme yerimden görülebilen semtleri, köyleri, tepeleri ve kuleleri ezbere biliyordum. İnsanlar Sinopski biraderlerin bakkalında, klinik önündeki kuyrukta, karşıdaki Dorzionların balkonunda, Şibolet gazete bayiinin önünde durup gelecekteki Yahudi devletinin sınırlarını konuşuyorlardı. Kudüs'ü de içerecek miydi? Hayfa'daki İngiliz deniz üssünü de içine alacak mıydı? Ya Celile? Ya çöl? Bazıları, medeni dünyanın bütün güçleriyle gelip, kana susamış Araplar tarafından öldürülmemize mâni olacağını umuyordu. (Bütün milletlerin sabit bir sıfatı vardır, aynı ad ve soyadı gibi: vefasız İngiltere, lekeli Almanya, uzak Çin, Sovyet Rusya, zengin Amerika. Aşağıda, sahil kenarında, kıpır kıpır Tel Aviv. Bizden uzakta, Celile'nin vadilerinde zahmetli Vaat Edilmiş Topraklar. Araplar için "kana susamış" etiketi uygun görülürdü. Dünyanın bile ortama ve şartlara bağlı olarak birçok takma adı vardı: Medeni, özgür,

geniş, ikiyüzlü. Bazen insanlar şöyle derdi: "Dünya biliyor ve susuyor." Kimi zaman da "Dünya bu konuda sessiz kalmayacaktır" derlerdi.)

Bu sıralarda, İngilizler gidip de Yahudi devleti kuruluncaya kadar, bakkal ve manav sabah yedide açılıyor ve tam vaktinde, sokağa çıkma yasağı başlamadan akşam altıda kapanıyordu. Komşular –Dorzionlar, Doktor Gryphius, biz, Ben Hur ve ailesi– Doktor Buster'da toplanıyorduk. Çünkü onun bir radyosu vardı. Sıkıcı bir sessizlikle Kudüs'ün Sesi radyosunu dinlerdik. Bazen, karanlık olduktan sonra, çok kısık sesle, Savaşan Sion'un Sesi radyosunun gizli yayınlarını dinlerdik. Bazen de haberlerden sonra kalır ve Avrupa'da öldürüldüğünü duyduğumuz bir yakınımızın her şeye rağmen hayatta kalmayı başarıp Vaat Edilmiş Topraklar'a ya da İngilizlerin Kıbrıs'ta kurduğu göçmenler kampına kapağı atıp atamadığını öğrenebilmek için kayıp ilanlarını takip ederdik

Yayın boyunca odada, ayazlı bir gecede kıpırdayan perde gibi bir sessizlik olurdu. Ama radyo kapatılır kapatılmaz herkes konuşmaya başlardı. Durmaksızın konuşurlardı. Ne olmuştu, ne olacaktı, ne yapılabilirdi ya da ne yapılmalıydı, ne kadar şansımız kalmıştı? Sanki odaya bir anlık sessizlik çökerse çok kötü bir şey olacağından korkuyor gibi sürekli konuşuyorlardı. Tartışma ve münakaşanın ucunda o soğuk, gri sessizlik görünürse onu hemen sustururlardı.

Herkes gazeteleri okur ve bitince değişirlerdi; *Davar, Hamaşkif, Hatsofe* ve *Haarets* elden ele dolaşırdı. Ve günler şimdikinden daha uzun olduğu ve her gazete dört sayfadan oluştuğu için gündüz aceleyle göz gezdirdiklerini akşamları tekrar okurlardı. Sinopski birader-

lerin bakkalı önündeki kaldırımda grup halinde durup *Davar* gazetesinin moral gücümüz hakkında yazdıkları ile *Haarets*'in sabrın önemine dair söylediklerini karşılaştırırlardı: Satır aralarında gizlenen, birinci ve ikinci okumada atlanmış önemli bir şey olabilir miydi?

Bay Lazarus'un yanı sıra semtimizde Polonya, Romanya, Almanya, Hırvatistan ve Rusya'dan gelmiş başka sığınmacılar da vardı. Oturanların çoğu ne "sığınmacı" ne "vatandaş" ne de "öncü" olarak adlandırılırdı. Genellikle onlar, aşağı yukarı hepsinin ortasında, öncülerin altında, sığınmacıların üstünde kabul edilir ve İngilizler ile Araplar kadar militanlara da karşı olduklarından "örgütlü cemaat" adıyla anılırdı. Ancak aradaki farkı nasıl ifade edebilirsiniz? Titrek "r" ler ve kısık sesler çıkaran Doğu kökenliler hariç hemen hepsi, yani öncüler, sığınmacılar ve militanlar gırtlaktan "r"ler ve akışkan "l" sesleriyle konuşurdu. Anne babalar, biz çocukların yeni bir tür Yahudi olacağını umuyorlardı; gelişmiş, sorumluluk sahibi, mücadeleci olacaktık. Bunun için bizi ciğer, tavuk ve meyvelerle bir güzel beslemişlerdi. Böylece zamanı geldiğinde, biz bronz tenli cesur Yahudiler, düşmanların karşısında kurbanlık koyun gibi durmayacaktık. Anne babalarımız bazen terk ettikleri yerleri özlerlerdi; bilmediğimiz dillerde şarkı söyler, sonra da bir zamanlar ırmakların, çayırların, ormanların ve tarlaların, sazla örtülmüş çatıların ve sisler içinde çalan zillerin varlığını bilelim diye bizlere bu şarkıların kabataslak çevirilerini yaparlardı. Çünkü burada, Kudüs'te, yaz güneşinde kavrulmuş boş araziler vardı. Burada binalar taştan ve oluklu sac levhadan inşa ediliyordu. Ve güneş sabahtan akşama kadar pusuda bekleyerek, her yerde savaş varmış gibi etrafı kavuruyordu.

Bazen biri "Ne olacak?" diye sorar, karşısındaki de "En iyisini ummalıyız" ya da "Daha gidecek yolumuz var" diye karşılık verirdi. Annem bazen oturup bir kutunun içindeki fotoğraflara ve hatıralara beş-on dakika boyunca bakardı. Anlardım ki bu, görmezden gelmem gereken zamanlardan biriydi. Annemin ailesi ve kız kardeşi Tanya, buraya zamanında gelmeyi başaramayan diğer Yahudiler gibi Hitler tarafından Ukrayna'da öldürülmüştü. Babam bir keresinde şöyle demişti: "Bu anlaşılır bir durum değil. Tek kelimeyle inanılmaz. Ve dünya buna hiç ses çıkarmadı."

O da zaman zaman ailesi ve kız kardeşleri için kederlenir ama ağlamazdı; yaklaşık yarım saat öylece durur, yüzünü ekşitir ve haklılığına inanan kişilere özgü inatçı bir duruşla duvardaki haritalara dikkatle bakardı. Karargâhındaki bir general gibi; göz gezdiren ama konuşmayan. İngiliz işgalciden kurtulmak ve burada, zulme uğramış bütün Yahudilerin dünyanın her yerinden gelebileceği bir devlet kurmak gerektiği görüşündeydi. Şöyle demişti: "Dünyaya kesinlikle bir adalet modeli sunmalı, hatta burada kalmak ve bizlerle yaşamak isteyen Araplara bile. Evet, birilerinin kışkırttığı Arapların bütün yaptıklarına rağmen, onlara kesinlikle zayıflıktan uzak, örnek bir cömertlikle muamele edeceğiz. Sonunda özgür Yahudi devleti kurulduğunda hiçbir cani, Yahudileri aşağılamaya ya da öldürmeye cesaret edemeyecek. Ederse, ona cezasını vereceğiz, çünkü zamanı geldiğinde gerçekten çok uzun kollarımız olacak."

Okuldaki beşinci ya da dördüncü senemde babamın atlasından dünya haritasını bir kopya kâğıdına geçirmiş ve vaat edilmiş Yahudi devletini işaretlemiştim: Çölle deniz arasında yeşil bir parça. Bu yeşil parçadan çıka-

rak kıtaları ve denizleri aşan bir kol çizmiş ve kolun sonuna her yere, hatta Alaska'ya ve Yeni Zelanda'nın ötesine erişebilecek bir yumruk eklemiştim.

Bir keresinde akşam yemeğinden sonra "Ama herkesin bizden bu kadar nefret etmesi için ne yaptık?" diye sordum.

Annem "Bunlar hep, doğru tarafta olduğumuz için" dedi. "Bir sineği bile incitmediğimiz için bizi affedemiyorlar."

Dillendirmesem de şöyle düşündüm: Bu demek oluyor ki, kesinlikle doğru tarafta olmaya değmezmiş.

Ve dahası bu, Ben Hur'un yaklaşımını da açıklıyor. Ben doğru taraftayım ve bir sineği dahi incitmem. Ama bundan sonra yeni bir dönem başlayacak: Panterin dönemi.

Babam "Bu acı ve karışık bir soru" dedi. "Polonya'da örneğin, farklı ve garip olduğumuz, etrafımızdaki insanlardan farklı konuştuğumuz, giyindiğimiz ve yediğimiz için nefret ettiler bizden. Ama birkaç mil ötede, Alman sınırı boyunca, tam tersi bir sebeple nefret ettiler bizden: Almanya'da herkes gibi konuşur, yer, giyinir ve davranırdık. Dolayısıyla antisemitler şöyle dediler: 'Bakın, kendilerini nasıl da gizliyorlar, evet gerçekten, artık kim Yahudi, kim değil bilemezsiniz.' Bu bizim kaderimiz. Nefretin sebepleri değişir ama kendisi devam eder. Ve sonuç nedir?"

Annem "Nefret etmemeye çalışmalıyız" dedi.

Ama gözlük camlarının arkasından mavi gözlerini kırpıştıran babam "Zayıf olmamalıyız. Zayıf olmak günahtır" dedi.

"Ama ne yaptık ki? Onları nasıl bu kadar sinirlendirdik?" diye sordum.

"Bu soruyu" dedi babam, "bize zulmedenlere sormalı-

sın. Ve şimdi beyefendi, sandaletlerinizi sandalyenin altından alıp lütfen ait oldukları yere koyar mısınız? Hayır, oraya değil. Oraya da değil. Ait oldukları yere."

Geceleri uzaklardan gelen silah ve patlama sesleri duyuyorduk. Yeraltı örgütü gizli üslerinden çıkarak İngiliz yönetiminin merkezlerine saldırıyordu. Saat yedide, kapıları kapatıp panjurları indirir ve kendimizi sabaha kadar eve kapardık. Şehirde gece sokağa çıkma yasağı vardı. Terk edilmiş sokaklarda ve yollarda sert bir ayaz eser, kıvrılan taş basamakları yalardı. Bazen, karanlıkta bir sokak kedisinin çöp kovasının kapağını düşürmesiyle irkilirdik. Kudüs kımıldamadan durur ve beklerdi. Birçok akşam evimize sessizlik hâkim olurdu. Babam kitapları ve kartotek kartlarının arasına gömülerek, sırtı bize dönük oturur, masa lambasından yayılan ışık huzmesi onu bizden ayırırdı. Dolmakalemi sessizlikte sanki bir tünel kazıyormuşçasına cızırdar, durur, tereddüt eder, sonra tekrar cızırdardı. Babam Polonya'daki Yahudiler hakkında hazırladığı büyük kitabı için topladığı notların arasında bir ayrıntıyı kontrol eder, karşılaştırır, belki de saptardı. Annem odanın diğer yanında, sallanan sandalyesinde oturur, okur ya da kucağında ters dönmüş kitabıyla benim duyamadığım bazı sesleri dinlerdi. Onun ayakucunda, halının üzerinde oturarak gazeteyi okur ve Yeraltı'nın, Kudüs'teki yönetime ait kilit noktaları ele geçirmesi için yapacağı yıldırım harekâtının planlarını çizmeye koyulurdum. Rüyalarımda bile düşmanları yenerdim; o yazdan sonra da yıllar boyunca savaşları rüyamda görmeye devam ettim.

O yaz YHYÖ örgütünün yalnızca üç savaşçısı vardı: Ben Hur, başkomutan ve aynı zamanda Özel Ulu-

sal Güvenlik ve Araştırma Birimi'nin başkanıydı. Ben onun komutan yardımcısıydım. Örgüt büyüdüğünde Çita Reznik örgütün başta gelen neferi oldu. Komutan yardımcılığının yanı sıra örgütün beyni olarak da görülüyordum. Yazın başlarında bu örgütü kuran ve ona ismini veren (YHYÖ: Ya Hürriyet Ya Ölüm) bendim. İngilizlerin lastiklerini patlatmak için çivileri toplayıp bükerek ordugâha giden yollara serpme fikri benimdi. Muhitteki evlerin duvarlarına Çita'nın kalın, koyu harflerle yazmakla görevlendirildiği sloganları ben bulmuştum: "İNGİLİZLER YANLIŞ YERDESİNİZ, AİT OLDUĞUNUZ YERE DÖNÜN!", "KAN, ATEŞ VE TERLE ALACAĞIZ HÜRRİYETİMİZİ!", "ALÇAK İNGİLTERE, ELİNİ SİON'DAN ÇEK!" ("Alçak İngiltere" ifadesini babamdan öğrenmiştim.) Yaz için planımız, yapımıyla uğraştığımız gizli füzemizi bitirmekti. Çitaların avlusunun arka tarafında, vadinin ucundaki metruk barakada, daha şimdiden eski bir buzdolabından motor, bir motosikletten bazı parçalar, metrelerce elektrik teli, sigortalar, bir pil, ampuller ve patlayıcı yapımında kullanacağımız aseton maddesini üretmek için altı şişe tırnak cilası bulmuştuk bile. Yaz sonuna füze bitirilecek ve İngiltere Kralı George'un yaşadığı yer olan Buckingham Sarayı'nın ön cephesine fırlatılacaktı. Ardından ona kibirli ve sert bir mektup gönderecektik: "Kefaret Günü'ne kadar ülkemizi terk edin. Aksi takdirde, bizim Mahşer Günümüz sizin Hesap Gününüz olacak."

Eğer iki üç haftamız daha olsaydı ve füzemizi bitirmeyi başarabilseydik İngilizler bu mektuba ne cevap verirdi acaba? Belki de dikkate alarak çekilirler, böylece kendilerini ve bizi dökülecek kanlardan ve büyük bir acıdan kurtarırlardı. Bilmek zor. Ancak yazın ortasın-

da Çavuş Dunlop'la olan gizli ilişkim fark edildi. Bunun sonsuza kadar devam edeceğini ve ortaya çıkmayacağını ummuştum. Ortaya çıktığından dolayıdır ki o yazı duvara yazılmıştı ve o akşam ihanet suçlamasıyla askeri mahkeme önüne çıkmak üzere Tel Arza Koruluğu'nda olma emri almıştım. Gerçek şu ki duruşmanın hiçbir işe yaramayacağını önceden biliyordum. Hiçbir açıklama ya da mazeretin bana faydası olamazdı. Her yerde, her zaman ve her gizli harekette olduğu gibi hain olarak yaftalanan herkes haindir. İşte o kadar. Kendinizi savunmaya çalışmak anlamsızdır.

5

Tilki gibi bir oğlan olan Ben Hur kurnaz, sevimli ve cılızdı. Gözleri neredeyse hakiydi. Ondan hoşlanmazdım. Aslında arkadaş bile değildik. Bir şeyler vardı, arkadaşlıktan daha yakın bir şeyler. Sözgelimi, Ben Hur bana Lût Gölü'nü Celile'nin yukarılarına kova kova taşımamı emretseydi, itaat ederdim. Böylece ağzının kenarıyla sözcükleri uzata uzata "Tamamsın Profi" demesini duyabilirdim. Ben Hur, kelimeleri sokak lambasına taş fırlatan biri gibi kullanırdı. Sanki hiçbir şey onun rahatını bozamazmış gibi dişlerini ayırmadan konuşurdu. Bazen Profi'nin P'sini küçümseyici bir vurguyla telaffuz ederdi: *P*rofi.

Ben Hur'un ablası Yardena klarnet çalardı. Bir keresinde dizimdeki yarayı temizlemiş ve yara bandı yapıştırmıştı; diğer dizimde yara olmadığı için hayıflanmıştım. Ona teşekkür ettiğimde, boğulurcasına güldü ve hayali izleyicilere dönerek "Şuna baksanıza" dedi, "ne kadar içedönük bir çocuk." Yardena'nın "içedönük" sözüyle ne demek istediğini bilmiyordum ama bir gün bileceğimi biliyordum ve o zaman bunu hep bildiğimi fark edecektim. Bu karmaşık bir şey; bunu açıklamanın daha kolay bir yolunu bulmalıyım. Belki de şöyle: Benim çoğu zaman bilginin kendisinden çok önce gelen bir çeşit

gölge bilgim var. Kesinlikle bu gölge bilgiden dolayıdır ki o çatıda, onu elbisesini değiştirirken gördüğüm zaman alçak bir hain olduğumu anladım ve göremediğim o şey defalarca gözlerimin önüne geldi; tekrar ve tekrar yine bir şey göremedim. Her defasında o kadar utanıyordum ki, bir tebeşir karatahtada gıcırdadığında hissedeceğiniz türden bir ürperti tüm vücudumu kaplıyor ya da bir hainin ihanet anında veya hemen sonrasında ağzında, dişlerinin arasında hissettiği ekşi sabun tadını alıyordum. Bir mektup yazarak kesinlikle onu dikizleme niyetinde olmadığımı açıklamayı ve özür dilemeyi istedim. Fakat nasıl yapabilirdim? Özellikle o günden sonra, gözetleme yerime her gittiğimde, o pencerenin orada, karşımda olduğunu ve Nebi Samuel Dağı'ndan Hazofim Dağı'na doğru ufku tararken bile kazara da olsa o yöne bakmamam gerektiğini unutamıyordum.

Ben Hur ile bana, Çita Reznik katılmıştı, iki babalı çocuk. (İlki her zaman gezideydi; diğeri ise ilki geri gelmeden birkaç saat önce evi terk ederdi. "Döner Kapı" diye Çita'yla dalga geçerdik, Çita da annesi ve iki babasıyla alay ederek eğlenceye katılırdı. Aptal numarası yapar, ağlar gibi şempanze çığlıkları atarak maymun taklidi yapardı.) Çita Reznik köle ruhlu bir çocuktu. Çitin üzerinden vadiye kaçan topları hep o gidip alırdı. Tibet'e büyük kar adamı avlamaya gittiğimizde malzemelerimizi hep o taşırdı. Ceplerinde mutlaka kibrit, ayakkabı bağcığı, tirbuşon, çakı, yani aradığınız ya da herkesin ihtiyacı olabilecek bir şeyler bulunurdu. Halı üzerindeki büyük tank muharebesi bitince, domino ve dama taşlarını toplayıp kutularına koymak için her zaman geride kalırdı.

Bu tank muharebelerini hemen hemen her sabah annemle babam işe gitmek üzere evden çıkınca düzenler-

dik. İngilizler çekildiğinde Arap ordularının eşgüdümlü saldırısını püskürtmeye hazırlıklı olmak için kapsamlı manevralar yürütüyorduk. Babamın askeri tarih üzerine bir raf dolusu kitabı vardı. Bu kitaplar ve duvarda duran büyük haritalar sayesinde, Dunkerque, Stalingrad, El Alameyn, Kursk ve Ardennes'deki en çetin çarpışmaları halının üzerinde yeniden canlandırıyor ve böylece yakında gerçekleşecek olan kendi savaşımız için hayati önemde dersler alıyorduk.

Sabah sekizde, kapı annemle babamın arkasından kapanır kapanmaz, hemen mutfağı temizler, ev serin olsun ve işime kimse burnunu sokmasın diye pencereleri ve panjurları örter, halıya kritik bir çatışmanın açılışı için çeşitli objeler yerleştirirdim: düğmeler, kibrit çöpleri, domino, dama ve satranç taşları, sınırları ve çatışma saflarını belirtmek için üzerinde bayrak bulunan iğneler ve renkli iplikler. Farklı kuvvetlerin bütün savaş birimlerini başlangıç noktalarına yerleştirip beklerdim. Dokuza az kala Ben Hur ile Çita Reznik kapıyı çalarlardı; ilk iki çalış biraz sert, biraz bekledikten sonra üçüncüsü daha yumuşak olurdu. Ben kapı deliğinden bakardım, sonra parola değişimi yapardık. Dışarıdan Çita "Ya hürriyet?" diye sorardı, ben de içerden "Ya ölüm" diye cevaplardım.

Bazen savaşın ortasında Ben Hur ara verir ve buzdolabı yağmamızda bize liderlik ederdi. O sabahları çok severdim, özellikle de Ben Hur'un dudaklarını büzerek "Tamamsın Profi" dediği o nadir anları.

Henüz, bu kelimelerin kendi kendinize söylediğinizde son derece sıradan olduğunu kavramamıştım.

Tatilin ilk çeyreği bittiğinde, Rommel, Jukov, Montgomery ve George Patton'ın nerede yanlış yaptığını tes-

pit etmiş ve zamanı geldiğinde bizim de aynı yanlışlara düşmemek için neler yapmamız gerektiğini belirlemiştik. Duvardan büyük Filistin haritasını çerçevesiyle indirip halının üzerine koyar, İngilizleri topraklarımızdan çıkarmanın ve birleşmiş Arap ordularını püskürtmenin pratiğini yapardık. Ben Hur kumandandı, ben de gri maddeydim. Sırası gelmişken, şu anda yazarken bile evimdeki duvarlar haritalarla kaplı. Bazen onların önünde duruyor, (babamın yuvarlak gözlüğüne hiç benzemeyen) gözlüğümü takıyor ve radyodaki haberlerde ya da gazetelerde anlatılan Bosna ya da Azerbaycan savaşlarının gidişatını takip ediyorum. Dünyanın bir yerinde mutlaka bir savaş oluyor. Bazen haritaya bakarken bir tarafın hata yaptığını, arkadan çevirme harekâtını başarıyla uygulayamadığını fark ediyorum.

Yazın ortasında destroyer, denizaltı, firkateyn ve uçak gemilerinin olduğu bir Yahudi armadası oluşturma planları hazırlıyordum. Akdeniz'deki bütün İngiliz deniz üslerine, yani Port Said, Gazimağusa, Malta, Mersa Matruh ve Cebelitarık'taki üslere eşgüdümlü bir yıldırım operasyonu yapılıp yapılamayacağını araştırmayı planlıyordum. Hayfa'yı bunların dışında tutacaktım. Çünkü zaten buradan bir saldırı bekledikleri belliydi. Akdeniz havzasında başka İngiliz üsleri de var mıydı? Bu soruyu Çavuş Dunlop'a Orient Palace Café'de sormayı planlıyordum. Coğrafyayla ilgilenen bir çocuk için sıradan, masum bir merak olabilirdi bu. Ancak daha sonra düşündüğümde bu fikirden vazgeçtim, çünkü bu soruyu doğrudan sormak şüphe uyandırabilirdi. Dolayısıyla planımızın başarıya ulaşması için hayati olan unsuru riske atardı.

Babama sormak en iyisiydi.

Ama aslında kimseye sormama gerek yoktu. Kendim de kontrol edebilirdim. Ansiklopedide özgürce ulaşılabilen bilgiler ile atlaslarda rahatça bulanabilen haritaları birleştirebilirdim. Herkese açık bu tür bilgilerin birleştirilmesi bazen değerli gizli bilgileri ortaya çıkarıyordu. (Buna hâlâ inanıyorum. Bazen birilerine görünürde masum bir soru soruyorum, örneğin desteklediğiniz görüş nedir gibi. Yaklaşık yarım saat sonra alelade bir şekilde çocukken büyüdüklerinde ne olmayı istediklerini soruyorum. İki cevabı zihnimde karşılaştırıyor ve gerçeği buluyorum.)

Yahudi armadası denize hiç açılmadı ve asla açılmayacak. Onun yerine, alçakça ihanet ve sırları düşmana sızdırma suçlamasıyla askeri mahkemeye çıkmak üzereyim.

Şöyle düşündüm: Robin Hood'u bile hain olarak damgalayabilirsin. Yalnızca dar kafalı bir insan Robin Hood'a bu gözle bakar. Doğru olsa bile. Bu, gerçek.

Peki, gerçekten ihanet nedir?

Babamın sandalyesine oturdum. Masa lambasını açtım. Kart yığınından uzunca bir tanesini aldım. Üzerine şuna benzer bir şey yazdım: Hain anlamına gelen *boged* kelimesiyle kıyafet ya da post yerine kullanılan *beged* sözcüğü arasında bir ilişki olup olmadığını kontrol et. Bkz. "Kuzu postuna bürünmüş kurt." Bir hain, kıyafet giyer gibi bir şeylerin üstünü örter. Ve kıyafetler, yırtılmasını en az beklediğiniz anda yırtılır. Sizi sıcak tutacak kıyafetler giyersiniz, hava aniden ısınır. Havanın sıcak olacağını zannederek giyindiğiniz bir gündeyse, ansızın dondurucu bir soğuk olur. (Gerçi burada ihanet havadan kaynaklanıyor, giysilerden değil.) Bay Zerubbabel Gihon'un, Kitabı Mukaddes dersinde

Eyub kısmında bir ayet okumuştuk: "Kardeşlerim hainlik ettiler, bir dere gibi, akıp giden derelerin yatağı gibi." Burada, İsrail ülkesindeki dereler annemin iç çekerek andığı Ukrayna'nın dereleri gibi uysal değil, haindiler. Hain dereler. Yaz sıcağında susadığınızda size su yerine ateş gibi olmuş çakıllar verirler. Öte yandan kışın, dere yatağında dolaşırken birden sel basar. Yeremya Peygamber şöyle hayıflanır: "Rab diyor: Çünkü İsrail evi ve Yahuda evi bana çok hainlik ettiler." Ve Yeremya da hain olarak damgalanmıştı; onu yargılayıp suçlu bulduktan sonra bir kuyuya atmışlardı.

Diğer yandan "alçak" ifadesi, diğer bir karta not ettiğim gibi, namert ya da adi anlamına geliyordu. Alçak kelimesi ahlaksız, umutsuz veya çökmüş anlamına da gelebilir. Merhametli ya da mütevazı anlamlarına gelen alçakgönüllülükle alakalıdır. Ya da ölçülü. O halde alçak, kibirli veya küstahın tersi mi oluyordu? Ben Hur Tikocinski küstahtı, ama aynı zamanda ölçülüydü. (Ya bana ne demeli? Yardena'ya yazıp onu dikizlediğim için özür dilemeye cesaretim yoktu.) Çavuş Dunlop'a İngilizcede "alçak hain" nasıl denir ve İngilizcede de ihanet ile kıyafet ve alçaklık ile alçakgönüllülük arasında bir bağ var mı, sormalıyım.

Onu bir daha görebilecek miyim?

Kendime bu soruyu sormak onu özlememe sebep olmuştu. Doğal olarak bir an için bile onun karşı taraftan, düşman safından olduğunu asla unutmuyordum. Ancak bir asker olduğu halde düşman bir asker değildi. O benimdi.

Şu anda Çavuş Dunlop ve ilişkimiz hakkında konuşmak benim için zor olsa da artık bunu daha fazla erteleyemem.

6

Orient Palace Café'nin arka odasında haftada üç dört kez buluşurduk. Saray anlamına gelen isminin aksine, aslında burası, çarkıfelek çiçekleriyle dolu teneke bir barakaydı; karargâhın batısına giden küçük sokaktaydı. Ön odada yeşil çuha kaplı bir bilardo masası vardı. Masanın etrafında her zaman bir grup İngiliz asker ve polis, gösterişli gömlek ve boyun bağlarıyla birkaç Kudüslü genç, altın yüzükleri ve briyantinli saçlarıyla Yahudiler, Araplar, Yunanlar ve Ermenilerin yanı sıra parfüm kokuları içinde iki üç kız olurdu. Bu ön odada asla oyalanmazdım; kendime hep görev için burada bulunduğumu hatırlatırdım. Barmen kızı hiç dikizlemezdim. Herkes onu güldürmeye çalışırdı ve hemen hemen hepsi bunu başarırdı. Barın önünde oturanlara köpüklü bira uzatırken selam verircesine öne doğru eğilmek gibi bir alışkanlığı vardı. Eğildiğinde elbisesinin üst tarafında derin bir mağara açılırdı ve bazıları buna bakmadan edemezdi. Ama ben gözucuyla bile bakmazdım.

Kahkaha ve sigara dumanıyla kaplı bu odayı hızla geçer, çiçek ve Antik Yunan harabesi desenli bir muşambayla kaplı, dört beş masanın bulunduğu daha sessiz olan iç taraftaki odaya girerdim. Gençler bazen oturup tavla oynar, bir iki çift öpüşüp koklaşırdı. Bu

bölümde diğer taraftan farklı olarak insanlar fısıltıyla konuşurdu. Çavuş Dunlop ve ben önümüzde kitaplarla –İbranice Kitabı Mukaddes, bir cep sözlüğü, İngilizceye giriş kitabı vs– bir-bir buçuk saat köşedeki masada otururduk. Şimdi aradan kırk beş yıldan fazla zaman geçti. İngiltere artık bir düşman değil ve Yahudi devleti kuruldu. Şimdi Ben Hur Tikocinski, Bay Beni Takin oldu ve bir oteller zinciri var. Çita Reznik ise güneş enerjisi sistemleri satarak hayatını kazanıyor ve ben hâlâ kelimelerin peşindeyim, onları doğru yerlerine koymaya çalışıyorum. Şunu da söyleyebilirim: Stephen Dunlop'a hiçbir sırrımızı vermedim. Birini bile, en ufağını bile. Ona ismimi bile söylemedim. Sonuna kadar. Tek yaptığım onunla Kitabı Mukaddes'i İbraniceden okumak ve ona Kitabı Mukaddes'te olmayan bazı yeni kelimeleri öğretmekti. Karşılığında o da bana İngilizcenin temellerini öğrenmemde yardımcı oluyordu. Zihni dağınık ve söylediğine göre yalnız bir adamdı. İriyarı, pembe ve sünger gibi yumuşak yüzlü, biraz çalçeneydi ve sık sık kıpkırmızı kesilirdi. Şortun altından görünen tombul ve tüysüz bacaklarında, daha yürümeyi öğrenememiş bir bebeğinkileri andıran ufak kırışıklıklar vardı.

Çavuş Dunlop memleketi Canterbury'de papaz olan amcasından öğrendiği bir İbraniceyle gelmişti. (Kardeşi Jeremy de kilisede görevliydi, Malezya'da misyonerlik yapıyordu.) İbranicesi kıkırdak gibi, hiç kemiği yokmuş gibi yumuşaktı. Hiç arkadaşının olmadığını söylüyordu. (Ben sormadan "Düşmanım da yok" diye eklemişti.) Kudüs'teki İngiliz polis gücünde muhasebeci olarak çalışıyor ve memur maaşlarına bakıyordu. Acil durum olduğunda, bir hükümet binasının korunması ya da bir

kontrol noktasında kimlik kontrolü yapması için yarım geceliğine görevlendiriliyordu. Bu ayrıntıları daha ağzından çıkar çıkmaz hafızama kaydediyordum. Akşamları evde, YHYÖ karargâhındaki istihbaratın çoğalması için bu bilgileri bir not defterine geçiriyordum. Çavuş Dunlop üstleri ve arkadaşlarıyla ilgili ufak dedikoduları ayrıntılarıyla anlatmaktan hoşlanıyordu: İçlerinden biri cimri, züppe ve şakşakçıydı. Bir diğeri de yüksek rütbeli bir adli inceleme subayıydı ve tıraş losyonunu yeni değiştirmiş, kepek önleyici şampuan kullanmak zorunda kalmıştı. Bütün bu ayrıntıları anlatırken kıkırdıyor, bu da onun utanmasına yol açıyorsa da durmakta zorlanıyordu. Binbaşı Bentley, Albay Parker'ın sekreterine gümüş bir künye almıştı. Leydi Nolan'ın yeni bir aşçısı vardı. Bayan Sherwood, Yüzbaşı Bolder her geldiğinde odadan memnuniyetsizlikle ayrılıyordu.

Kibarca başımı sallayarak onu dinler ve hepsini zihnime yazardım. Ve ruhum parmak uçlarına basarak oradan uzaklaşırdı, dükler ve kontlar arasındaki bir hırsız gibi, kandillerle aydınlatılmış yüksek tavanlı, maun lambrilerle kaplanmış odalara hayretle bakardım. Bu sırada Yüzbaşı Bolder'ın odaya mağrur bir tavırla girişini ve güzel Bayan Sherwood'un hızla dönüp dışarıya kaçışını görür gibi olurdum.

Çavuş Dunlop peygamberlerin dilinin yanı sıra, Grekçe ve Latince de biliyor ve boş zamanlarında kendi kendine edebi Arapça çalışıyordu ("Nuh'un üç oğlu –Sam, Ham ve Yafet– diller birbirinden farklılaşmadan önceki zamanlarda olduğu gibi benim kalbimde bir arada durabilir.") Ham'ın ismini İbranicedeki gibi boğazdan gelen *h* sesi yerine, İngilizcedeki *ham*[4] gibi telaffuz ediyor, şaşırdığımı

4. İng.: Jambon. (ç.n.)

görünce de "Konuşabildiğim gibi konuşuyorum" diyordu. Babamın da Latince, Grekçe ve daha birçok dil bildiğini ona söylemeden duramamıştım. Sonra pişman olmuş ve kendimden utanmıştım, çünkü ne olursa olsun bunun gibi masum bir bilgiyi bile paylaşmamalıydım; bundan nasıl faydalanacaklarını bilmek imkânsızdı. Ne de olsa İngilizler de mevcut bir bilgiyi bir başkasıyla birleştirip aleyhimize kullanabilecekleri bir sırrı bulabilirlerdi.

Şimdi Çavuş Dunlop'la nasıl tanıştığımızı anlatmalıyım. Düşman olarak karşılaştık: Takip eden ve edilen. Bir polis memuru ve bir yeraltı savaşçısı.

7

Yaz tatilinin başlarında bir akşamüzeri, muhtemel saklanma yerlerini araştırmak için Sanhedriya'nın arkasındaki mağaralara doğru tek başıma yola çıkmıştım. Mağaraların birinde taş ve tozla tamamen örtülmüş bir bölme bulmuştum. Bu olağanüstü keşif, tüfek kurşunlarına ait dört hafif kovanı gün ışığına çıkarmıştı. Bunun üzerine araştırmaya devam etmemin şart olduğuna karar vermiştim. Etraf karardığında ve mağaranın derinliklerinden, bir cesedin dokunuşu gibi soğuk bir esinti gelmeye başladığında dışarı çıktım. Akşam olmuştu. Sokağa çıkma yasağı yüzünden sokaklar boşalmıştı. Dehşete kapılmıştım. Yüreğim göğsümde güm güm atıyordu; sanki içine saklanabileceği bir yer açamaya çalışır gibiydi.

Avlulardan dikkatle geçerek eve gitmeye karar verdim. Baharın başlarında, YHYÖ bir avludan diğerine geçebilecek şekilde bir ağ planlamıştı. Ben Hur'dan aldığım direktif doğrultusunda, planın biraz üzerinde çalışıp geliştirdikten sonra, emri Çita Reznik'e iletmiştim. Çita tahta, taş, sandık ve iplerle stratejik noktaları birleştiren bir ağ kurmuştu. Böylece avlu ve bahçelerden meydana gelen labirentte, çitlerin ve duvarların üzerinden geçerek dışarı çıkabilir ya da geri çekilebilirdik.

Aniden çok yakınlarda bir silah sesi yankılandı. Gerçek bir atıştı: keskin, yırtıcı ve korku verici.

Gömleğim korkudan derime yapışmıştı. Kalbimin şakaklarımda ve boynumda attığını duyuyordum. Soluk soluğa ve korkuyla, iki büklüm, maymunlar gibi çitlerin üzerinden ve çalılıkların arasından koşmaya başladım. Bu sırada dizlerim yaralandı, omzumu bir taş duvara vurdum, şortumun paçasını bir tel örgüye kaptırdım ama çıkarmaya uğraşmadım; kuyruğunu bırakan bir kertenkele gibi, deri ve yırtılmış kumaş parçasını tel örgüde bırakarak kendimi kurtardım.

Pencereleri parmaklıklı postanenin basamaklarından çıkmış, Zefania Sokağı'ndan kaçıyordum ki aniden köreltici bir ışık huzmesi bana yöneldi ve aynı anda soğuk, yumuşak ve ıslak bir şey bir kurbağanın dokunuşu dibi sırtıma değerek, oradan omurgama ve saçlarıma uzandı. Bir yırtıcının pençesinde parçalanmak üzere olan yabani tavşan gibi dondum. Beni saçlarımdan yakalayan el güçlü değil ama denizanası gibi büyük ve yumuşaktı. Köreltici ışığın arkasındaki ses de öyleydi. İngilizlerin havlamayı andıran vurgusu gibi değil, daha çok yulaf ezmesi gibi bir hece: "Dur!" Hemen ardından okul İbranicesiyle ama yuvarlatılmış İngiliz aksanıyla "Ne bu acelen?" diye sordu.

Hantal, güçsüz bir İngiliz polisiydi. Omuzlarında, kimlik numarasının olduğu metalik bir rozet parlıyordu. Kasketi yamuk duruyordu. İkimiz de soluk soluğa kalmıştık. Yüzümüzden ter damlıyordu. Dizlerine kadar inen haki bir şort ve yine dizlerine kadar çıkan haki renkte çoraplar giymişti. Bu ikisinin arasında kalan dizleri karanlıkta belli belirsiz parlıyor, tombul ve yumuşak görünüyordu.

"Lütfen efendim" diye düşmanın dilinde konuştum. "Lütfen, izin verin eve gideyim."

Yine İbranice cevap verdi. Bizim İbranicemiz gibi olmasa da.

"Bu karanlıkta genç adam yolunu kaybetmesin."

Sonra beni evimin önüne kadar götüreceğini ve ona yolu tarif etmem gerektiğini söyledi.

Bunu yapmamalıydım, çünkü bizim politikamız onların bütün emirlerine karşı gelmek, böylece baskıcı çarklarına çomak sokmaktı. Ama başka seçeneğim var mıydı ki? Elleri omzumdaydı. O akşama kadar ne ben bir İngiliz'e dokunmuştum ne de bir İngiliz'in elleri bana değmişti. Gazetelerde sık sık İngilizlerin elleriyle ilgili bir şeyler okurdum. Örneğin: "Ellerinizi üzerimizden çekin!" veya "Son umudumuzun önündeki küstah el kesilsin!" veya "Zorbalarla tokalaşan ele lanet olsun!"

Ve işte şimdi omzumun üstünde düşmanın eli vardı ama kozadaki pamuk gibi, tuhaf bir şekilde yumuşaktı. Sanki bir kız dokunuyormuşçasına utandım. (O zamanlarda bir kızın bir erkeğe dokunması gurur kırıcıydı. Öte yandan bir erkeğin bir kıza dokunmasıysa yalnızca rüyalarda ya da filmlerde olabilecek kahramanca bir hareketti. Ve eğer rüyada böyle bir şey görülürse, en iyisi bunu unutmaktı.) İngiliz polise ellerini ensemden çekmesini söylemek istiyor ama bunu nasıl yapacağımı bilemiyordum. Ve bunu yapmak istediğimden de emin değildim, çünkü sokak boş ve tekinsizdi; panjurları kapalı evler, batmış gemiler gibi karanlıktı. Ve karanlık, kesif ve tehditkârdı. Hantal İngiliz polis el feneriyle yolu aydınlatıyordu. Önümüzden giden ışık huzmesinin boş kentte pusuya yatmış kötülüğe karşı bir koruma sağladığını hissediyordum.

"Ben Bay Stephen Dunlop'um" dedi. "Peygamberlerin dili için her şeyini verebilecek ve Seçilmiş Halkın kölesi olan bir İngiliz'im."

"Tank you sir." Okulda bize öğretildiği şekilde cevap vermiş ve kendimden utanmıştım. Neyse ki kimse bunu bilmeyecekti. Kendimden utanmamın bir sebebi de, *t* ile *s* arasındaki şu özel İngiliz sesini çıkarmak için dilimi dişlerimin arasına koyup *"thank you"*nun ilk sessiz harfini telaffuz etmeyi unutmuş olmamdı. *"Thank"* yerine, *"tank"* demiştim.

"Benim evim Canterbury şehrinde. Kalbimse Kudüs'te ve buradaki günlerim sona eriyor. Bir gün kendi ülkeme geri döneceğim, tıpkı buraya geldiğim gibi."

Bilincimin uyarılarına, prensiplerime, üstün muhakeme gücüme rağmen bu adam aniden beni kendisine çekmişti. (Kralının emirlerine karşı gelip bizim tarafımızda olan bu İngiliz polis, hain olarak damgalanabilir miydi?) Kral Davud zamanındaki kahramanlar için yazdığım ve baş başayken Yardena'ya gösterdiğim üç şiirde, ben de edebi bir dil kullanmayı tercih etmiştim. Aslında çok şanslıydı, çünkü abartılı İbranicesiyle dalga geçecek Ben Hur ya da Çita yerine, bu çavuş beni yakalamıştı. Yine de içimdeki temkinli bir ses şöyle fısıldadı: "Onlardan sakınmak en iyisi. Çok saf olma. Bay Zerubbabel Gihon'un da dediği gibi: 'Burunları büyüktür ve kalplerinde yedi kat karanlık olduğundan anlaşılmaz şeyler söylerler. Hilekâr (aslında hilekâr ne demektir?) ve numaracıdırlar. Elleri kanlıdır.'" Ve tabii ki babamın değişmez sözü, asiler için İngilizce ürettiği slogan: "Hain İngiltere."

Bunu söylemekten utanıyorum ama her şeye rağmen söylemeliyim: Kolayca kaçabilirdim. Ellerinin ara-

sından kaçıp bir avluda izimi kaybettirebilirdim. Polis memuru hantal ve dikkatsizdi, daha çok hocam Bay Gihon'u hatırlatıyordu: Aklı karışık ama iyi niyetli. Zefania Sokağı'nın hafif eğimi bile onu soluksuz bırakmıştı, hırıldayarak nefes alıyordu. (Daha sonra astım olduğunu öğrenmiştim.) Gerçekten pusudaki panter olsaydım sadece kaçmakla kalmaz, çavuşun silahını da kapardım. Çünkü silahı belinde, yani olması gereken yerde durmuyor, attığı her adımda aralık bir kapı gibi sallanıp duruyordu. Silah, belinden kalçasının alt kısmına kadar kaymıştı. Atılıp silahı kapmak işten bile değildi. Ya da kapıp iki kaşının arasına nişan alır (miyop olduğunu zannediyordum) ve İngilizce "Eller yukarı!" veya daha iyisi "Kıpırdama!" diye bağırırdım (Gary Cooper, Clark Gable veya Humphrey Bogart, bunun gibi elli pamuksu düşmanı tek başına haklayabilirdi). Onu etkisiz hale getirip milletimiz için değerli bir silah kazanmak yerine, itiraf etmeliyim ki eve giden yolun biraz daha uzun olmadığına hayıflanmıştım. Aynı zamanda bu şekilde hissetmemin rezalet olduğunu ve utanmam gerektiğini hissediyordum. Ve gerçekten de utanmıştım.

Çavuş süngerimsi aksanıyla "Samuel Peygamber'in Kitabı'nda şöyle yazar" dedi. "'Ve delikanlı yalnızca bir delikanlıydı.' Dua eden kötüden korkmaz. Ben İsrail'i seven bir yabancıyım."

Kelimelerini tarttım. Kendim ve milletim adına basit, dürüst gerçeği söylemem gerektiğine karar verdim. Ve İngilizce olarak "Bana kızmayın efendim" dedim. "Bizim topraklarımızı geri verene kadar dükmanız."

Ya bu cesur sözlerim yüzünden beni tutuklasaydı? Ne olursa olsun diye düşündüm. Hapishaneleri, idam sehpaları ve yağlı ipleri beni korkutamazdı. Genel

karargâh toplantısında Ben Hur Tikocinski'nin anlattığı kuralları aklımdan geçirdim: İşkence altında sorgulamaya direnmenin dört yolu.

Çavuş Dunlop'un gülümsemesini hantal, iyi huylu bir köpeğin salyalı dili gibi yüzümde hissedebiliyordum.

"Umarım yakında Kudüs'ün bütün sakinleri sükûnete kavuşur. Duvarlarının içini barış doldurur. Refah saraylarını kuşatır. Genç adam, İngilizcede biz 'düşman' deriz, 'dükman' değil. Birbirimizi görmeye ve birbirimizin dilini öğrenmeye devam etmek ister misin? Peki, genç adam senin ismin nedir?"

Serinkanlılıkla ve berrak bir zihinle, durumun her açıdan hesabını yaptım. Babamdan öğrendiğime göre, imtihan zamanlarında akıllı bir insan elindeki bütün bilgileri büyük resimde yerli yerine oturtup, neyin gerekli, neyin muhtemel olduğunu mantıklıca ayırt etmeli, her zaman serinkanlılıkla mevcut ihtimalleri tartmalı ve ancak o zaman ehvenişer olanı tercih etmeliydi. (Babam sadece "kesinlikle" ve "şüphesiz" ifadelerini değil, aynı zamanda "mantıklıca" ve "gerçekten" sözcüklerini de çok sık kullanırdı.) O anda kaçak göçmenlerin karaya çıktığı geceyi hatırladım. Yeraltının kahramanları, gemiden sağ salim kurtularak sahile çıkanları sırtlarında taşımışlardı. Bir İngiliz tugayı kıyıda etraflarını sarmıştı. İngilizler yurtdışı edilmesi gereken yasadışı göçmenler ile yerlileri ayırt edemesinler diye, yeraltının kahramanları kimlik kâğıtlarını imha edip göçmenlerin arasına karışmışlardı. İngilizler hepsinin etrafını dikenli telle çevirip isim, adres ve mesleklerini sorduğunda, hem göçmenler hem de savaşçılar aynı onurlu cevabı vermişti: "Ben İsrail ülkesinden bir Yahudi'yim."

O anda ben de kararımı vermiştim: İsmimi söyleme-

yecektim, işkence görsem de. Yine de taktiksel kaygıların dışında o durumdayken anlamazdan gelmeyi tercih ettim. Çavuş kibarca tekrar etti:

"Eğer sen de istersen, zaman zaman Orient Palace Café'de görüşelim. Orası benim boş vakitlerimi geçirdiğim yer. Senden İbranice öğrenirim, buna karşılık sana İngilizce dersi veririm. İsmim Bay Stephen Dunlop. Ya seninki genç adam?"

"Ben Profi" dedim ve cesurca ekledim: "Ben İsrail ülkesinden bir Yahudi'yim."

Ne düşünüyordum? Profi yalnızca bir takma isimdi. Bir filmde –Humphrey Bogart ve Olivia de Havilland'ın oynadığı *Lightning Bolt* sanıyorum– Humphrey Bogart düşman tarafından yakalanıyordu. Yaralanmış, sakalları uzamış, giysileri yırtılmış bir halde, ağzının kenarından kan akarken sorguya gelenleri kibar, ancak alaycı bir gülümsemeyle karşılamıştı. Serinkanlılığı, onu tutsak edenlerin fark etmedikleri ve edemeyecekleri zarif bir küçümsemeyi dışa vuruyordu.

Çavuş Dunlop adımı söylemek yerine, neden "Ben İsrail ülkesinden bir Yahudi'yim" dediğimi anlayamamıştır. Ama itiraz da etmemişti. Eli sırtımdan enseme çıkmış, enseme iki kere hafifçe vurduktan sonra tekrar omzumda durmuştu. Babam elini omzuma çok nadir atardı. Elini omzuma atmasındaki amaç da şu olurdu: Tekrar düşün, akıllıca tart, evet tabii ki ve lütfen fikrini değiştir. Çavuş Dunlop'un eli ise aşağı yukarı şu mesajı veriyordu: Böyle karanlık bir gecede düşman olsalar bile iki kişinin yan yana olması iyidir.

Babam İngilizler için şöyle demeyi alışkanlık haline getirmişti: "O küstah kabadayılar, sanki dünyanın sahibiymiş gibi davranırlar." Annem de bir keresinde

"Onlar bira ve memleket hasreti çeken genç adamlar. Kadına ve tatile açlar" demişti. ("Kadına aç olmak" sözünün ne demek olduğunu hem biliyor hem de bilmiyordum. Onları affetmek için bir neden göremiyordum. Kadınları affetmek için de kesinlikle geçerli bir sebep değildi bu. Tersine.)

Zephaniah ve Amos sokaklarının birleştiği köşede, sokak lambasının altında polis soluklansın diye durduk. Kepiyle terli yüzünü serinletmeye çalıştı. Aniden şapkasını benim başıma koydu, kıkırdadı ve sonra tekrar kendi başına geçirdi. Bir an için şişirilmiş, kauçuk bir bebeği andırmıştı. Hiç de kabadayıya benzemiyordu. Ama yine de onun kabadayı olduğunu unutmamam gerekiyordu.

"Nefesim kısa geldi" dedi.

İngilizcemi düzeltmesinin altında kalmamak için elime bir fırsat geçmişti.

"İbranicede 'nefesim kısa geldi' demeyiz. 'Soluğum kesildi' deriz" diye karşılık verdim.

Elini omzumdan çekip ekose bir mendil çıkararak alnındaki teri sildi. Kaçmak ya da silahı kapmak için mükemmel bir zamandı. Gideceği yeri unutmasından korktuğum için refakat etmem gereken unutkan bir amcaymış gibi, o ıssız gecede, Zephaniah ve Amos sokaklarının köşesinde neden aptal gibi onu bekledim? Çavuşun "nefesi kısa gelmiş"ken neden ona koşup bir bardak su getirmek için acele ettim? İhanetin işareti, limon kabuğu ya da sabun çiğnediğinizde veya tebeşir tahtada gıcırdadığında ağzınızın ekşimesi veya dişlerinizin kamaşmasıysa, o anda birazcık hain olduğumu kabul edebilirim. Diğer yandan gizli bir keyif aldığımı da inkâr edemem. Kırk beş yıl sonra, Yahudi devleti ku-

rulduğu ve düşmanlarını defalarca mağlup ettiği halde, bugün bile o anı bir an önce atlamak istiyorum.

Öte yandan, sevgiyle hatırlıyorum.

Daha önce de söylemiştim: Her şeyin iki farklı yanı vardır (gölge hariç). O garip anda etrafımızda koyu karanlık, polisin el fenerinden yayılan titrek ve zayıf ışık huzmesi, korkutucu ıssızlık ve huzursuz gölgeler vardı, bunu şaşkınlıkla hatırlıyorum ama ben ve Çavuş Dunlop gölge değildik. Kaçmayışım gölge değildi, kaçmamıştım. Ve silahı da kapmamıştım. O anda sanki içimde bir zil çalmış gibi, kendiliğinden bir fikir oluştu.

Evet, tabii ki.

Kesinlikle.

Ve elbette.

Teklifine uyacaktım.

Onunla Orient Palace'ta buluşacak, sonra İngilizce ve İbranice çalışma bahanesiyle, düşman birliklerinin konuşlanması ve baskıcı rejimin şeması hakkında yaşamsal önemdeki bilgileri kurnazca ele geçirecektim. Böylece kaçmak ya da silahı kapmak yerine yeraltına bin kat daha faydalı bir şey yapmış olacaktım. Bundan böyle bir casustum. Bir köstebek. İngilizceye meraklı bir çocuk görüntüsünde gizli bir ajan. O andan itibaren bir satranç oyunundaymış gibi hareket edecektim.

8

Babam evin antresinde durup kaldırımda kayan patenlerin çıkardığı sesi andıran yavaş İngilizcesiyle ve Rusçadaki gibi *r*'leri vurgulayarak şöyle dedi:

"Sürüden ayrılan kuzumuzu geri getirdiğiniz için teşekkürler memur bey. Endişelenmeye başlamıştık. Özellikle de karım. Size çok minnettarız."

"Baba" diye fısıldadım. "Sorun yok. Yahudileri seviyor. Ona bir bardak su ver ve izle, İbranice biliyor."

Babam duymadı. Veya dikkate almamayı tercih etti.

"Ve ufak haylaza gelince, onu merak etmeyin efendim, onunla ilgileneceğiz. Bir kere daha teşekkür ederiz. Ve hoşça kalın veya biz Yahudilerin binlerce yıldır söylemeye alıştığı gibi *şalom*, selamet. Maruz kaldığımız her şeye rağmen hâlâ bunu söylüyoruz."

Çavuş Dunlop İngilizce yanıtlamaya başladıysa da yarısında İbraniceye döndü.

"Delikanlı ve ben yolda laflıyorduk. Zeki bir oğlan. Ona çok sert davranmayın. İzninizle ben de İbranice *şalom* kelimesini kullanacağım. Selamet. 'Selamet, uzakta olana ve yakında olana selamet.'"[5] Ve bir anda omzumun alışmış olduğu ve temasını özlediği tombul elini bana uzattı. Göz kırparak fısıldadı:

5. İşaya, 57:19. (yay.n.)

52

"Orient Palace. Yarın saat altıda."

"Hoşça kalın" dedim. "Ve teşekkürler." Kalbim bana kızdı: Yazıklar olsun, seni gidi Yunan özentisi, uşak, ödlek, dalkavuk! Tanrı aşkına neden ona teşekkür ediyorsun? Ani bir özsaygı dalgası, bir daha istemeyeyim diye babamın bir yudum tattırdığı brendi gibi içimi doldurdu. Nesiller boyunca haksızlığa uğramış Yahudiler ve onurlu tutsak Humphrey Bogart hakkında hissettiklerim yüreğimi kabarttı ve sıkıca kapadığım elimi cebimin derinliklerine bastırdım. Düşman, tokalaşmaktan vazgeçene kadar elini zayıf bir şekilde, şaşkınlıkla boşlukta sallamak zorunda kaldı. Başıyla selam verdi ve ayrıldı. Haysiyetime leke sürülmemişti. Öyleyse neden bir kere daha sabun çiğniyormuşum gibi ihanetin tadını ağzımda duymuştum?

9

Babam kapıyı kapadı. Antrede durmaya devam ederek anneme "Lütfen az sonra olacaklara karışma" dedi. Ve ardından bana sakince sordu:

"Ne diyeceksin?"

"Geç kaldım. Özür dilerim. Sokağa çıkına yasağı başlamıştı. Polis memuru beni yakaladığında eve dönüyordum."

"Geç kalmıştın. Neden?"

"Geç kaldım. Üzgünüm."

"Ben de öyle" dedi babam üzüntüyle ve ekledi: "Evet, tabii ki. Ben de üzgünüm."

Annem "Hayfa'da bir olay olmuş" dedi. "Senin yaşlarında bir çocuk sokağa çıkma yasağı sırasında dışarıdaymış. İngilizler onu yakalamış ve afiş yapıştırmaktan on beş kırbaç cezası vermişler. İki gün sonra anne babası onu bir Arap hastanesinde bulmuşlar. Ve sırtının durumu..."

Babam ona "İzin verir misin bitireyim?" dedi. Ve bana döndü:

"Evet, tabii ki. Şimdi, lütfen dikkatle dinle. Banyoya gitmek hariç, bu hafta sonuna kadar odandan çıkmayacaksın. Dolayısıyla akşam yemeklerini tek başına yiyeceksin. Bu şekilde ne olduğu ve neler olabileceği hak-

kında mantıklıca düşünebilmek için bir sürü boş vaktin olacak. Ayrıca beyefendi ekonomik krizle de baş etmek zorunda kalacak, çünkü 1 Eylül'e kadar cep harçlığın dondurulduğu. Öte yandan akvaryum ve Talpiot gezisi de kesinlikle iptal edildi. Bekle! Daha bitirmedik. Bu hafta ışıkların kapanma saati onu çeyrek geçeden dokuza alındı. Ekselansları nedenini şüphesiz ki anlayacaktır. Böylece karanlıkta davranışını tartabileceksin. Herkes bilir ki akıllı bir adam karanlıkta, aydınlıkta olduğundan daha iyi mantık yürütebilir. Bu kadar. Beyefendi şimdi nazikçe odanıza gidiniz. Evet, tabii ki, akşam yemeğini yemeden." Ardından anneme bakmadan ama ona hitap ederek "Hayır" diye ekledi. "Sana bir kere daha karışmamanı söylüyorum. Bu, onunla benim aramda."

10

Ev hapsinden kurtulduktan sonra, Ben Hur'a Tel Arza Koruluğu'ndaki gizli YHYÖ karargâhımızda bir toplantı düzenlemesini teklif ettim. Detaylara girmeden çok önemli bir istihbarat kaynağı keşfettiğimi anlattım ve casusluk görevini yürütmek için izin talep ettim.

Çita Reznik "Vay vay!" dedi.

Ben Hur, Çita'ya tilkininkine benzeyen bir bakış fırlattı ve ne evet ne de hayır dedi. Bana da bakmadı. Neden sonra tırnaklarına bakarak "Yüksek komuta her daim resmin içinde bulunmalıdır" dedi.

Bunu görevi üstlenmem için verilen özel bir izin gibi algıladım.

"Kesinlikle" dedim. "Bir resim oluşsun da." Ve *Pusudaki Panter* filminde bile Tyrone Power'a gizlenme ve istediği kimliği seçme imkânı tanındığını belirttim.

Çita "Bu doğru" dedi. "Önce bir elmas kaçakçısı, sonra da sirk sahibi olmuştu."

"Bir sirk" dedi Ben Hur. "Tam Profi'ye göre. Ama pusudaki panter konusunda emin değilim."

Beni takip edecekleri hiç aklıma gelmemişti. İç güvenlik ekibi daha o günden faaliyete geçmişti. Ben Hur bilmemekten nefret ederdi. Tatmin olmayan bir susuzluğu vardı. Yüzünde, hareketlerinde, sesinde hep o su-

samışlığın izleri görülüyordu. Örneğin futbol oynadığımızda (o ortanın sağında oynardı, bense yorumcu olurdum), devre arasında Ben Hur'u altı yedi bardak buzlu limonatayı mideye indirip üstüne bir de çeşmeden su içtikten sonra hâlâ susuz görmek bizleri şaşkınlık içinde bırakırdı. Her zaman. Bunu açıklayamıyordum. Yakın zamanda bir El Al uçağını beklerken karşılaştık; takım elbise ve timsah derisi ayakkabılar giymişti. Koluna pahalı bir yağmurluk dolamıştı ve kopçalarla süslü, markası gümüş harflerle yazılı bir yolculuk çantası vardı. O artık Ben Hur Tikocinski değildi, adı Bay Beni Takin olmuştu ve bir oteller zincirinin sahibiydi ama hâlâ susuz gibiydi.

Onun neye susamış olduğunu bilmek isterdim.

Böyle insanlar, çorak sarı kumulların yer değiştirdiği, tepeciklerin yükseldiği bomboş bir çölde gezinmeye mahkûm olmuşlardır. Ne sular doyurabilir ne de seller boğabilir onları. Bugün bile böyle insanlara hayran kalırım, aynı çocukluğumda olduğu gibi. Ancak yıllar geçtikçe, onlardan uzak durmak gerektiğini öğrendim. Aslında daha çok, onlara hayran olmamak gerektiğini.

11

O cuma, akşama doğru Orient Palace Café'ye sıvıştım. Daha önce de söylediğim gibi, burası isminin aksine, yarı yarıya çarkıfelek ormanına dönüşmüş bir barakaydı. Doğuda da değildi. Romema yolunun kenarında, karargâhın arkasındaki eski Alman villalarının bulunduğu dar sokakların birinde, Kudüs'ün batısında yer alıyordu. İçini göstermeyen bu kalın duvarlı evlerin kemerli pencereleri, kiremit kaplı çatıları, mahzenleri ve tavan araları, sarnıçları, avlulara zarif, yabancı gölgeler düşüren yapraklı ağaçları ve duvarla çevrili bahçeleri olurdu. Sanki yaşayanların sakin, kavgasız hayatlar sürdürdükleri, uzaktan bakıp asla giremeyeceğiniz, vaat edilmiş toprakların sınırına ulaşmış gibi olurdunuz.

Orient Palace'a giderken, avluların arasından ve boş arazilerin içinden dolanarak geçtim ve takip edilmediğimden emin olmak için güneye doğru Tahkemoni Okulu'nun etrafında bir yay çizdim. Arada bir, beni gizlice takip eden birini savuşturup savuşturmadığımdan emin olmak için omzumun üstünden arkaya bakıyordum. Yolculuğu uzatmamın bir sebebi de, iki nokta arasındaki en kısa yolun düz bir çizgi olduğuna asla inanmamamdı. Kendime "Düz bir çizgi ne işe yarar?" diye soruyordum.

Oda hapsim boyunca, karanlıkta, aklımı tam da babamın istediği gibi çalıştırmış, İngiliz polisin beni yakaladığı gece attığım her yanlış ya da doğru adımı tekrar tekrar düşünmüştüm. Ve kati yargılara varmıştım. Birincisi, annemle babamın geç kalmam konusunda kesinlikle haklı olmalarıydı. Anlamsız bir riskti. Hiçbir akıllı direnişçi düşmanla karşı karşıya gelmezdi; sadece kendi isterse ve işine gelirse bunu yapardı. Direnişin organize etmediği bir karşılaşma yalnızca düşmana yarardı. Hayal kurmaya dalıp sokağa çıkma yasağı başlayana kadar Sanhedriya mağaralarında kalarak gereksiz bir risk almıştım. Gerçek bir direnişçi zaferin peşindeyken hayallerine gem vurabilmelidir. Milletin kaderi belirsizlik içindeyken, hayaller kurmak yalnızca kızların yapabileceği türden bir lükstür. Bir savaşçı tetikte olmalıdır. Özellikle de neredeyse yirmisine bastığı halde hâlâ küçük bir kız gibi, oturduktan sonra eteğinin uçlarını düzelten Yardena hakkında hayaller kurarken tetikte olmalıdır – dizlerini, sanki üşümesini istemediği ama nefes almasına da mâni olmaktan kaçındığı bir bebekmiş gibi örterdi. Klarnet çaldığında, müzik aletten değil de onun vücudundan taşar, klarnetten yalnızca biraz yumuşaklık ve hüzün almak için geçerdi sanki. Ve o tınılar insanı, düşmanın ve savaşın olmadığı, utanç, ihanet ve kalleşliğin yaşanmadığı sessiz bir yere götürürdü.

Bu kadar yeter, seni aptal!

Bu düşüncelerle Orient Palace'a vardım. İçimden bir ses belaya bulaşmadan geri dönmem için yalvarıyor, diğeri korkak bir kedi gibi davrandığım için benimle dalga geçiyor, sesten çok çelik mengeneye benzeyen üçüncüsüyse beni içeriye çekiyordu. Böylece ön odadaki bi-

lardo oyuncularından sakınıp, onların beni fark etmemelerini umarak ve bilardo masasının yeşil çuhasına dokunma isteğimi bastırarak bara daldım. (Bugün bile çuha gördüğümde yumuşaklığını hissetmemek için kendimi zor tutarım.) Hafif makineli tüfekleri omuzlarından sarkan, bizim "gelincikler" dediğimiz kırmızı bereli iki İngiliz askeri, köpüklü bira servisi yaparken öne doğru eğilen ve bu arada göğüs dekoltesini gözler önüne sererek gülen barmen kızla tatlı tatlı sohbet ediyorlardı, ama ben dönüp de ona bakmadım. Duman, bira kokusu ve meraklı bakışlar arasından geçip arka odaya ulaşabildim. Odanın uzak köşesinde, çiçekli muşambayla kaplı bir masada adamımı gördüm. Hatırladığım gibi kendi halinde biri değildi. Daha farklı, daha ciddi ve daha İngiliz'di. Bir kitabın üzerine eğilmişti. Bacak bacak üstüne atmıştı, üniformasıysa buruşuk ve kirliydi. Dizlerine inen bol, haki bir şort ve geniş, kırışık, yeşile çalan (babamın giydiği sarıya çalan haki renkteki yerel üretim mamulünün aksine) haki bir gömlek giyiyordu. Omuzlarında, daha ilk geceden ezberlediğim numarasının gümüşi pırıltısını görebiliyordum: 4479. Kolay, şirin bir numara. Tabancası yine geriye kaymış ve sandalyenin arkasına dayanmıştı. Masada önünde açık duran bir Kitabı Mukaddes, bir sözlük, gazı kaçmış bir bardak limonata, iki farklı kitap, bir alıştırma kitabı, kırışmış bir mendil ve bir paket açık şeker görebiliyordum. Başını kaldırıp da parlak gözlerini bana çevirdiğinde, yüzü pembe ve gevşek görünüyordu. Erimiş vanilyalı dondurmaya benzeyen sağlıksız ten rengi, fazladan derisi varmış gibi görünmesine yol açıyordu. O gece kısa bir süre benim başıma koyduğu, masanın kenarında duran kepi, Çavuş Dunlop'tan daha otoriter ve resmi

görünüyordu. Kahverengi saçı ince telliydi, başının tam ortasında coğrafya dersinde gördüğümüz nehir havzası gibi bir çizgi vardı.

Kararsız gülümsemesinden beni hatırlamadığını anladım.

İbranice "Merhaba Çavuş Dunlop" dedim.

Gülümsemeye devam ediyordu ama daha dikkatli bakmaya başlamıştı.

"Benim. Sokağa çıkma yasağının olduğu gece beni sokakta yakalamış, eve götürmüştünüz. Birbirimize İngilizce ve İbranice öğretmemizi teklif etmiştiniz efendim. İşte buradayım."

Çavuş Dunlop kızardı ve "Hımm..." dedi.

Hiçbir şey hatırlamamıştı. Şöyle hatırlatmaya çalıştım:

"'Bu karanlıkta genç adam yolunu kaybetmesin.' Hatırlamıyor musunuz efendim? Yaklaşık bir hafta önce. Siz 'düşman' dersiniz, 'dükman' değil?"

"Ha, evet! Sensin. Otur. Peki, şimdi ne istiyorsun?"

"Birlikte çalışmamızı önermiştiniz. İbranice ve İngilizce. Ben hazırım."

"Ah, evet! Söz verdiğin için geldin. Bekleyene ve gelene selam olsun."

Ve işte derslerimiz böyle başladı. İkinci görüşmeyle birlikte, prensipte onlardan ayakkabı cilası ya da iplik bile kabul etmememize rağmen bana limonata ısmarlamasını kabul ettim. Çünkü iyice düşündüm ve ihtiyacımız olan istihbaratı elde edebilmek için güvenini kazanmam ve zihninde en ufak bir şüphe kırıntısı bırakmamam gerektiğine karar verdim. Bana aldığı limonatadan birkaç yudum içmemin ve iki bisküviyi kabul etmemin tek sebebi buydu.

Samuel ve Krallar'dan birkaç bölümü birlikte oku-

duk. Çavuş Dunlop'un anlamakta zorlandığı çağdaş İbraniceyle tartıştık. Turna, kalem ve gömleğe karşılık gelen sözcükler onu çok şaşırttı, çünkü eski kelimelerden türemişlerdi. Ben de İngilizcede İbranicede olmayan bir kip olduğunu öğrendim: İki camın birbirine çarpınca çıkardığı sese benzer bir şekilde *-ing*'le biten *present continious tense*.[6] Aslında camların birbirine çarpması imgesi İngilizcedeki bu kipi daha iyi anlamama yardımcı oldu. Hafif bir cam çınlamasıyla birlikte bu kipin çan sesi çıkarmasını hayal ettim; sesin giderek uzaklaşan, zayıflayan, güçsüzleşip kısılarak dağılan ve başka hiçbir şeye izin vermeden yok olan, dinlemesi zevkli, enfes bir süreklilikle boşlukta kaybolan o halini düşledim. Böyle bir ses tam da *present continious tense* olarak adlandırılabilirdi.

Şimdiki zamanı kavramama yardımcı olan bu cam çınlamasından Çavuş Dunlop'a bahsettiğimde, beni övmeye çalıştı ama aklı karıştı ve tam anlayamadığım İngilizce bazı kelimeler geveledi. Anladığım kadarıyla o da herkes gibi, düşüncelerini duygularından daha iyi ifade ediyordu. Ben de o anda bazı duygular (utangaçlıkla sevgi karışımı) yaşıyordum. Ancak düşman, düşmandı ve ben de bir kız değildim, o yüzden bunları bastırdım. (Yani? Ne olmuş kızlara? Onlarda bizi bu kadar çeken ne var? Camın cama çarpması gibi değil, daha çok camın üzerine düşen ışık demeti gibi. Ve ne zamana kadar yasaklı kalacak? Büyüyünceye kadar mı? Düşman kalmayıncaya kadar mı?) Üçüncü ya da dördüncü görüşmemizden sonra el sıkıştık, çünkü casuslar her yerdeydi ve Çavuş Dunlop'a İbranicedeki sessiz harfler ile değişken harfler arasındaki farkı öğretmeyi başarmıştım.

6. Şimdiki zaman kipi. (yay.n.)

Hiç öğretmen olmamıştım, yine de Çavuş Dunlop parlak bir öğretmen olduğumu söylüyordu. Bu hoşuma gittiği halde "Abartıyorsunuz efendim" demiştim. ("Abartmak" kelimesinin İbranicesini açıklamalıydım, çünkü Kitabı Mukaddes'te yer almıyordu. Gerçi bu kelime, bir tür ağustosböceği ya da çekirgeye de karşılık geliyor, bir bağlantı olup olmadığını kontrol etmeliyim.)

Çavuş Dunlop sabırlı, aklı biraz karışık bir öğretmendi ama rolleri değiştiğimizde sessiz, dikkatli bir öğrenciye dönüşüyordu. İbranice yazarken o kadar konsantre oluyordu ki, dili bir bebeğinki gibi ağzının kenarından fırlıyordu. Bir keresinde tam "İsa" demişti ki hemen utanarak "Her şeye gücü yeten Tanrı" diye kendini düzeltti. Dördüncü dersin sonunda elini dostça sıkmam için özel bir sebebim vardı, çünkü ondan bir miktar önemli istihbarat almayı başarmıştım.

"Yaz bitmeden önce" demişti, "ayağa kalkıp doğduğum topraklara döneceğim, çünkü Kudüs'teki birliğimizin işi bitmek üzere."

Heyecanımı kibarlık maskesiyle gizleyerek sordum:

"Sizin birliğiniz hangisi?"

"Kudüs Polisi. Kuzey Bölüğü. Dokuzuncu Kısım. İngilizler bu topraklardan kısa zamanda ayrılacaklar. Yorulduk. Günümüz akşamına vardı."

"Ama ne zaman?"

"Belki muayyen vakitte."[7]

Mübarek şans nasıl da güldü diye düşündüm, benim yerimde Çita ya da Ben Hur olsaydı "muayyen vakit" ifadesinin tam olarak "gelecek yıl" olduğunu bilemezlerdi. Ve dolayısıyla çok önemli bir askeri sırrı keşfetmeyi başaramazlardı. Yıldırım hızıyla bunu YHYÖ

7. Kitabı Mukaddes'te sıkça geçen bir ifade. (yay.n.)

ile ve hatta gerçek yeraltı örgütüyle paylaşmak benim görevimdi. (Ama nasıl? Babam aracılığıyla mı? Yoksa Yardena'yla mı?) Kalbim göğsümün içinde küt küt atıyordu, pusudaki bir panter gibi. Daha önce hiç bu kadar yararlı bir iş yapmamıştım ve belki bundan sonra da yapamayacaktım. Öte yandan neredeyse eşzamanlı olarak alçakça ihanetin ekşi, mide bulandırıcı tadını ağzımda hissetim; tebeşir gıcırdadığında hissedilen ürperti gibi.

"İngilizlerin tahliyesinden sonra ne olacak Çavuş Dunlop?"

"Hepsi Tanrı'nın kitabında yazılmış. 'Çünkü kurtarayım diye bu şehri koruyacağım.' 'Hasım ve düşmanlar bu şehrin kapılarından içeriye giremeyecekler.' ' Kudüs sokaklarında yine gezinen yaşlı kadın ve erkekler olacak ve şehrin sokakları oyun oynayan erkek ve kız çocuklarıyla dolacak.'"

Bu buluşmaların beni çoktan şüphe altında bıraktığını nasıl düşünebilirdim? Ya da YHYÖ Yüksek Komutanlığı İç Güvenlik Birimi'nin benim her hareketimi izlediğini? Endişenin gölgesini bile duymadım. Ben Hur ve Çita'nın balık avlamamdan memnun olduklarından emindim. Bir sabah Çita, Ben Hur'un emriyle hikâyenin başında söylediğim ama tekrar etmek istemediğim kelimeleri evimizin duvarına yazana kadar. Ve nihayet öğle yemeği vaktinde kapının altında bir not bulmuştum. Sorguya çekilmek ve ihanetten dolayı mahkeme önüne çıkmak üzere Tel Arza Koruluğu'nda olmalıydım. Beni pusudaki panter değil, bahçedeki yılan olarak görüyorlardı.

12

Gece, elektrikler kesildikten sonra yatıp dışarıyı dinlemek âdetimdi. Duvarın diğer tarafında boş ve tekinsiz bir dünya başlardı. Nar ağacının ve onun altında kibrit çöplerinden yaptığım köyün bulunduğu bahçemiz bile bizim olmazdı geceleri. Her şeyimiz sokağa çıkma yasağına ve kötülüğe ait olurdu. Direnişçiler bahçeden bahçeye geçerek tehlikeli görevlere atılırlardı. Fenerleri ve köpekleriyle İngiliz devriyeleri boş sokaklarda dolaşırlardı. Casuslar, dedektifler ve hainler beyin savaşı yapıyor, ağlarını atıyor, kurnazca pusu kuruyorlardı. Boş kaldırımlar sisin örttüğü sokak lambalarından yayılan hayaletimsi ışıklarla aydınlanıyordu. Sokağımızın, mahallemizin ötesinde çok, çok daha ıssız sokaklar, geçitler, yollar, basamaklar, kemerler uzanıyordu ve hepsi de bir sürü gözü olan karanlık tarafından istila edilmiş, havlayan köpekler tarafından çiğneniyorlardı. Sokağa çıkma yasağının olduğu bu gecelerde yolun karşısındaki binalar bile bizden derin ve karanlık bir nehirle ayrılmış gibi olurdu. Sanki Dorzionlar, Bayan Ostrowska, Doktor Gryphius, Ben Hur ve kız kardeşi Yardena, hepsi karanlık dağların diğer tarafındaydılar. Aynı karanlık dağın ötesinde Şibolet gazete bayii ile demir kepenkler ve iki asma kilitle korunan Sinopski bi-

raderlerin bakkalı da vardı. "Aynı karanlık dağın ötesi" ifadesini, kalın yeşil çuha gibi parmak uçlarımda hissediyordum. Tepemizde Bay Lazarus'un çatısı karanlığa gömülmüştü ve tavuklar iç içe dururlardı. O gecelerde Kudüs'ü çevreleyen bütün tepeler karanlığın dağlarıydı. Tepelerin ötesinde ne vardı? Minarelerin etrafında kümelenmiş taş köyler. Tilkilerin, çakalların ve hatta bazen sırtlanların dolandığı ıssız vadiler. Kana susamış çeteler. Ve geçmiş günlerin kızgın hayaletleri.

Kıvrılır ve gözlerim açık uzanırdım, ta ki sessizlik kendi taşıyabileceğinden çok daha ağır hale gelene ve silah sesleriyle bölünene kadar. Bu bazen El Coz Vadisi ya da İseviye tarafından açılan uzak yaylım ateşi olurdu. Diğer zamanlarda bıçak gibi keskin bir salvo Şeyh Cerrah'tan ya da kesik ama kuvvetli makineli tüfek sesleri Sanhedriya'dan gelirdi. Bu biz miydik? Gerçek yeraltı mı? Çatılardan çatılara güçsüz cep fenerleriyle işaret gönderen cesur delikanlılar mı? Bazen, gece yarısından sonra şehrin güneyindeki Alman kolonisinden ya da daha uzaktan, Hinnom Vadisi veya Ebu Tor ya da Allenby Karargâhı veyahut Beytlehem yolu üzerindeki Mar İlias tepelerinden bir dizi kuvvetli patlama sesi gelirdi. Yerden yukarıya doğru, asfaltın altından, binaların temellerini titreten bir ses duyulur, gürleyerek pencereleri çatırdatır, benim yatağıma yükseldikten sonra kaybolurken içimde soğuk bir ürperti bırakırdı.

Yakınlardaki tek telefon eczanedeydi. Bazen gece geç saatte, üç sokak öteden sürekli zil sesi işitirdim – yaşayan hiçbir canlının olmadığı yerde yalvaran bir ses. Ve en yakın pilli radyo doğu tarafında, altı bina ötedeki Doktor Buster'ın dairesindeydi. Şafak sökene kadar hiçbir şeyden haberimiz olmazdı. İngilizler parmak uç-

larına basarak kaçıp, bizi Araplarla sarılmış bir halde, kendi kaderimize terk etseler bile. Silahlı çapulcu sürüleri şehre zorla girmiş olsalar bile. Yeraltı örgütü Hükümet Konağı'na hücum etmiş olsa bile.

Annemle babamın yatak odasına bakan diğer duvardan yalnızca sessizliği duyabiliyordum. Annem geceliğiyle bir şeyler okuyor ya da çalıştığı enstitü için alışveriş listesi hazırlıyor olabilirdi. Babam saat bire, bazen de ikiye kadar otururdu. İki büklüm, yüzü masa lambasının ışığıyla aydınlanmış bir halde, Polonya Yahudilerinin tarihi hakkındaki kitabı için ihtiyacı olan bilgileri kartlara yazardı. Bazen kitabın kenar boşluğuna kurşunkalemiyle notlar alırdı: "İddia bir sonuca varmıyor" veya "Bu daha farklı yorumlanabilirdi" ve hatta "Burada yazar kesinlikle yanılmış." Arada sırada, yorgun başını kaldırır ve raflardaki birkaç büyük kitaba fısıldardı: "Bu yaz da geçecek. Kış gelecek. Ve işler hiç de kolay olmayacak." Annem karşılık verirdi: "Böyle söyleme lütfen." Babam: "Sana bir bardak çay getireyim. İçip biraz uyumalısın. Çok yorgunsun." Sesinde bir tereddüt, bir gece yarısı inceliği olurdu. Gün içindeyse hüküm veren bir hâkim gibi konuşurdu.

Bir gün ufak bir mucize oldu: Bay Lazarus'un tavuklarından biri, birkaç yumurtanın üzerine oturdu ve içlerinden cıvıldayan beş civciv çıktı, etrafta hiç horoz görmediğimiz halde. Annem espri yapmaya kalkınca babam onu azarladı:

"Kes şunu! Çocuk duyabilir."

Bay Lazarus civcivleri satmayı kabul etmedi. Hepsine birer isim verdi. Güneşin yaktığı tavan katında, yeleği, boynunda mezurası ve solgun bir hayret ifadesiyle dolanıp dururdu. Çok nadir işi olurdu. Çoğu zaman ta-

vuklarıyla Almanca konuşur, piliçlere bağırır, sonra onları affeder, yem verir, ninni mırıldanır, talaşı değiştirir veya en sevdiği civcivi alır, göğsüne bastırıp bebek gibi sallardı.

Babam "Ekmek ya da bir tas çorba artarsa..." diyecek olur, annem de "Çoktan gönderdim" derdi. "Dünden kalan bir miktar yulaf ezmesini oğlan yukarı çıkardı. Onu rencide etmemek için yemeğin tavuklar için olduğunu söylemeyi sürdürmeliyiz. Fakat bu durum daha ne kadar böyle sürecek?"

Babam "Yapabileceğimiz her şeyi yapıp ümidimizi yitirmemeliyiz" diye karşılık verirdi.

Annem de "Yine radyo gibi konuşmaya başladın. Kes şunu! Çocuk duyabilir" derdi.

Her akşam üçümüz mutfakta oturur, akşam yemeği bittikten ve sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra Monopol oynardık. Annem yaz olmasına rağmen sıcaklığını içine çektiği bir bardak çay alırdı ellerinin arasına. Ya da pulları sıralar ve pul albümüne yerleştirirdik. Babam denk geldiğimiz ülkeler hakkında bildiklerini sayıp dökmekten hoşlanırdı. Annem kâğıttan ayırmak için pulları ıslatırdı. Yirmi dakika sonra yumuşamış pulları su yatağından alıp kurutma kâğıdının üzerine bırakırdım. Pullar başları aşağı eğik bir halde dururdu, tıpkı Mareşal Montgomery'nin Batı Çölü'nde yakaladığı, kavurucu kumların üzerinde elleri arkadan bağlı ve yüzleri dizlerinin arasına gizlenmiş, sıra sıra oturan İtalyan savaş mahkûmlarının fotoğrafı gibi.

Sonra babam İngilizce pul kataloğuna bakarak kurumuş pullarımızı tanımlardı. Bu kataloğun kapağında, yalnızca bir penilik olduğu halde dünyanın en kıymetli pulunun büyütülmüş bir çizimi vardı. Bu, üstünde si-

yah kuğu olan bir puldu. Babama şeffaf mengeneyi verir ve dudaklarına dikkat kesilirdim. Babam bazı ülkeler hakkında kibar bir küçümsemeyle konuşur, bazılarıysa saygısına layık olurdu. Bir ülkenin nüfusu, ekonomisi, önemli şehirleri, doğal kaynakları, arkeolojik yerleri, siyasi rejimi ve sanatsal hazineleri hakkında bilgi verirdi. Yahudi, Yahudi kökenli ya da en azından yarı Yahudi olduğunu iddia ettiği büyük ressamlar, müzisyenler ve şairler hakkında konuşurdu. Bazen, içinde bastırılmış bir sevgi arar gibi başıma ya da sırtıma dokunur ve aniden "Yarın seninle gazete bayiine gideceğiz" derdi. "Sana bir kalem kutusu alacağım. Ya da sen ne istersen. Yeterince mutlu değilsin."

Bir keresinde şöyle demişti:

"Sana daha önce kimseye anlatmadığım bir sırrımı vereceğim. Ama ikimizin arasında kalsın. Bende renk körlüğü var. Oluyor böyle şeyler. İrsi bir problem. Bazı şeylere ikimiz için de bakmalısın. Evet, tabii ki. Ne de olsa yaratıcı ve akıllısın." Babamın bir de annemi incittiğini fark etmeden kullandığı bazı kelimeleri vardı. Örneğin Karpatlar. Ya da çan kulesi. Ve opera, nakliye, kayalık, saat meydanı... (Aslında kayalık nedir ki? Ya da rüzgârgülü? Veya sundurma? Bir damat neye benzer? Veya şansölye? Bir jandarma? Bir zangoç?)

Sabit anlaşmamıza göre, babam ya da annem odamın ışığını söndürüp söndürmediğimi görmek için saat on çeyrekte odama gelirdi. Annem bazen beş-on dakika durur, yatağın kenarına oturur ve anılara dalardı. Bir keresinde, sekiz yaşındayken Ukrayna'da bir yaz sabahı, akarsu kıyısındaki bir un değirmeninin yanında oturduğunu anlatmıştı bana. Suda ördekler oynaşıyordu. Irmak bir kavis çizerek ormanın içinde kaybolu-

yordu. Burası suyun taşıdığı her şeyin –ağaç kabukları veya düşen yapraklar– kaybolduğu yerdi. Değirmenin avlusunda soluk mavi renkte kırık bir kepenk bulmuş ve bunu ırmağa atmıştı. Ormandan çıkıp sonra yeniden ormanda kaybolan bu ırmağın başka kıvrımlarının da olduğunu, ormanın içinde dolanarak çemberi tamamlayacağını düşünmüştü. Bundan dolayı orada iki üç saat oturmuş ve suya attığı kepengin çemberi tamamlayarak yeniden ortaya çıkmasını beklemişti ama geriye yalnızca ördekler gelmişti.

Okulda, suların hep aşağıya doğru aktığını, bunun doğanın kuralı olduğunu ve aksinin imkânsız olduğunu söylemişlerdi. Ama şu da gerçek ki geçmişte insanlar daha faklı doğa kanunlarına inanmışlardı; örneğin Dünya düzdü, Güneş Dünya'nın etrafında dönerdi ve yıldızlar gökyüzüne bizi gözlemeleri için konmuştu. Belki bizim zamanımızın doğa kanunları da gelecekte değiştirilecek olan geçici kanunlardı, kim bilir?

Ertesi gün de akarsuyun yanına gitmişti ama mavi kepenk hâlâ ortada görünmüyordu. Sonraki günlerde yarım saat kadar ırmak kıyısında oturup beklemiş, kepengin geri dönmemesinin hiçbir şeyi kanıtlamadığını düşünmüştü; akarsu çember çiziyor olabilirdi, ancak kepenk kıyıya çıkmış ya da sığ suda takılmış olabilirdi. Veya değirmenin önünden bir iki kere yahut daha sık geçmişti ama bu geçiş gece, yemek zamanında gerçekleşmiş olabilirdi ya da kendisi kıyıda beklerken uçan kuşlara bakmış ve kepengin geçişini kaçırmış olabilirdi. Çünkü büyük kuş sürüleri göç zamanından bağımsız olarak sonbaharda, ilkbaharda, hatta yazın bile uçardı. Irmağın değirmene gelmeden önce çizdiği çemberin ne kadar büyük olduğunu bilmenin imkânı var mıydı? Bir

hafta? Bir yıl? Daha fazla? Belki de tam o anda, yatağımın kenarına oturup kepenkten bahsettiği, 1947'nin Kudüsü'nde, sokağa çıkma yasağı saatlerinde, çocukluğunun mavi kepenk parçası hâlâ orada, Ukrayna'daki akarsuda dolanıyor ya da Karpatlar'ın arasındaki vadilerde çamaşırhanelerin, çan kulelerinin, kayalıkların önünden, pınarlardan geçiyor olabilirdi. O değirmenden hâlâ uzaklaşıyor, belki de gidebileceği son noktaya varmış ve yolculuğuna tekrar başlıyor olabilirdi. Bir on yıl daha sürebilirdi. Ya da yetmiş? Veya yüz yedi?

Suya atılmasının üzerinden yirmi yıl geçtikten sonra annemin bana bahsettiği o mavi kepenk nerede acaba? Kalıntıları tam olarak nerede? Parçalanmış, çürüyen kısımları? Kesinlikle ondan geriye bazı şeyler kalmıştır. Ve şimdi bunları yazdığım gece, yani annemin onu ırmağa fırlattığı o yaz sabahından yetmiş sene sonra bile ondan geriye bir şeyler kalmış olmalı.

Kepengin, değirmenin aşağısına, annemin onu suya attığı yere döndüğünü biz göremeyeceğiz, çünkü hayatta olmayacağız ama başkaları görecek – ırmağın üzerinde yüzen cismin buradan yola çıktığını ve henüz dönebildiğini tahmin edemeyecek bir adam ya da kadın. Ne yazık! Annem şöyle demişti: "Eğer birileri benim işaretimin tekrar değirmenin önünden geçtiğini görürse ya da en azından fark ederse, bunu her şeyin daireler içinde hareket ettiğinin bir kanıtı olarak görecek mi? Aslında kepengin geri döndüğü tam o gün, o anda orada olan başka biri de nehrin daire çizip çizmediğini kontrol etmek isteyebilir. Ancak kepenk daireyi tamamladığında bu yeni kişi de orada olmayacak. Orada bir başkası olacak ve yine hiçbir şey bilmeyecek. Bu yüzden onları uyarmak lazım."

13

Tel Arza Koruluğu'ndaki mahkemem on beş dakikadan kısa sürmüştü, çünkü sokağa çıkma yasağına yakalanmaktan korkuyorduk. İşkence altında sorgulama da yoktu, hakaretler de. Sakin ve bayağı centilmence bir duruşmaydı. Çita şu sözlerle duruşmayı açtı:

"Sanık ayağa kalksın." (Gary Cooper'ın Montanalı bir çete liderini canlandırdığı film Edison Sineması'nda gösterilmişti. Duruşmam, çete liderinin yıldırım hızıyla yargılandığı duruşmanın benzeriydi.)

Başyargıç, savcı, sorgu hâkimi, tek şahit ve kanun koyucu Ben Hur Tikocinski, dudaklarını hareket ettirmeden konuştu:

"Profi. Yüksek Komuta üyesi. Komutan yardımcısı ve operasyonlar şefi. Örgütümüzün önemli bir üyesi. Yetenekli insan. Birçok övgüye layık."

"Sağ ol Ben Hur" diye mırıldandım. (O kadar gururlanmıştım ki boğazım düğümlenmişti.)

Çita araya girdi:

"Sanık yalnızca kendisine soru yöneltildiğinde konuşacaktır. Sanık şimdi sessiz kalsın."

Ben Hur "Kes sesini Çita!" dedi.

Bir anlık suskunluktan sonra Ben Hur iki kelimelik can yakıcı bir cümle kurdu:

"Ne yazık!"

Tekrar sustu. Sonra düşünceli, neredeyse merhametli bir ses tonuyla devam etti:

"Üç sorumuz var. Heyetimiz verilen cevapların dürüstlüğüne göre ceza hakkında karara varacak. Sorulara doğru yanıtlar vermesi sanığın lehinedir. Seni buna iten şey neydi? Düşman ne öğrendi? İhanet karşılığında ödül ne oldu? Heyet kısa cevaplar beklemektedir."

"Tamam" dedim. "Şunun gibi: A- Ben hain değilim. Aksine, karşılıklı İbranice İngilizce dersleri bahanesiyle düşman hakkında önemli bir bilgi edindim. Bu... A hususu."

Çita "Yalancı!" diye bağırdı. "Alçak bir hain ve yalancı o."

Ben Hur "Çita! Son uyarı!" dedi. "Sanık. Devam et. Daha kısa lütfen."

Devam ettim:

"Tamam. B- Hiç bilgi vermedim. İsmimi bile söylemedim. Yeraltı örgütünün varlığına ilişkin en ufak bir şey bile çıkmadı ağzımdan. Devam edeyim mi?"

"Çok yorulmadıysan."

Çita asabi ve adice bir kahkaha attıktan sonra "Profi'yi azıcık çiğnememe izin verin" dedi. "Beş dakika yeter. Sonra kanarya gibi ötecektir."

Ben Hur "İğrençsin Çita" diye karşılık verdi. "Küçük bir Nazi gibi konuşuyorsun. Al şu taşı –o değil, şuradaki– ve ağzının içine sok. Şimdi, çeneni kapa! Duruşma bitene kadar mahkemede sessizlik olacak. Eğer bitirmediyse, hain konuşmasını tamamlasın."

"C" dedim, taş yüzünden boğulmak üzere olan Çita'ya bakmamak için kendimi zor tutarak. Kıpırtısız sarı tilki gözlere sertçe bakmaya karar vermiştim. "C- Düş-

mandan hiçbir şey almadım. Ne bir ayakkabı cilası ne de bir iplik. Prensip olarak. Hepsi bu. Ben hain değildim, casusluk yapıyordum. Bana verilen emirlere harfiyen uydum."

"İyi bir üslup" dedi Ben Hur üzüntüyle. "İplik, ayakkabı cilası ve diğerleri. Ama biz buna alışığız. Çok iyi konuştun Profi."

"Beraat ettim mi? Özgür müyüm?"

"Sanık bitirdi. Şimdi sanık sessiz olsun."

Yine bir sessizlik oldu. Ben Hur Tikocinski üç küçük dal parçasına dikkatle baktı. Dört beş kere onları çatmaya çalıştı ama her seferinde yıkıldılar. Sonra cebinden çakısını çıkardı, birini kısalttı diğerini yonttu ve hepsini mükemmel bir geometrik düzen içinde ayakta tutana kadar uğraştı. Ama çakısını bırakmadı ve açık elinin sırtında dengeledi; parlayan bıçak beni işaret ediyordu.

"Heyet hainin düşmandan bazı bilgiler topladığına inanmış durumdadır. Heyet hainin bizim hakkımızda bilgi vermediğini de kabul etmiştir. Heyet hainin herhangi bir ödül almadığı konusundaki yalan ifadesini nefretle reddetmektedir: Hain bisküvi, limonata, bir sosisli, İngilizce dersler ve içinde, halkımıza saldıran Yeni Ahit'in de olduğu bir Kitabı Mukaddes kabul etmiştir."

"Hiç sosisli almadım." Nerdeyse fısıldamıştım.

"Hain aynı zamanda acınacak durumdadır. Heyetin zamanını sosisli ve diğer önemsiz şeylerle çalmaktadır."

"Ben Hur!" Sesim umutsuzca patlayıverdi – adaletsizlik karşısında bir çığlık. "Ben sana ne yaptım? Ona hiçbir şey söylemedim. Tek kelime bile. Ve unutma ki bu örgütü ben kurdum ve seni başkumandan yaptım. Ama şimdi her şey bitti. Bundan böyle YHYÖ'yü dağıtı-

yorum. Oyun bitti. Dreyfus diye bir şey duydunuz mu? Yazar Emile Zola'yı? Tabii ki hayır. Ama artık takmıyorum. Bu örgüt fesholdu ve ben evime gidiyorum."

"Öyleyse git Profi."

"Eve gidiyorum ve ikinizden de nefret ediyorum."

"Git."

"Ben hain değilim. Muhbir de değilim. Bu tamamen iftira. Ve sen Ben Hur, yalnızca zulüm sendromu olan bir çocuksun. Bunun hakkında ansiklopedide bir sürü şey okudum."

"Ee? O halde neden gitmiyorsun? Gidiyorum gidiyorum diyorsun ama bulunduğun noktadan ayrılmıyorsun. Ve sen Çita, söyle bana, kafayı mı yedin? Taş yemeyi bırak. Evet. Çıkarabilirsin. Hayır atma. Taşını sakla, tekrar ihtiyacın olabilir."

"Bana ne yapacaksınız?"

"Görürsün Profi. Ansiklopedide yazmaz."

Neredeyse hiç sesim çıkmadan "Ama hiçbir şey vermedim" dedim.

"Bu doğru."

"Ve ondan da hiçbir şey almadım."

"Bu az çok doğru. Ya da neredeyse."

"Öyleyse neden?"

"Neden? Hain beş ansiklopedi okumuş ama hâlâ ne yaptığını anlayamamış. Ona anlatmalı mıyız? Ne düşünüyorsun Çita? Gözlerini açalım mı? Evet. İyi o zaman. Biz Nazi değiliz. Heyet, gerekçeli kararını açıklamayı uygun görmektedir. Haydi bakalım. Bu karar, düşmanını sevdiğin için verildi Profi. Düşmanını sevmek Profi, sırları ifşa etmekten daha kötüdür. Savaşçıları arkadan vurmaktan da. Onlara bilgi sağlamaktan ya da silah satmaktan da. Hatta gidip onların safında savaş-

maktan da. Düşmanı sevmek ihanetin zirvesidir. Hadi Çita. Gitsek iyi olur. Sokağa çıkına yasağı yakında başlayacak. Ve hainlerle aynı havayı solumak sağlığa zararlıdır. Çita, bundan sonra sen yardımcı komutansın. Sadece çeneni kapalı tut."

(Ben ve Stephen Dunlop mu? Karnım içine çökmüş gibi oldu ve içindeki her şey aşağıya doğru aktı, bir kuyuya düşüyor gibiydim. Karnımın içinde başka bir karın, derin bir çukur varmış da her şey onun içine dökülüyor gibiydi. Sevmek mi? Onu? Bu yalandı. İhanetin zirvesi mi? Nasıl olmuştu da annem "Seven, hain olamaz" diyebilmişti?)

Ben Hur ve Çita çoktan uzaklaşmışlardı. Çılgın gibi haykırdım:

"Siz delisiniz! Çıldırmışsınız! O denizanası suratlı Dunlop'dan nefret ediyorum! Ondan nefret ediyorum! Ondan iğreniyorum! Onu küçümsüyorum."

(Hain. Yalancı. Alçak.)

O sırada koruluk boşalmıştı. Yüksek Komuta ortadan kaybolmuştu. Az sonra karanlık olacak ve sokağa çıkma yasağı başlayacaktı. Eve gitmeyecektim. Dağlara gidip dağların çocuğu olacaktım. Tek başıma yaşayacaktım. Sonsuza kadar. Aidiyet olmadan. Dolayısıyla hain olmadan. Ait olan hain olur.

Çamlar fısıldadı, serviler hışırdadı: Kapa çeneni alçak hain!

14

Kriz zamanlarında yapılacak mantık planına göre – bunu babamdan öğrenmiştim– önümde şu seçenekler vardı. Babamın masasından aldığım boş bir karta hepsini yazdım. Bir: Çita'yı kendi tarafına çek. (Pullar? Bozuk paralar? Taksit taksit heyecanlı bir öykü anlatmak?) Ve sonra Ben Hur'u başkomutanlıktan düşür. İki: Parçala. Yeni bir direniş hareketi kur ve bu örgüte yeni savaşçılar kaydet. Üç: Sanhedriya mağaralarına kaç ve masumiyetin ispatlanana kadar orda kal. Veya Çavuş Dunlop'a her şeyi anlat. Kaybedecek bir şeyim yok nasılsa. Ben Hur ile Çita hapse atılır, ben de yeni bir hayata başlamak üzere, yeni bir kimlikle İngiltere'ye götürülürüm. Orda İngiltere'de yavaş yavaş ilişkiler kurarım, kralla ve hükümetten bakanlarla arkadaş olur, doğru zamanı bulduğumda rejimin kalbine saldırırım ve ülkemi onların elinden kurtarırım. Sadece ben, tek başıma. Ve sonra Ben Hur ile Çita için genel af ilan ederim.

Ya da değil.

En iyisi beklemekti.

Sabır taşı olup gözlerimi açık tutacaktım. (Hâlâ kendime böyle tavsiyeler veriyorum. Ama tutmuyorum.)

Sakince bekleyecektim. Ben Hur bana zarar vermek için planlar yapsa da ayakta kalacaktım. Ancak örgütü

zayıflatacak ya da bölecek bir adım atmayacaktım. İntikamlarını aldıktan, cezamı verdikten sonra (ne yapabilirlerdi ki?) kesinlikle tekrar örgüte katılmamı teklif edeceklerdi bana. Hem bensiz ne yapabilirlerdi ki? Onlar yalnızca ayaktakımıydı. Başsız tavuklar. Ama ben hemen kabul etmeyecektim. Bırakacaktım yalvarsınlar. Ayağıma kapansınlar. Af dilesinler. Bana adaletsiz davrandıklarını kabul etsinler.

"Baba" dedim o akşam, "eğer İngilizler yanımıza gelir ve yüksek komiser, hatta bizzat kralın adaletsiz davrandığını kabul edip kendilerini affetmemizi isterlerse ne yaparız?"

Annem "Tabi ki onları affederiz" dedi. "Neden affetmeyelim ki? Hayalin çok güzel."

"Önce" dedi babam, "İngilizlerin ne kadar samimi olduklarını anlamalıyız. Art niyetleri var mı yok mu? Onlardan her şey beklenir."

"Ya Almanlar gelir ve onları affetmemiz için bize yalvarırlarsa?"

"Bu zor" dedi annem. "Daha erken. Belki uzun yıllar sonra. Belki sen yaparsın ama ben yapamam."

Babam derin düşüncelere dalmıştı. Sonunda omzuma dokundu ve "Biz Yahudiler" dedi, "sayıca az ve güçsüz olduğumuz sürece, İngilizler ve diğer milletler Araplara yaltaklanıp onların kanına girmeye devam edeceklerdir. Çok güçlü ve kalabalık olduğumuzda, kendimizi savunabildiğimiz zaman, evet tabii ki, bizimle daha nazik konuşabilirler. İngilizler, Almanlar, Ruslar, bütün dünya gelip bize serenat yapacaktır. O gün onları kibarca kabul edeceğiz. Bize uzattıkları eli itmeyeceğiz ama eski dostlar gibi de sarılmayacağız. Tersine, saygı ve şüpheyle hareket edeceğiz. Bu arada Avrupalı milletlerle

değil, Arap komşularımızla müttefik olmak daha uygun olabilir. Ne de olsa İsmail bizim tek akrabamız. Tabii ki bunların hepsi eskidendi, çok eskiden. Troya Savaşı'nı hatırlıyor musun? Hani geçen kış birlikte okumuştuk? Şu meşhur sözü hatırla: 'Yunanlar hediye bile getirseler, dikkatli ol.' Şimdi Yunanları İngilizlerle değiştir. Almanlara gelince, onlar kendilerini affetmedikleri sürece bir gün biz onları bağışlayabiliriz. Ancak eğer kendilerini affederlerse, onları asla bağışlamayız."

Dayanamadım ve sordum:

"Ama sonunda düşmanlarımızı affedecek miyiz, etmeyecek miyiz?"

(O anda kafamda bir hayal canlandı, kusursuz, somut, ayrıntılı bir hayal: Babam, annem ve Çavuş Dunlop bu odada bir cumartesi sabahı birlikte oturmuş, çay içip Kitabı Mukaddes'ten ve Kudüs'teki arkeolojik yerlerden İbranice laflıyor, Yunanların hediyelerini Latince ya da klasik Yunanca tartışıyorlar. Ve Yardena'yla ben resmin başka bir kenarındayız: O klarnet çalarken ben de ayaklarının dibinde halıya uzanmışım – mutlu bir pusudaki panter.)

Annem "Evet, affedeceğiz. Affetmemek zehre benzer" dedi.

Gidip Yardena'dan neredeyse görmediğim, isteyerek yapmadığım şey için, o günden sonra aklıma gelenler için özür dilemeliydim. Ama nasıl yapabilirdim ki? Özür dilerken olanları anlatmam gerekirdi ama hikâyenin kendisi bile başlı başına bir ihanetti. O zaman Yardena'dan özür dilemek ihanetin ihaneti olmayacak mıydı? Karmaşık bir konuydu. İhanetin ihaneti ilk ihaneti ortadan kaldırır mıydı? Veya katlayıp daha mı kötü yapardı?

Bu, can alıcı bir soru.

15

Yaralanmış bir yeraltı savaşçısını asla hastaneye götürmemelisiniz, çünkü hastaneler adli inceleme biriminin her operasyon sonrasında yaralı savaşçıları ararken bakacağı ilk yerler olacaktır. Bundan dolayıdır ki, yeraltı örgütünün yaralıların bakımı için kendi gizli yerleri vardı ve bunlardan biri de bizim evimizdi, çünkü annem ülkeye ilk geldiğinde Hadasa Hastanesi'nde hemşirelik eğitimi almıştı. (Gerçi, yalnızca iki yıl devam edebilmişti, çünkü ikinci yılında evlenmiş ve bir yıl sonra da ben doğmuştum; dolayısıyla eğitimini erkenden bırakmak zorunda kalmıştı.)

Banyodaki dolapta kilitli bir çekmece vardı. İçinde ne olduğunu sormama izin verilmediği gibi, kapalı tutulduğunu bile görmezden gelmeliydim. Ancak bir keresinde, annemle babam işteyken çekmeceyi (bükülmüş bir telle) açtım ve içinde bandajları, sargı bezlerini, şırıngaları, değişik hapları, kavanozları, mühürlü şişeleri ve üzerinde yabancı dille yazılar olan kremleri keşfettim. Gece sokağa çıkma yasağı sırasında kapıda bir tıklama, sonrasında fısıldaşmalar, bir kibrit alevi, su kaynatıcısının ıslığını duyarsam, odamdan dışarı çıkmamam ve haritaların bulunduğu hole serilen ama sabah iz bırakmadan ortadan kaybolan yedek şilteyi gör-

memem gerektiğini anlardım. Sanki rüya görmüşüm gibi. Bilmezden gelmek bir yeraltı mensubunun en zor görevlerinden biridir.

Babam geceleri neredeyse hiçbir şey görmezdi, bundan dolayı muhkem polis karakollarına ya da barikatlara yapılan gece saldırılarına hiç katılmadı. Ama özel bir görevi vardı: Burada bir Yahudi yurdu inşa etmek için bize söz veren ama sonra da Araplar bizi yok etsin diye onlara yardım ederek kinik bir ihanet içinde olan hain İngilizleri suçlayıcı sloganları İngilizce hazırlamak. Babama kinik bir ihanetin ne demek olduğunu sordum. (Babam ne zaman bana yabancı bir fikirden bahsetse, bir deney tüpünden diğerine değerli bir sıvıyı aktaran bilimadamı gibi dikkatli ve kendinden emin görünürdü.)

"Kinik: Serinkanlı ve hesaplı. Bencil. Sözcük antik Yunancada köpek anlamına gelen *kyon*'dan türemiştir. Uygun ortam olduğunda, sadakati sembolize ettiği düşünülen köpekler ile kinizm arasındaki bağlantıyı açıklayacağım sana. Bu daha çok köpek, katır, at, eşek gibi faydalı hayvanları suiistimal eden insanların ne denli nankör olabildiklerini gözler önüne seren bir hikâyedir; ve aynı zamanda aslan, kaplan, kurt ve hatta leş yiyen akbaba gibi hayvanların birçok dilde hak etmedikleri bir saygı görmelerini de gözler önüne seren bir hikâye. Neyse, senin soruna dönecek olursak, kinik bir ihanet; soğukkanlı, ahlaksız ve duygusuz bir ihanettir."

(Babama değil) kendi kendime sordum: Kinik olmayan bir ihanet türü var mıdır? Ya da bencil ve hesaplı olmayan? Alçak olmayan bir hain bulunur mu? (Bugün, olduğunu düşünüyorum.)

Babamın yeraltı için yazdığı İngilizce sloganlarda ha-

in İngiltere Nazilerin cinayetlerini sürdürmekle, büyük bölümü yok olmuş bir ulusun son umutlarını da Arap petrolü ve Ortadoğu'daki askeri üsler karşılığında satmakla suçlanıyordu.

"Milton ve Lord Byron'ın halkı bilmelidir ki onları kışın ısıtan petrol, ezilmiş bir halkın sağ kalanlarının kanlarıyla lekelenmiştir." "İngiliz İşçi Hükümeti, Atlantik Okyanusu'ndan Basra Körfezi'ne, kuzeyde Ağrı Dağı'ndan en güneyde Bâbül-Mendep Körfezi'ne kadar uzanan alanın kendilerine yetmediğinden yakınan Arap yönetimlerine yaltaklanmaktadır." (Haritada kontrol ettim, çok da yer sıkıntıları yok gibiydi. Geniş Arap dünyasında ülkemiz küçük bir nokta kadardı, Britanya İmparatorluğu'yla kıyaslandığındaysa bir topluiğne başı kadardı.) Roketimizi inşa etmeyi bitirdiğimizde, onu Londra'nın merkezindeki kral sarayına nişanlayacak ve onları ülkemizden çıkmaya mecbur edecektik. (Çavuş Dunlop'a ne olurdu o zaman? Kitabı Mukaddes'i ve bizi seviyordu. Yahudi devletinin özel onur konuğu olarak kalma izni alabilir miydi? Bunu kesinlikle sağlayacaktım. Ona referans olacaktım.)

Babam sloganlarını Polonyalı Yahudilerin tarihini araştırmadığı zamanlarda, geceleri yazardı. İngilizleri etkilemek için İngiliz şairlerin mısralarına atıfta bulunurdu. Sabah, o sayfayı gazetesinin içine saklayarak, aslında onun bağlantısı olan ama Sinopski biraderlerin bakkalında çalışan leylek gibi bir delikanlıya verirdi. Slogan afişleri (Kolodnis'in bodrumunda) gizlice basılırdı. Bir iki gün içinde binaların duvarlarında, elektrik direklerinde ve hatta Çavuş Dunlop'un çalıştığı polis karakolunun duvarlarında görülürdü.

Adli inceleme ekibi annemin kilitli çekmecesini ya da

babamın hazırladığı sloganları bulursa, ikisini de hapse tıkar ve beni tek başıma bırakırdı. O zaman dağlara kaçar bir dağ çocuğu olarak hayatıma devam ederdim.

Edison Sineması'nda bir film izlemiştim; kardeşler, kuzenler, dünürler, bütün aile kalpazandı. Eve döndüğümde anneme bizim de kanundışı bir aile olup olmadığımızı sordum.

"Ne yaptık ki? Kimi soymuşuz? Kimi dolandırmışız? Tanrı korusun, kimin kanını dökmüşüz?" dedi.

Babam "Tabii ki hayır" diye ona katıldı. "Aksine, İngiliz hukuku zaten illegal. Buradaki hâkimiyetleri baskı ve yalan dolana dayanıyor, çünkü dünya ulusları Yahudi yurdunu kurma sözü karşılığında Kudüs'ü onlara teslim etmişti ve şimdi Arapları bu yurdu yok etmeleri için kışkırtıyor, hatta onlara yardım ediyorlar." Konuştukça, gözlük camlarının büyüttüğü mavi gözleri öfkeyle parlıyordu. Annemle birbirimize kaçamak bakışlar atıyorduk, çünkü babamın öfkesi yumuşak, edebi bir öfkeydi. İngilizleri çıkarmak ve Arap ordularını püskürtmek için başka türlü bir öfkeye ihtiyaç vardı, kelimelerden uzak vahşi bir öfkeye, evimizde ya da muhitimizde bulunmayan türden bir öfkeye. O türden bir öfke belki de yalnızca Celile'de, vadilerde, Necef Çölü'ndeki kibutzlarda, gerçek direnişçilerin eğitildiği dağlarda bulunurdu. Belki de bu yerlerde belli bir öfke çeşidi geliştiriliyordur. O öfke nasıl bir şeydi bilmiyorduk ama o olmazsa hepimiz yok olurduk. Dışarıda, çölde, düzlükte, Karmel Dağı'nda, kaynayan Bet Şean Vadisi'nde bizim gibi soluk tenli ve gözlüklü olmayan, güçlü ve bronzlaşmış, yeni türde Yahudiler yetişiyordu, onlar öncülerdi ve gerçek, öldürücü bir öfkeye sahiplerdi. Babamın gözlük camlarından arada sırada yansıyan içerlemiş öfke, an-

nemle benim gizlice gülmemize neden olurdu. Çok kısa bir süre. Ufacık gizli bir ittifak, yeraltının içinde yeraltı, sanki annem benim yanımda bir an için gizli bir çekmeceyi açmış gibi. Sanki odada iki yetişkin ve bir çocuğun olduğunu kabul ediyor ama benim çocuk olmadığımı da onaylıyordu. Yine de her zaman böyle olmuyordu.

Ben aniden annemin üzerine atılıp ona arkasından sarılırken, babam masa lambasını açıp Polonya'daki Yahudilerle ilgili kitabı için bilgi toplamaya devam etti. Öyleyse neden bu anın güzelliği ihanetin donuk lezzetiyle, gıcırdayan tebeşirin tatsız hissiyle karışıyordu?

O an onlara söylemeye karar verdim:

"Ben Hur ve Çita'yla ilişkiyi kestim. Artık onlarla arkadaş değilim."

Arkası bize dönük, yüzü masanın üzerinde açık duran kitap yığınına çevrili olan babam "Ne yaptın?" diye sordu. "Arkadaşlarına sadık olmayı ne zaman öğreneceksin?"

"Biz ayrıldık."

Babam sandalyesinde döndü ve üst perdeden sesiyle sordu: "Ayrılık mı? Aydınlığın Çocukları ile Karanlığın Çocukları arasında mı?"

Annem "Dışarıda karanlıkta ateş ediyorlar yine" diye araya girdi. "Çok yakından geliyor sanki."

16

Daha önce belirtmiştim: Susuz kalmış, doyurulmaz bir susuzluğu olan Ben Hur gibi insanlara büyük bir hayranlığım var – bu susuzluk onlara uyuşuk bir acımasızlık, sakin bir otorite veriyor, tıpkı gözleri yarı açık, vahşi bir kedi gibi. Kral Davud'un, Kitabı Mukaddes dersinde gördüğümüz kahramanları gibi, onlar için her şeyi yaparım. Onlara düşman kuyularından su getirmek için hayatımı tehlikeye atarım. Sırf leoparın ağzından sihirli kelimeleri duyabilmek için: "Tamamsın Profi."

Bu susamış leoparların yanı sıra beni büyüleyen bir başka insan türü daha var. Üstünkörü bakıldığında bunlar leoparların tam tersi tipler, ama açıklaması zor olsa da fark etmesi kolay, ortak bir yönleri var. Hep kayıp olan insanlardan söz ediyorum. Örneğin Çavuş Dunlop gibiler. Önceden de yazmıştım, şimdi de yazıyorum: Dünyayı, sanki yanlışlıkla geldikleri yabancı bir şehirdeki tuhaf bir otobüs durağı gibi gören bu kayıp insanlar beni her zaman çekmiştir. Nerede yoldan saptıkları veya nasıl çıkacakları ya da nereye gidecekleri hakkında hiçbir fikirleri olmayan bu insanlarda bana dokunaklı gelen bir şeyler vardır.

Epeyce uzun ve iriyarı bir adamdı ama sevimliydi.

Kemiksiz gibiydi. Üniformasına, silahına, çavuş pazıbendine, omuzlarındaki gümüşi rakamlara, siyah siperlikli kepine rağmen, aydınlıktan karanlığa ya da karanlıktan parlak ışığa yeni çıkmış birini andırıyordu.

Önemli bir şeyini kaybetmiş bir adama benziyordu ve ne kaybettiğini, kaybettiği şeyin neye benzediğini ya da onu bulursa ne yapacağını unutmuştu. Orada öylece duruyordu, sürekli kendi iç odalarında, koridorlarında, zemininde, kilerlerinde dolaşıyordu. Ayağı aradığı şeye takılsa bile onu nasıl tanıyabilirdi ki? Bezginlikle geriye doğru yürüyüp aramaya devam ederdi. İyice uzaklaşmak ve iyice kaybolmak için ileriye doğru yürürdü. Onun düşmanı temsil ettiğine inanmıyordum; aksine ona elimi uzatmak istiyordum. El sıkışmak için değil, onu desteklemek için. Bir bebekmiş ya da körmüş gibi.

Hemen hemen her akşam koltuğumun altında *English for Overseas Students* ve *Our Language for Immigrant and Pionner* kitaplarıyla soluğu Orient Palace'ta alıyordum. Leopar ve yardımcısının sokaklarda beni takip edip etmemesi artık hiç umurumda değildi.

Kaybedecek neyim kalmıştı ki?

Edepsiz kahkahalara aldırmadan, bilardo masasının yeşil çuhasına dokunma hissiyle çarpışarak, barmen kızın göğüs dekoltesine bakmadan, hedefine kilitlenmiş bir ok kararlığıyla sigara dumanı ve kötü bira kokan ön odayı hızla geçip arka odada onun masasına otururdum. Çok defa boşu boşuna gelmiş olurdum; sözleştiğimiz halde orada olmazdı. Bazen unuturdu. Bazen günleri şaşırırdı. Bazen muhasebe bölümündeki günlük işini bitirdikten sonra postanede nöbet tutmak ya da bir kontrol noktasında kimlik kontrolü yapmak gibi görevlere gönderilirdi. Ara sıra da, söylediğine göre, bir üs-

tünü selamlamakta geç kaldığı ya da bir ayakkabısı diğerinden daha parlak olduğu için kışlada kalma cezası alırdı.

Gerçek yaşamda veya filmlerde, zihni böyle dağınık bir düşman olabilir miydi? Veya utangaç? Çavuş Dunlop aklı karışık ve çok utangaç bir düşmandı. Bir keresinde ona Canterbury'de onu bekleyen bir karısı ya da çocuğu olup olmadığını sormuştum. (Bizim için olduğu kadar İngilizler için de ülkemizi terk etme zamanının geldiğini zararsız şekilde ima etmek istemiştim.) Çavuş Dunlop bu sorunun üzerine irkilmiş, koca başı korkmuş bir kaplumbağa gibi omuzlarının içine çekmiş, iri, benekli elleri dizlerinden masaya, masadan dizlerine şaşkınlıkla gidip gelmiş ve sonra bir şarap damlasının beyaz bir masa örtüsünde yayılması gibi yanaklarından alnına ve kulaklarına kadar kızarmıştı. Gösterişli İbranicesiyle savunma yapmaya girişmişti: Şimdilik "yoluna yalnız devam ediyordu", yüce Tanrı, kitabında "Bir insan için yalnızlık iyi değildir" dese de.

Bazen Çavuş Dunlop'u gömleğinin etekleri pantolonundan dışarı çıkmış, göbeği kemerinden taşıp parlak tokasını örtmüş bir halde her zamanki masasında beni beklerken bulurdum. Savruk, şişman bir adamdı. Kendi kendine dama oynar, ben gelince silkinir, özür diler ve taşları alelacele kutusuna doldururdu.

"Her halükârda kaybedecektim" derdi. Yüzünde bir çeşit "lütfen bana aldırma" gülümsemesi olurdu, gülerken kızarırdı ve görünüşe göre kızarması utancını artırır, böylece daha çok kızarırdı.

"Aksine, her halükârda kazanacaksın" dedim bir keresinde.

Bunun hakkında düşündü, espriyi anladı ve tatlı tat-

lı gülümsedi, sanki en erdemli filozoftan daha bilgece bir şey söylemişim gibi. Bir kere daha düşündükten sonra cevap verdi:

"Pek de öyle değil. Kazanmak için kendimi yenmeliyim."

Yine de benimle bir kere oynadı ve kazandığı için pişmanlıkla karışık bir utanca kapıldı. Sanki beni yenerek baskıcı İngiliz rejiminin suçlarına ortak olmuş gibi özür dilemeye başladı.

İngilizce derslerimiz sırasında bazen, karmaşık fiil çekimleri ve düzensiz fiiller yüzünden özür dilerdi. İbranicenin tersine İngilizcede bir kelimeyle birden fazla şey anlatıldığı için kendini ve şapşallığını suçlardı. Örneğin, cam hem bardak hem de pencere camı yerine kullanılabiliyordu; masa kelimesi aynı zamanda tablo anlamına; ayı kelimesi taşımak anlamına; randevu kelimesi hurma anlamına geliyordu. Öte yandan İbranice derslerinde, ona verdiğim ödevleri teslim ederken her defasında alçakgönüllülükle şöyle sorardı:

"Evet? Bu görgüsüz adam bilememiş mi? Yoksa aptalca bir hata mı yapmış?"

Eğer çalışmasını beğenirsem, gözleri çocuksu bir mutlulukla ışıldar, dudakları utangaç bir gülümsemeyle titrer, gülümsemesi tombul yanaklarına yayılırdı. Bu gülümseme, üniformasının altındaki tüm vücudunu sarıyor gibi görünürdü. Mırıldanırdı:

"Ben bu övgüye layık değilim."

Bazen de tam dersin ortasındayken, işimizi bir kenara bırakıp laflamaya başlardık. Ara sıra aklı uzaklara gider, bana bütün kışla dedikodularını aktarır ve ağzından çıkanlara şaşırmış gibi kıkırdardı; kim kimin kuyusunu kazıyor, kim şekerleme ve sigara istifliyor, kim

yıkanmıyor, kim kız kardeşi olduğunu iddia ettiği bir kadınla barda içiyor, hepsini anlatırdı.

Siyasi durumları tartışırken ben sinirli bir elçiye dönüşürdüm, o da nadiren başıyla onaylar ve "hakikaten" ya da "yazık" derdi. Bir keresinde şöyle dedi:

"Peygamberlerin halkı. Ehli Kitap. Keşke masum kanı dökmeden miraslarını alabilselerdi."

Bazen konuşmamız Kitabı Mukaddes hikâyelerine doğru giderdi, bu sefer ağzı açık dinleme sırası bana gelirdi ve beni hocamız Zerubbabel Gihon'un en uç hayallerinde bile düşünemeyeceği yorumlarla şaşırtırdı. Örneğin, Çavuş Dunlop Kral Davud'a üzüldüğü halde onu sevmediğini söyleyebilirdi. Harika bir şair ve âşık olabilirdi ama Tanrı onu kral yapmıştı; bu ona yakışmamış ve onu savaşlarla, entrikalarla dolu bir hayat yaşamaya mahkûm etmişti. Hayatının sonlarındaki ufak mucize ise, kendinden daha iyi olan selefi, Saul'a yaptığı aynı kötülüklerin kendi başına da gelmesiydi. Eşek sürücüsü ve çoban, ikisi de aynı kötü kaderi paylaşmışlardı.

Çavuş Dunlop Saul, Davud, Mikal, Yonatan, Abşalom ve Yoab hakkında hafif bir şaşkınlıkla sanki onlar da Orient Palace'ta otururken onlardan İbranice öğrenip karşılığında azıcık Filistin dilini öğrettiği Yahudi yeraltı örgütünden gençlermiş gibi bahsederdi. Saul ve Yonatan'a merhamet ve sevgi beslerdi ama en çok çocuğu olmayan Mikal'ı severdi. Abner onu kovana kadar Mikal'ın arkasından ağlayan, artık onun olmayan kadını takip etse de ona ulaşamayan Laiş'in oğlu Palti'yi de kendine yakın bulurdu, o da sahneden kovulmuş ve tarihten silinmişti.

Ama Palti bir yana, hemen hepsi haindi diye düşündüm: Yonatan ve Mikal kendi babaları Saul'a ihanet et-

mişlerdi, Yoab ve Tseruya'nın diğer oğulları, adil Absalom, Amnon, Haggit'in oğlu Adoniya, hepsi haindi. Ve en kötü hain de "Kral Davud hâlâ yaşıyor, yaşıyor, yaşıyor" şarkısını söylediğimiz Kral Davud'du. Çavuş Dunlop'un yorumunda hepsi biraz tuhaf görünüyordu; haklarında dedikodu kırıntıları anlattığı, adli inceleme subaylarına benzeyen sefil tiplerdi: Biri kıskanç, diğeri alçak, bir başkası işkilliydi. Onun hikâyelerinde hepsi intikam ve iktidar peşinde, aşk, arzu ve entrikayla örülmüş gerçeküstü bir ağa kısılıp kalmışlardı. (İşte yine onlar: Şu susamış adamlar, dünyadaki hiçbir suyun tatmin edemeyeceği, susuzluktan kavrulmuş leoparlar. Takip eden ve edilen. Kendi kazdıkları kuyuya düşen kör adamlar.)

Kral Davud'un ve Bay Gihon'un –ve aslında bütün halkımın– onurunu kurtarmak için boş yere vurucu bir cevap aramıştım. Bu konuşmalarda Çavuş Dunlop'un iddialarına karşı savunma yapmanın görevim olduğunu biliyordum. Ama savunmak zorunda olduğum şey neydi? O zaman bunu bilememiştim. (Hâlâ da tam anlamış değilim.) Ama yine de kalbim hepsi için çarpıyordu: Terk edilip aldatılan, Samuel tarafından ihanetle suçlanan ve taş kalpli olmadığı için tacı ve hayatıyla cezasını ödeyen Saul için. Babalarına ve onun saltanatına gözlerini kırpmadan ihanet edip leoparın peşinden giden, ruhları ailelerinin düşmanlarına bağlı olan Mikal ve Yonatan için. Ve hatta kendisini seven herkese ihanet eden ve sonunda aynı ihaneti onlardan gören hain-kral Davud için de.

Neden hepimiz, Çavuş Dunlop, annem, babam, Ben Gurion, Ben Hur, Yardena, Büyük Müftü Hacı Emin, hocam Bay Gihon, yeraltı örgütünün liderleri, Bay La-

zarus, yüksek komiser, hatta Çita ve onun iki babası, hepimiz bir kereliğine Orient Palace'ın arkasındaki odada bir araya gelip, bir iki saat konuşup, sonunda birbirimizi anlayarak bazı ödünler verip, ortada buluşup birbirimizi affetmiyoruz? Neden hepimiz gidip nehir kenarında mavi kepenk parçasının geri gelip gelmediğine bakmıyoruz?

"Bugünlük bu kadar yeter." Çavuş Dunlop hayallerime son vermişti. "Şimdi ayrılalım, yarın yine buluşuruz. Alnımızın teriyle kederimizi değil, bilgimizi artıralım."

Ayrılırken el sıkışmazdık, çünkü yabancı bir zalimle tokalaşmanın bana yasak olduğunu anlamıştı. Dolayısıyla birbirimize başımızla selam verir ve ayrılırdık.

İlişkimizin sonucunda Çavuş Dunlop'tan almayı başarabildiğim gizli bir istihbarat var mıydı?

Yalnızca birkaç cazip haber.

Muhkem polis karakolundaki uyku düzeniyle ilgili bir şeyler.

Gece vardiyası hakkında (aslında gayet önemliydi) bazı şeyler.

Subaylar ve karılarıyla ilgili kişisel detaylar. Kışla düzenine dair birkaç şey.

Muhtemelen benim casusluğum neticesinde olmasa da burada belirtmek istediğim bir başka şey daha: Bir keresinde Çavuş Dunlop kendi kanaatine göre, İngiliz mandası sona erdikten sonra burada bir Yahudi devletinin kurulacağını ve her şeyin Kitabı Mukaddes'te anlatıldığı gibi olacağını söylemişti ama yine de Kenan diyarı halkı, yani Araplar ve özellikle de köylüler için üzüntü duyduğundan bahsetmişti. İngiliz ordusu gittikten sonra, Yahudiler ayağa kalkacak ve düşmanlarını yenecekti, taş köyler yıkılacak, tarlalar ve bahçeler çakal ve

tilki yatağına dönecek, kuyular kuruyacak, köylüler ve çiftçiler, zeytin toplayıcıları, firavuninciri bakıcıları, çobanlar ve eşek binicileri, hepsi vahşi bir dünyaya doğru sürüleceklerdi. Belki de miraslarına uzun zaman sonra kavuşan Yahudilerin yerine, onların bu topraklardan kovulması Tanrı'nın buyruğuydu. "Tanrı'nın işleri güzeldir." Çavuş Dunlop hüzünle ve hafif bir şaşkınlıkla, sanki uzun zamandır kendisinden gizlenen bir sonuca ulaşmış gibi "İnsan sevdiğine ceza verir ve yok ettiğini sever" demişti.

17

Muhitimizde bir söylenti dolaşıyordu: İngilizler direnişçileri ve gizli silahları ortaya çıkarmak için ev ev geniş bir arama yapmayı ve sokağa çıkma yasağını gündüz de uygulamayı planlıyorlardı.

Babam öğleden sonra işten eve gelince üçümüzü mutfakta kısa bir toplantıya çağırdı. Açıkça ve ciddi bir biçimde tartışmamız gereken şeyler vardı. Kapıyı ve pencereleri kapadı, geniş cepli iyi ütülenmiş haki elbisesiyle oturup, masaya kahverengi kâğıda sarılı küçük bir paket koydu. Dediğine göre, içinde bir şey, tam olarak söylemek gerekirse bir şeyler vardı ve sıkıntılar bitene kadar bunu saklamamız isteniyordu. Aramanın bizim eve de geleceğini tahmin etmek kesinlikle mantıklıydı ama bizim dairemizde bu şeyin ya da şeylerin, daha kolay saklanacağına inanıyorlardı. Ve biz kesinlikle bu sınavı göğüslemeye hazırdık.

"Annemi korkutmamak için pakette ne olduğunu söylememekte haklı" diye düşündüm. (Kendisi de bilmiyor olabilir miydi? Bu imkânsızdı. Babam *bilirdi.*) Bana gelince, pakette dinamit, TNT, nitrogliserin veya daha kuvvetli bir şeyin, daha önce görülmemiş, yeni bulunmuş patlayıcı bir maddenin olduğunu düşündüm: Burada, yeraltının gizli laboratuvarlarında bulunmuş bir kı-

yamet günü bileşimi. Bir kaşığı, şehrin yarısını havaya uçurabilecek güçte bir patlayıcı.

Peki, bana ne yararı vardı?

Yarım kaşığı, kralın Londra'daki sarayını roketimizle uçurmak için yeterli olabilirdi.

Bu beklediğim fırsattı. Ne olursa olsun paketten ihtiyacım olan miktarı gizlice almalıydım.

Başarırsam YHYÖ dizlerinin üstünde benden af dileyecek ve geri dönmem için yalvaracaktı.

Ve ben de onları affedecektim. Küçümseyerek. Ve geri dönmeyi kabul edecektim. Ama birkaç taviz istemem gerekecekti: Yönetimi yeni baştan organize edecek, Ben Hur'u şimdiki görevinde bırakacak, İç Güvenlik ve Soruşturma Birimi'ni lağv edecek, keyfi kararların alınmaması için bir yol bulacak ve savaşçıları kişisel öfkeden koruyacaktım.

Babam "Eğer evimizde arama yapılırsa" dedi, "şu iki şeyi bilmelisiniz. Birincisi, burası çok büyük bir yer değil ve biri tesadüfen bunu bulup bir kazaya sebebiyet verebilir. İki, eğer sakladığımız yeri bulurlarsa, bizi ayrı ayrı sorgulayabilirler. İfadelerimizin çelişmemesi için aynı açıklamayı yapmamız lazım." (Babamın yapmamızı istediği açıklama üst katta tek başına yaşayıp geçtiğimiz kış ölen Profesör Schlossberg'le ilgiliydi. Babama miras olarak elli-altmış kitap bırakmıştı. Sorgulamada vereceğimiz ortak cevap, bu kahverengi paketin dairemize onun kitaplarıyla geldiği olacaktı.)

"Bu beyaz bir yalan olacak" dedi babam. Gözlük camlarının ardından miyop mavi gözleri benimkilere dikilmişti. Kısa bir an gözlerinde haylaz bir ışıltı parladı; bu çok nadiren olurdu – örneğin, bir akademisyene ya da yazara çarpıcı bir cevap verdiğinde, karşısındakinin na-

sıl "şaşkınlıktan dilini yuttuğunu" anlatırken. "Bu beyaz yalanı sadece tehlike anlarında kullanmalıyız. Yine de bunu yaparken pişmanlık duymalıyız, çünkü yalan yalandır. Her zaman. Beyaz yalan da olsa. Lütfen buna dikkat et."

Annem söylendi:

"Ders vermek yerine, neden bir kere olsun onunla oynamak için vakit ayırmıyorsun? Ya da en azından onunla konuşmuyorsun? Konuşmak! Hatırlıyor musun? Hani iki insan karşılıklı oturup konuşur, birbirlerini dinler? İki taraf da diğerinin ne dediğini anlamaya çalışır?"

Babam paketi aldı, ağlayan bir bebeğe sarılır gibi göğsüne bastırdı ve hem kendi yatak odaları, hem babamın çalışma odası, hem de oturma odası olarak kullandığımız odaya götürdü. Odanın duvarları tavana kadar kitap raflarıyla doluydu. Bir tek resim ya da süs eşyası için yer yoktu.

Babam kitapları ciddi bir sisteme göre yerleştirmişti: Bölümler ve alt bölümlere ayırmış, konu, alan ve diline göre tasnif etmiş ve yazar ismine göre alfabetik bir sıralama yapmıştı. Kütüphanenin yüksek rütbelileri, yani mareşalleri ve generalleri, bende hep saygı uyandıran, paha biçilemez özel kitaplardı ve deri ciltleri muhteşemdi. Sert deri ciltlerinde parmaklarımı gezdirirken, Fox Movietone'un kısa haber filmlerinde gösterilen mareşallerin göğüslerindeki madalyaların sihirli etkisini hissederdim. Babamın masa lambasından üzerlerine yansıyan ışık, yaldızlı nakışlarında titrek bir parıltı oluşturur, beni de aralarına davet edercesine gözlerimi alırdı. Onlar benim prenslerim, düklerim, kontlarım ve baronlarımdı.

Onların üzerinde, tavanın hemen altında, hafif süva-

riler dururdu: Konu, tarih ve basıldıkları ülkeye göre sınıflandırılmış, çokrenkli kapaklarıyla süreli yayınlar. Komutanların ağır zırhlarının aksine bu süvariler dikkat çekici renklerde hafif kıyafetlere bürünmüşlerdi.

Mareşallerin ve generallerin oluşturduğu kümenin etrafında, tugay ve alay subayları dururdu. Sert, sağlam omuzlu bu kitaplar güçlü bez ciltleriyle, tozlu ve hafifçe solmuş, ter ve kirden rengi değişmiş savaş giysilerini ya da çarpışmalarda veya zor koşullarda kullanılmış eski bayrakları andırıyordu.

Bazı kitapların bez ciltleri ile sayfalarının arasında ince bir yarık vardı ve bu, Orient Palace'taki barmen kızın göğüs dekoltesini çağrıştırırdı. İçine bakmaya çalıştığımda yalnızca hoş kokulu bir karanlık görür, kitap sayfalarının belirsiz, heyecan verici ve yasak kokusunu hissederdim.

Bez ciltli subay kitaplardan sonra gelenlerse karton kapaklı, ucuz yapıştırıcı kokan yüzlerce basit kitaptı –kütüphanenin gri ve kahverengi erleri. Bunların da altında, milis kuvvetleri geliyordu– yıpranmış sayfaları lastikle ya da yapışkan bantla tutturulmuş ciltsiz kitaplar. Sarı kapakların arasında darmadağın duran sayfalarıyla eşkıya çeteleri de mevcuttu. Son olarak kitaplığın en alt basamağında, hepsinin altında, aşağının da aşağısı, kitap olmayanlar – broşürler, ofset baskılar ve el ilanlarından oluşan dilenciler sürüsü. Düzensizce sıkışmış bu serseriler babamın istemediği yayınlara yaptığı gibi, kendilerini düşkünlerevine bırakmasını bekliyorlar, bu arada geçici bir süre burada kamp kurmuş adaletten değil ama merhametten uzak bir halde istiflenmiş duruyorlardı. Onlar şimdilik buradaydılar, bugün yarın doğu rüzgârı çöl kuşlarıyla gelip onların cesetlerini uzağa süpürecek ya da

bugün yarın, en geç bu kış, babam onları insafsızca ayıklayacak, hayır için tuttuğu bu sefilleri (broşürler, resmi veya sivil gazeteler, dergiler, kitapçıklar) evimizden atacak ve yeni dilencilere yer açacaktı. (Yine de babam onlara acıyordu. Her defasında onları ayıklamaya, bazılarını tutmaya, bir kısmından kurtulmaya söz veriyordu. Ama paramparça olsa bile basılı tek bir kâğıdın evimizden çıkmadığını hissediyordum.)

Bu rafların etrafında belli belirsiz bir toz kokusu, fırtına sonrasındaki gibi kışkırtıcı bir hava olurdu. Bugün bile bir odaya girsem, hatta gözlerim ve kulaklarım kapalı olsa, o odanın kitaplarla dolu olup olmadığını anında söyleyebilirim. Eski bir kütüphanede, burun deliklerimle değil ama derimle, diğer tozlardan daha kaliteli, dalgın ve yoğun bir toz hissederim. Kaliteli ithal kâğıttan yayılan zengin, egzotik ve baş döndürücü kokuların aksine eskimiş kâğıt, eski ya da yeni yapıştırıcı, acıbadem, ekşi ter, alkol bazlı yapıştırıcı, deniz yosunu ve iyot, baskı makinesinden kaynaklanan yoğun kurşun, nem ve küfün çürüttüğü, toza dönüşmek üzere olan ucuz kâğıdın kokusu... Bütün bunların üzerine yıllar geçtikçe iyice yerleşen yoğun hava, kitap rafları ile duvarları arasındaki gizli boşlukları doldurur.

Babamın masasının solundaki geniş kitaplıkta kalın başvuru kitapları dururdu. Bunlar saldırı hattının gerisinde toprağa sabitlenmiş büyük destek topları gibiydi – birçok dilde cilt cilt ansiklopediler, sözlükler, Kitabı Mukaddes çevirileri, bir atlas, lügatler ve elkitapları... (*Dizinlerin Dizini* adlı bir kitap bile vardı, içinde derin gizemleri bulmayı ummuştum ama yalnızca garip isimli binlerce kitap listelenmişti.) Ansiklopediler, sözlükler ve lügatlerin hemen hepsi mareşal ve generaldi – par-

mak uçlarımla okşamak istediğim, yaldızlı yazılarıyla heyecan uyandıran, enfes, deri ciltli kitaplar... Yalnızca dokunmak değil, içindeki bilgilere de erişmek istediğim ama yabancı dilde olduğu için ulaşamadığım kitaplar... İçlerinde haç, süvari, kilise kulesi, orman, kulübe, çayır, araba ve tramvay, kayalık ve sundurmaya dair pek çok bilgi vardı. Peki ya ben neydim? Hiç! Hayatını zalim yabancıyı topraklarından kovmaya adamış genç bir Yahudi direnişçi! Ama bir yandan da bu zalim, çan kulelerinin gururla yükseldiği, rüzgârgüllerinin çatılarda sakince döndüğü, ırmakları ve ormanları olan bir ülkeden geldiği için ona bağlanmış bir direnişçi!

Deri ciltlere işlenmiş yaldızlı harflerin etrafında dekoratif çiçekler, filizler ve asil ailelerin armalarına benzeyen basımevi ya da kütüphane amblemleri vardı. Hatta kanatlı ejderhalar ve öfkeli aslanlar da vardı.

Ara sıra babam elini omzuma koyar ve bana rehberlik ederdi. İşte bu, nadir Amsterdam baskısı. Romm Biraderler tarafından basılan Talmud. Bu, uzun zaman önce yok olan Bohemya Krallığı'nın arması. Bu cilt, güderiden yapılma, rengi bu yüzden ten rengi gibi pembemsi. Burada Yaratılış Takvimiyle 5493'te (miladi takvimde 1733) basılmış paha biçilmez bir eser; bu kitap Moses Hayyim Luzzatto'nun kütüphanesinden geliyor olabilir. Hatta belki de bu kitaba dokunmuştur, kim bilir? Hazofim Dağı'ndaki milli kütüphanenin nadir kitaplar koleksiyonunda bile eşi benzeri yok ve kim bilir, belki tüm dünyada bir düzine veya yedi ya da daha az kalmıştır bunun kopyasından." (Babamın sözleri bana, Sodom'daki erdemli insan sayısı hakkında Tanrı'yla pazarlık eden İbrahim'i hatırlatıyordu.)

Buradan buraya Yunanca. Üst rafta Antik Roma'nın

dili Latince. Yukarıda, kuzey duvarı boyunca henüz alfabelerini bilmediğim Slav dünyası uzanıyor. Burada Fransızca ve İspanyolca kısmı var ve yukarıda, resmi kıyafetleriyle karanlık ve ciddi görünen Germen dünyasının temsilcileri kendi köşelerinden fısıldıyorlar. (Karmaşık, kıvrımlı harfler, "Gotik harfler" dedi babam, ayrıntılarına girmeden. Bu Gotik harfler, kesişen yolların oluşturduğu tekinsiz bir labirent gibi göründü gözüme.) Şurada, cam kapılı bölümde, atalarımızın derleme eserleri duruyor (analarımızın değil, atalarımız, büyük büyükbabalarımız, eski hayaletler). Mişna, biri Babil'den, diğeri Kudüs'ten iki Talmud, yasalar, melek ilahileri, Mekilta ve Zohar, *novellae* ve *responsa*, terimler sözlüğü ve gramer kitapları, *Teacher of Knowledge, Stone of Help, Path of Life* ve *Breastplate of Judgement,* fabllar, azizlerin yaşamları... Hepsi, bir çeşit karanlık banliyöde, zayıf bir fenerle aydınlatılmış kulübeleri andıran garip ve kasvetli bir manzara oluşturuyordu ama yine de bu uzak ilişkiler bana yabancı değildi. Çünkü *Tosefta, Spread Table,*[8] *Yosippon veya The Duties of the Hearts*[9] gibi acayip başlıklı kitaplar bile İbranice kaleme alınmışlardı, bu da bana *Spread Table*'ın üzerine ne serildiği ya da *Hearts*'a ne gibi bir görev düştüğü hususlarında yorum yapmama hak tanıyordu.

Sonra tarih kısmı geliyordu. Sıkış sıkış dört kitaplığın birinde mülteci kitaplar eziliyordu. Bunlar her yeni gelene yer açmak zorunluluğuyla sıkıştırılmış kitaplardı. Yeniler, kendilerinden önce gelmiş olan seleflerinin omzuna nazikçe yaslanmışlardı. İkisi ulusların tarihine ayrılmıştı, diğer ikisi Yahudi milleti hakkındaydı. İlk

8. İng.: Serili sofra. (yay.n.)

9. İng.: Kalbin görevleri. (yay.n.)

kısımda, en alt rafta insanlığın doğuşu, medeniyetlerin ortaya çıkışı, bir üsttekinde Antikçağ ve sonra Ortaçağ (kan donduran çizimler, vebadan ölmek üzere olan kurbanların üzerine eğilmiş, Şeytan'a benzeyen maskeleriyle siyah kıyafetli doktorlar) hakkında kitaplar yer alıyordu. Bunların üstünde, aydınlık gün ışığında, Rönesans ve Fransız Devrimi, daha üstte, neredeyse tavana değecek kadar yüksekte, Ekim Devrimi ve önceki generallerin hatalarını inceleyip onlardan dersler çıkarmak için can attığım Dünya Savaşlarına dair kitaplar bulunuyordu. Yabancı dilde oldukları için okuyamadığım bu kitapların resimlerini ve haritalarını sayfa sayfa, bıkıp usanmaksızın taradım. Bugün dahi birçoğunu hafızama kazınmış gibi hatırlıyorum: Mısır'dan Çıkış. Eriha Duvarlarının Yıkılması. Thermopylai Savaşı: kargılar, mızraklar ve gün ışığını yansıtan miğfer ormanı. Büyük İskender'in güzergâhı, Yunanistan'dan İran'a, hatta Hindistan'a uzanan kalın oklar. Ve bir şehir meydanında yakılan sapkınların resmi, alevler çoktan ayaklarını yalamaya başlamış, ama sanki en nihayetinde semavi müziği duyuyorlarmış gibi gözleri teslimiyet ve ruhani yoğunlukla kapalı. Ve Yahudilerin İspanya'dan sürülmesi: Mülteci kitleleri ellerinde yükleri ve asalarıyla köhne bir gemide iç içeler, öte yandan kovulmuş Yahudilerin kaderine sevinmiş gibi görünen canavarlarla dolup taşan fırtınalı bir deniz. Veya Doğu Diasporası'nı gösteren ayrıntılı plan, Selanik, İzmir ve İskenderiye etrafında kalın halkalar. Halep'teki eski bir sinagoğu gösteren canlı bir resim. Haritanın uçlarından bitmiş Yemen, Koçin ve o zamanlar ismi Habeşistan olan Etiyopya'da yaşayan, uzaklara dağılmış Yahudi toplulukları. Ve Napoléon'u Moskova'da ve pira-

mitlerin yanında, Kahire'de gösteren iki resim: Köşeli şapkasıyla küçük, şişman bir adam, bir eliyle cesurca geniş ufku işaret ediyor; diğeri mahcup bir tavırla ceketinin içine saklanmış. Hasidiler ve karşıtlarının savaşları; acımasız yüzlü Yahudi hahamlarının portreleri. Hasidi kurulların yayılması ve geri çekilmekte olan ama davalarından vazgeçmeyen Mitnaggedimlerin[10] kendilerini emniyete aldıkları, dar savunma hatlarını gösteren ayrıntılı bir harita. Bilinmeyen takımadaların boğazlarından geçen gemi filolarının süslemeli pruvalarıyla gittiği ulaşılmaz kıtaların, imparatorlukların, Çin Seddi'nin, içlerine girenlerin hayatta kalamayacağı Japon saraylarının ve tüylerle bezenmiş, burunlarının ortasına kemikler geçirilmiş vahşi yerlilerin keşfedilmesi ve buluşların hikâyeleri. Balina avcılarının, kutup denizinin, Alaska ve Murmansk Körfezi'nin yer aldığı Bering Denizi'nin haritaları. Ve işte bir demir korkuluğa eğilmiş, önünde uzanan göle gururla ve hayal kurarak bakan Theodor Herzl. Herzl'den hemen sonra, sefil durumdaki bir avuç öncü, hafifçe yan yatmış bir zeytin ağacından ve kumdan başka bir şeyin bulunmadığı ıssız bir çölde, terk edilmiş koyunlar gibi bir araya toplanmış. Ve erken Yahudi yerleşiminin haritası: Birkaç dönüm dağınık arazi her haritada biraz daha büyüyor ve her tabloda güçleniyor. Ve işte kasketiyle Yoldaş Lenin, yumruklarını havaya kaldırmış kalabalıkları ateşleyen coşkulu bir konuşma yapıyor. Bu Lenin, İngilizleri vurmak yerine onlara yalvaran bizim Doktor Weitzman'ımıza biraz benziyor sanki. (Ya Çavuş Dunlop? Onu da vurmalı mıyız?) İskelete dönmüş Yahudilerin resimleriyle Nazi kamplarının haritaları. Ve işte

10. Karşıtlar. (yay.n.)

meşhur savaşların planları: Tobruk, Stalingrad ve Sicilya ve sonunda Afrika ve İtalya'da Yahudi tugayı, kollarında altı köşeli yıldızlarla Yahudi savaşçılar, tepelerde, çöllerde ve vadilerdeki tahta kuleleriyle kibutzlarının resimleri, atlara ya da traktörlere binmiş, tüfekleri çaprazlamasına göğüslerine asılı, yüzlerinde sakin bir ifadeyle gözü pek öncüler....

Kitabı kapatıp yerine koyar, sonra bir başkasını alıp sayfalarını çevirir, özellikle resimler ve haritalar ararım. Bir iki saat içinde ant içen pusudaki panter olur, ne yapmam, hayatımı neye adamam ve o an geldiğinde hayatımı niçin feda etmem gerektiğini anlamış olurdum.

Büyük Alman atlasının ön tarafında, Avrupa haritasından bile önce, hayalin sınırlarının ötesine uzanan nebulözler ve sonu gelmeyen yıldızlarla kâinatın baş döndürücü bir haritası yer alırdı. Babamın kütüphanesi bana bu haritayı hatırlatıyordu. Tanıdık gezegenlerle birlikte gizemli nebulözlere de sahipti: Litvanca, Latince, Ukrayna dili, Slovakça ve hatta çok eski bir dil olan Sanskritçe. Ve Aramice, İbranicenin uydusuna benzeyen Yidiş: Bulutların içinde, başımızın üzerinde yüzen, hırçın, engebeli bir küre. Yidişten ışık yılları uzaklıkta, başka gök tabakaları da vardı: uzaktan göz kırpan *Gılgamış Destanı*, *Enuma Eliş*, Homeros, Buda ve *Nibelungenlied*, *Hiawatha* ve *Kalevala* gibi harika şiirler. Sadece kendime, içeriye doğru, bir fısıltı gibi ağzımın içinde telaffuz ettiğimde dilimin ucunu ve damağımı titreten müzikal isimler: Dante Alighieri, Montesquieu, Chaucer, Shchedrin, Aristophanes, Till Eulenspiegel... Ve ben her birini rengi, cildi ve kendi galaksisindeki yerine göre biliyor, komşularını da tanıyordum.

Ya ben? Bu büyük kâinatta ben kimim? Kör bir panter. Cahil bir vahşi. Tel Arza Koruluğu'nda tembellik eden bir yaramaz. Sefil bir Ben Hur'un elinde, sefil bir oyuncak. Hemen bugünden, bu sabahtan itibaren buraya, bu kitapların arasına kapanacağıma...

On yıl mı?

Otuz mu?

Derin bir nefes alıp, kuyuya daldıktan sonra arka arkaya esrar kabuğunu çatlatmak için.

Ne uzun bir yolculuk! İsimlerini bile ancak çözebildiğim bu kitapların arasında insanı allak bullak eden ne kadar çok sır vardır, kim bilir? Beni bekleyen dış avlunun anahtarının içinde olduğu mahfazanın anahtarının küçük kutuya tutturulduğu anahtarlığın ilk halkasını bulmayı bile hayal edemiyorum.

Hepsinden önce Latin alfabesinin zorluğunu aşmalıyım. Annem bana yarım saatten az bir sürede öğretebileceğini söylemişti. Sonra, akşam yemeğini yediğimizde bulaşık yıkamasına yardımcı olursam, bana Kiril alfabesini öğretmeye söz vermişti. Bunu da bir-bir buçuk saat içinde öğrenebileceğimi düşünüyordu. Babamsa, Yunan alfabesinin Kiril'e çok benzediğini söylemişti.

Sonra Sanskritçe de öğrenecektim.

Babamın *Hochdeutsch* dediği ve "Yüksek Almanca" diye tercüme ettiği başka bir lehçe de öğrenecektim.

Yüksek Almanca sözü, konik çatılarla örtülmüş, ikiz kulelerin koruduğu, tahta asma köprülü duvarlarla çevrili, geçmiş zaman şehirlerinin çeşnisini taşıyordu. Bu şehrin duvarlarının içinde, parmaklıklarla kapanmış tek penceresi olan bir hücrede, kandil ya da yağ lambası ışığında, geceler boyu okuyan, çalışan, yazan siyah cüppeli ve kel kafalı ciddi âlimler yaşardı. Onlar

gibi olacaktım: hücre, parmaklık, kandil, masa, bir yığın kitap ve sessizlik.

Kitap rafları odayı önemli oranda küçültüyordu. Zaten çok büyük bir oda değildi. Burada, kitap sıralarının altında annemle babamın yatağı vardı. Geceleri yatmak için açıyor, sabahlarıysa döşeği içinde kalacak şekilde, bir kitap gibi kapıyorlardı. Böylece yeşil bir kanepeye dönüşüyordu. Üzerinde, Bar Kohba'nın kuvvetlerini Jüpiter Tapınağı'nın eşiğine kadar getirip imparatorluğa boyun eğdirdiğimde, Roma'nın beş tepesini temsilen kullandığım dantelli beş yastık olurdu. Bu yastıklar bazen de Necef'e giden yola hâkim tepelere ya da Yedi Deniz boyunca Antarktika'ya kadar takip ettiğim beyaz balinalara dönüşürlerdi.

Kanepe-yatak, babamın masası, kahve masası, iki hasır tabure ve annemin sallanan sandalyesi arasında kanallar, dar geçitler vardı. Bunların hepsi sallanan sandalyenin önündeki küçük halıda bir araya geliyordu. Mobilyaların bu yerleşimi, gemileri veya kara ordularını konuşlandırmak için harika fırsatlar yaratmakla kalmıyor, yarma harekâtı, arkadan çevirme manevraları, akınlar, pusular ve inşaatların olduğu alanlarda çetin bir direniş gerçekleştirme imkânı da sunuyordu.

Babam zekice bir yer seçerek, paketi cevher gibi değerli Leh edebiyatı sırasının ortasına koymuştu. Tek tip olan bu kitapların ciltleri açık kahverengiydi. Dolayısıyla paket, kitaplara karışıyor ve onların arasında neredeyse tamamen kayboluyordu. Ejderhaya benzeyen devasa ağaçların arasındaki gerçek bir ejderha gibiydi. Uyarısını bana ve anneme tekrarladı: Dokunmayın, yanına yaklaşmayın. Dolayısıyla bütün kütüphane sınır ötesinde kalıyordu. Birinin kitaba ihtiyacı

olursa, lütfen gelip babamı bulmalıydı. (Bunu hakaret olarak algıladım. Açıkçası annem toz alırken bir şeyleri unutabilir ya da hata yapabilirdi ama ya ben? Bütün kütüphaneyi ezbere biliyordum. Gözlerim bağlı olsa bile her bölümünü, her boşluğunu gösterebilirdim. Neredeyse babam gibi yolumu kolaylıkla bulabilirdim. İçinde doğduğu ve yetiştiği ormanı bilen genç bir panter gibi.) Şikâyet etmemeye karar verdim. Yarın sabah saat sekizde ikisi de evden çıkacaktı ve ben bütün bu krallığın yüksek komiseri olacaktım. Ejderhanın yeri dahil. Ejderhanın kendisi de dahil.

18

Ertesi sabah, kapı arkalarından kapanır kapanmaz, rafa yaklaştım ve dokunmadan, bir nefes uzağında durdum. Paketten dışarıya hafif de olsa kimyasal bir koku, en azından bir esinti yayılıp yayılmadığını anlamaya çalıştım. Ancak yalnızca kütüphane, yapıştırıcı, toz ve geçmiş günlerin kokusunu duydum. Kahvaltı sofrasını toplamak için mutfağa geri döndüm. Bulaşıkları yıkadım ve kurumaya bıraktım. Odadan odaya geçip yazın hışmından korunmak için panjurları ve pencereleri kapattım. Kapı ile paketin bulunduğu yer arasında volta atmaya başladım, pusudaki panter gibi. Düne kadar meşgul olduğum Hükümet Konağı'na saldırma planlarıma kesinlikle geri dönemiyordum. Edebi bir cevher kılığındaki kahverengi paket rafta masumca pinekliyor ve beni Pandora'nın Kutusu gibi heyecanlandırıyordu.

Başlangıçta Şeytan'ın çağrısı zayıf ve çekingendi, gerçekten ne istediğimi anlatmakta zorlanıyordu. Ama gittikçe daha kuvvetli, daha açık hale geldi. Sandaletlerimin burnunu yalıyor, avucumu gıdıklıyor, pişkin pişkin beni çağırıyor ve utanmadan kolumdan çekiyordu.

Ayartmalar hapşırık gibidir, hiç yoktan başlar, burnunuzun içinde belli belirsiz bir sızı hissedersiniz; sonra yavaş yavaş idareyi ele alır ve durdurulamaz. Ayart-

malar genellikle mekânı kontrol etmek için zararsız gidip gelmelerden başlar. Ufak tefek belirsizlik dalgaları, tarif edilmez bir heyecan ve sizden isteneni anlamadan evvel içinizde bir hararet hissedersiniz. Tıpkı elektrikli sobayı açtıktan sonra, rezistansın pıt pıt sesler çıkarması, evvela belli belirsiz, ardından kor gibi kızarıp, hemen sonra öfkeyle parlayıp başınızı döndürmesi gibi. Dil döküp yalvaran ses belirsiz ama vahşidir. Derinden gelen cüretkâr bir ses gibi konuşur ayartma: Ne olmuş yani, ne önemi var, neden olmasın, ne zararı olur ki? Ve ses yalvarmaya başlar: Hadi, neden olmasın, sadece parmak uçlarını paketin kâğıdına yaklaştır, dokumadan hisset, tırnağının derisi içerden ne gibi görünmez bir akım geldiğini duysun. Sıcak mı soğuk mu? Elektrik gibi hafifçe titriyor mu? Aslında neden olmasın, ne zararı olabilir ki, yalnızca bir kereliğine hafifçe dokunsan? Hızla. Ne de olsa, bu yalnızca paket kâğıdı, başka kâğıtlar gibi değersiz, sert (ya da yumuşak?), pürüzsüz (ya da bilardo masasının yeşil çuhası gibi azıcık pürüzlü?) ve düz (ya da belki hayal edemediğin, gözle görünmeyen çıkıntılar vardır?). Dokunmanın ne zararı olur ki? Şöyle hafifçe, tam bir dokunma bile sayılmaz. Üzerinde "yeni boyanmış" yazan bir çite ya da banka değercesine.

Aslında neden dokunmaktan daha fazlası olmasın? Şöyle hafifçe bir sıvazlama? Hafifçe. Rahatsızlığını bulmak için karnında gezinen bir doktor eli gibi, yumuşak mı gergin mi anlamak için. Veya bir armuda dikkatle dokunan parmak gibi: Olmuş mu? Sert mi? Neredeyse olmuş? Aslında onu kısa bir an raftan almanın neresi yanlış? Sadece ellerinin arasında tartmak için, on saniye ya da daha kısa bir süreliğine? Hafif mi ağır mı anlamak için? Yumuşak mı? Sert mi? Lügat gibi bir şey

mi? Ya da karton kapaklı bir süreli yayın? Veya paket kâğıdının üzerinden içindeki şeyin yumuşaklığını ve sertliğini hissedebileceğiniz saman, pamuk ya da talaş içine konmuş kırılgan cam bir obje mi? Ya da içi bilye dolu bir kasket gibi ağır mı? Veya parmak uçlarınıza boyun eğen, ellerinizin arasında esneyen kürklü bir şey, bir yastık, oyuncak ayı ya da kedi olabilir mi? Bu ne olabilir ki? Sadece bir dokunma hissi, orada, parmak uçlarıyla hafifçe dokun, hafifçe dudağını değdir, ufak bir dokunuş, tam bir dokunuş değil, öyleyse, evet, sonra hafifçe dürt, çok hızlı ve yavaşça dışarı çıkar, işte böyle, böylece paketin iki tarafını da hissedebilir ve yapışkan kâğıda dokunabilirsin. Ne önemi var, neden olmasın, onu kitaplıktan al ve elinde bir an tut, çatışmada yaralanmış bir yoldaşını taşıyan bir savaşçı gibi, Tanrı aşkına yalnızca mobilyalara çarpmamasına ve ellerinin arasından kaymamasına dikkat et. Ve ne olur, yukarıya gelen tarafını unutma. Ve parmak izi bırakmamak için mendilini kullanmayı unutma ve bir sızıntı ihtimaline karşı mendilini değiştir.

Paketin kâğıda sarılmış bir kitap gibi serin ve çok sert olduğunu, boyunun eninden daha uzun olduğunu, pürüzsüz ama kaygan olmadığını anladım. Ağırlığı da kalınca bir kitabı andırıyordu; Dizin kitabından daha hafif ama gazeteden biraz daha ağır.

Ve bu, umuyordum ki sondu. Özgürdüm. Şeytan istediğini almıştı ve artık tatmin olmuş bir şekilde uzaklaşabilirdi ve ben de işime dönebilirdim.

Yanılmışım.

Tam tersiymiş.

Kanlı eti koklayıp tadına baktıktan sonra kurda dönüşen bir tazı gibi, paketi yerine koyduktan on dakika

sonra, Şeytan beklenmedik bir biçimde zayıf tarafımdan saldırdı:

Hadi Ben Hur'u çağır, gelsin.

Burada sakladığımız gizli şeyi görmesine izin ver.

Bana inanmazsa, ona paketi gösterecek, onu afallatacak ve böylece nihayet, bir kere de olsa, leoparın sersemlemiş şaşkınlığını kendi gözlerimle görecektim.

Normalde açılmak konusunda tembel davranan buyurgan dudakları büyük bir şaşkınlıkla sonuna kadar açılacaktı. Ve güneşin ısısıyla kaybolan sabah sisi gibi, Orient Palace hadisesi hemen yok olacaktı. Gördüklerini anlatmaması için ona yemin ettirecektim. Çita'ya bile. Ve herhalde pakete sadece bir kez bakacak ve gördüklerini hemen unutacaktı.

Ama unutmayacaktı. Asla. Ve böylece artık ikimizi de tehdit eden tutuklanma tehlikesinin gölgesinde tekrar kuvvetli, açık yürekli bir arkadaşlık bağıyla bağlanacaktık. Davud ve Yonatan gibi. Birlikte ajanlık yapıp sırlar ele geçirecektik. Hatta birlikte Çavuş Dunlop'tan İngilizce öğrenecektik, çünkü düşmanının diline hâkim olan, onun düşünme biçimine de hâkim olur.

Aniden garip, neredeyse katlanılamaz bir şey hissettim: Burada, bu evde tek başıma, bütün sabah ve öğleden sonra, bu raftaki kıymetli edebi eserlerin arasına çok iyi saklanmış, dışarıdan masum görünen paketin içinde uyuklayan vahşi kasırganın tek hâkimi bendim.

Hayır. Ben Hur'u getirmek söz konusu bile değildi. Tek başıma yapacaktım. O olmadan.

Gün ortasına doğru yeni çılgın dürtüler, bir tayfun gibi göğsüme ve karnıma hücum etti: Şimdi her şey senin elinde. Bundan sonra, gerçekten istersen, her şey mümkün. Her şey senin istemene bağlı. Bu eşsiz paketi

al. Edebi cevherlerin arasında duran bu paketin yerine ona benzeyen, aynı türden kâğıda sarılmış bir kitap paketi koyabilirsin, kimse anlayamaz. Baban bile.

Ve sen âdemoğlu, bu yıkıcı şeyi alıp okul çantanın içine koyduktan sonra doğruca Hükümet Konağı'na gidersin. Yüksek komiserin parktaki arabasının altına kablolarla düzeneği kurarsın. Veya kapının yanında durup onun çıkmasını beklersin ve çıkınca da üzerine fırlatırsın.

Kudüslü Yahudi bir genç dünyanın gözlerini açmak ve vatanının kirletilmesini protesto etmek için kendini havaya uçurdu.

Ya da belki masumca Çavuş Dunlop'tan hediyeyi adli inceleme kumandanın ofisine götürmesini isteyebilirdim. Hayır! Kendine bulaştırabilir ya da havaya uçurabilirdi.

Veya roketimizin ucuna yerleştirip Kudüs özgür kalmazsa Londra'yı haritadan silmekle tehdit edebilirdim.

Ya da Ben Hur ve Çita'yı yok edebilirdim. Görsünler günlerini.

Vesaire vesaire... Saat bire gelip de yeni ve korkunç bir dürtü zehirli başını kaldırana kadar böylece düşündüm. Şeytan, kör bir köstebek gibi içimde tüneller açmaya ve beni kemirmeye başladı.

Bu baştan çıkarıcı istek bana acımasızca yapıştı, kaburga kemiklerimin arasından karın boşluğuma ve kalbime tutundu, en gizli yerlerime bulaştı, çok çirkince ısrar etti, yalvarıp yaltaklanarak göz kırptı, ateşli sözler, hayatımda tatmadığım ya da yalnızca rüyalarımda tattığım gizli hazları fısıldadı:

Paketi ait olduğu edebi cevherlerin arasına koy. Ona parmağınla bile dokunma.

Dışarı çık. Kapıyı kilitle. Doğruca Orient Palace'a git.

Orada değilse, bırak. Bu bir işaret olacaktır. Ama eğer oradaysa, onunla devam etmen gerektiğine dair bir işaret olacaktır. Bu, olması gereken neyse olmasına dair bir işaret olacaktır.

Ona evimizde ne saklandığını söyle.

Onunla ne yapmamız gerektiğini sor.

Ve o ne derse onu yap.

İğva.

Saat dört olmadan az önce, bir an, neredeyse bunu yapacaktım.

Ama dayanmayı başardım. Orient Palace'a gitmek yerine, buzdolabından buz gibi olmuş bir köfte, biraz fasulye ve iki patates yedim; ısıtacak sabrım yoktu. Sonra annemle babamın odasını dışarıdan, kendiminkini içeriden kilitledim ve uzandım, yatağıma değil, yatak ile gardırobun arasındaki soğuk zemine uzandım ve orada, panjur çubuklarının arasından süzülerek gelen, gölge bir merdiven gibi çizgi çizgi ışıkta bir buçuk saat kadar okudum. Kitabı zaten biliyordum, Magalhães ve Vasco da Gama hakkındaydı. Adalardan, koylardan, volkanlardan ve sık ormanlı dağlardan bahsediyordu.

19

Korkunun verdiği ıstırabı asla unutamam; kalbimi sıkan çelikten bir halka gibiydi. Çok erken; gazeteci çocuktan sonra ama sütçüden önce, şafak vakti, sokakta dolaşan bir İngiliz zırhlı aracının hoparlör sesiyle uyandım. Bütün mahalle bu sesle kalkmıştı. İngilizce ve İbranice olarak yeni bir sokağa çıkma yasağını duyuruyorlardı. Buna göre ikinci bir emre kadar altı buçuktan sonra sokağa çıkmak yasaktı. Dışarıda her kim olursa hayatı tehlikede demekti.

Annemle babamın yatağına doğru yalınayak, çapaklı gözlerle sürünerek gittim. Üşümüyordum ama bir pitonun olacakları önceden sezmesi gibi buz kesmiştim: Onu bulacaklardı. Hemen. Ne komik bir zulaydı. Zula bile değildi, sadece biraz daha açık kahverengi kapaklı kitapların arasına saklanmış açık kahverengi bir paketti. Tövbe kıyafetine bürünüp bir rahip kafilesinin arasına karışan bir haydut gibi, diğer kitaplardan daha kalın, geniş ve uzun olmasıyla ayrılıyordu. Babamla annem Rus Yerleşkesi'ne ya da Akkâ Cezaevi'ne kapatılacaklardı. Kelepçelenip Kıbrıs, Mauritius, Eritre veya belki de Seyşeller'e sürgün edilirlerdi. "Sürgün" kelimesi göğsüme küçük bir hançer gibi batıyordu.

Ben bu evde tek başıma ne yapacaktım? Adım gibi

emindim ki onlar gittikten sonra bu ev küçük ve sevimli olmaktan çıkacak, devasa ve çirkin bir eve dönüşecekti. Bense bütün dedeleri ve nineleri, teyze ve amcaları Hitler tarafından öldürülmüş bir çocuk olduğum için, geceler, haftalar ve yıllar boyunca evde tek başına kalacaktım ve antisemit sarhoş İngiliz askerleri ya da kana susamış Arap çeteleri gelip beni de süpürge dolabındaki saklanma yerimden çıkarıp öldüreceklerdi. Çünkü biz azınlıktık ve haklıydık ve her zaman haklıydık ama hep azınlıktaydık. Her taraftan kuşatılmış, dünyada tek bir dostu bile olmayan bir halktık. (Belki de Çavuş Dunlop dışında. Ve sen gidip casusluk yaparak ondan sırları çalıyorsun. Hainin de haini. Sen lanetlisin.)

Birkaç dakika için yatakta üçümüz öylece yattık. Hiç konuşmadık. Sonra babamın yumuşak sesi duyuldu; odanın karanlığında sağduyu halkası çizen bir ses:

"Gazete. Daha otuz iki dakikamız var. Kesinlikle! Gidip gazeteyi alacak kadar vaktim var."

Annem "Lütfen dur. Gitme" dedi.

Sesimi babamdan çok annem gibi yapmaya çalışarak annemi destekledim:

"Evet, gerçekten baba, gitme. Bir gazete için risk almak kesinlikle akıllıca değil."

Bir dakika sonra geri geldi. Üzerinde hâlâ mavi pijaması vardı. Siyah sandaletleriyle orada durup kendini onaylamayan bir gülümsemeyle bakarken, sanki bizim için ormandan aslan avlayıp dönmüş gibiydi. Ve gazeteyi anneme uzattı.

Yataklarını toplamalarına yardım ettim, kapanır kapanmaz gerçekten bir kanepe gibi davranmaya başladı: "Benden şüphelenmeyin; tamamen, apayrı bir iç dünyam olduğunu düşünmeyin bile. İçimde gizlenmiş bir

şilte, yastıklar, çarşaflar ve gecelik olduğunu zannetmeyin. Adlarını bile duymadım."

Beş yastığı düzenli aralıklarla, aralarında belli boşluklar bırakacak şekilde kanepeye yerleştirdim. Kendi yatağımı da yaptım. Bütün o zaman boyunca, sessiz bir anlaşmayla, gece bazı nedenlerden dolayı kendini belli etmek istemiş paketin olduğu tarafa bakmaktan özellikle kaçınarak, her şeyi yıkayıp, örtüp, temizlemek için gerekli zamanı bulmuştuk ve masa örtüsünü düzelttikten sonra annemin terliklerini kanepenin altına saklayabilmiştik. Leh edebi cevherlerin arasındaki paket, sabah yoklamasındaki acemi bir asker gibi göze çarpıyordu. Annem vazodaki çiçekleri düzeltir, babam da masasındaki kâğıtları düzenlerken ve ben mutfağa masayı kurmak için gönderildiğim sırada kapı çaldı. Bir ses İngilizce olarak, kibarca içerde kimsenin olup olmadığını sordu. Babam hemen İngilizce ve kibarca yanıtladı:

"Bir dakika lütfen."

Ve kapıyı açtı.

Sadece üç kişi görünce şaşırdım. İkisi sıradan askerdi (birinin yüzünde büyük bir yanık izi vardı, kasaptaki etlere benziyordu). Üçüncüsü ince boyunlu ve ince ama uzun yüzlü genç bir subay. Üçü de dizlerine kadar inen uzun şortlar ve haki çoraplar giymişti. İki asker, namluları haklı olarak utanmışçasına yere bakan hafif makineli silahlar taşıyorlardı. Subayın elinde de yine yere bakan bir tabanca vardı ve Çavuş Dunlop'u andırıyordu. (Belki de onun tanıdıkları ya da arkadaşlarıydı, kim bilir? Onlara Çavuş Dunlop'un arkadaşı olduğumu söyleseydim ne olurdu? Kim bilir belki de aramaya son verir, bizimle kahvaltıya bile otururlardı. Böylece on-

larla konuşup bize uyguladıkları adaletsizliği görmelerini sağlayabilirdik.)

Babam özel ve bariz bir nezaketle "Lütfen içeri gelin" dedi. İnce subay babamın nezaketi karşısında, bu evi aramanın büyük bir kabalık olduğunu düşünürcesine irkildi. Bizi bu erken saatte rahatsız ettiği için özür diledi, maalesef etrafa şöyle bir bakması gerektiğini ve her şeyin gerektiği gibi olup olmadığını kontrol etmenin görevi olduğunu anlattı ve düşünmeden tabancasını kılıfına koyup düğmesini kapattı.

Hem bizim hem de onların tarafında bir anlık tereddüt oldu. Nasıl devam edeceğimiz belirsizdi. Araştırma başlamadan önce bizim ya da onların söylemesi gereken bir şey var mıydı?

Genç doktor Gryphius, Obadia Sokağı'ndaki kliniğine muayene için gittiğimde, donuma kadar soyunmam gerektiğini söylemekte zorlanırdı. O bozuk Alman İbranicesiyle uygun kelimeleri bulmaya çalışırken annemle ben sabırla beklerdik: "Her şeyini çıkar, yalnızca iç çamaşırların kalsın." "İç çamaşırı" derken ne kadar zorlandığı belli olurdu. Sanki daha kibar, daha net bir kelime bulması gerekiyormuş gibi görünürdü (ve bence de haklıydı). Devlet kurulduktan hemen sonra, Doktor Gryphius kör bir Ermeni şaire âşık oldu ve onunla beraber Kıbrıs'a gitti, üç yıl sonra yalnız geri döndü ve yeniden kliniğimize geldi. Artık başka türlü bakıyordu; içinde bir acı ve canını yakan bir şeyler vardı. Aslında zayıflamamıştı ama süzülmüş ve iki büklüm olmuştu. Ama daha önce de söylediğim gibi ben belli bir düzen olmadan yaşayamam, hatta uyuyamam bile. Dolayısıyla, Magda Gryphius ve onun kör Ermeni şairi, Gazimağusa'dan getirdiği flüt, sabahın ikisinde çaldığı garip melodiler ve

hatta tekstil ithalatçısı olan ve unutkanlığa karşı özel bir iksir geliştiren ikinci kocası, vücudun mahrem olan ve olmayan bölgeleri ve iç çamaşırlarına ilişkin tüm kelimeler başka bir hikâyeyi beklemek zorunda.

Subay, hocasına seslenen kibar bir öğrenci gibi saygıyla "Affedersiniz" dedi babama. "Kısa sürmesi için özel gayret göstereceğiz ama şimdilik hepinizin burada durmasını istiyorum."

Annem "Size bir bardak çay getireyim mi?" diye sordu.

Subay özür diler gibi cevap verdi:

"Hayır, teşekkür ederim. Görev başındayım."

Babam İbranice olarak sakin ve donuk bir sesle söylendi:

"Abartıyorsun. Buna gerek yoktu."

Araştırma profesyonel açıdan benim takdirimi kazanamadı. (Gizlice, yavaş yavaş, holün köşesine doğru dört beş adım attım. Evin tamamına hâkim olacağım bir noktaya geldim.)

Askerler yatağımın altına baktılar, yatak odamdaki dolabı açtılar, elbise askılarını kenara çektiler, gömlek ve iç çamaşırı raflarının etrafını kurcaladıktan sonra, mutfağa ve üstünkörü, banyoya bakıp birtakım nedenlerden dolayı buzdolabına yoğunlaştılar. Bir asker altını, üstünü, arkasını aradı; iki yerden duvara vurdu. Bu sırada subay, babamın duvar haritalarını inceliyordu. Yüzünde yanık izi olan asker gevşemiş bir askı kancası keşfetti ve ne kadar gevşek olduğunu denedi; sonunda subay, dikkatli olmazsa kancayı kıracağını homurdanarak söylemek zorunda kaldı. Asker itaatkâr bir şekilde kancayı bıraktı. Hepsi birden annemle babamın yatak odasına girdiğinde biz de onları takip ettik. Subay holün köşesinde durmamızı istemişti ama bunu söylediği-

ni unutmuştu. Kütüphanenin genişliği onu şaşırttı ve tereddüt ederek babama sordu: "Affedersiniz, burası bir okul ya da tapınak mı?"

Babam hemen açıklamalı ve rehberli bir gezi sunmaya hazırlandı. Annem boş yere fısıldadı: "Kendini fazla kaptırma." Oysa babam pedagojinin eyerine çoktan atlamış ve İngilizce açıklamaya başlamıştı:

"Bu tamamen kişisel bir kütüphane. Araştırma amacıyla efendim."

Subay anlamış gibi görünmüyordu. Babamın kitap satıcısı ya da ciltçi olup olmadığını kibarca sordu.

"Hayır, bir araştırmacıyım efendim." Babam kendi Slav İngilizcesiyle tane tane konuşuyordu. Ve ekledi: "Bir tarihçi."

"İlginç" diye karşılık verdi subay, yüzü azarlanmış gibi kızarmıştı.

Bir an sonra, güvenini yeniden kazanıp, belki de rütbesini ve görevini hatırlayıp sertçe tekrarladı:

"Çok ilginç."

Sonra başka İngilizce kitapların olup olmadığını sordu. Sorusu babamı incitmiş ama tahrik de etmişti. Şenlik ateşine barut dökmek gibiydi. Küstah subay, bir bilgin ve kitap koleksiyoncusu olan babamın gururunu yaralamakla kalmamış, tarihin en kültürlü halkı olarak hepimizin gururunu da yaralamıştı. Bu kendini beğenmiş *goy*[11] kendini bir Malezya köyünün kümesinde mi zannetmişti? Ya da Uganda yerlileriyle dolu bir kulübede mi?

Babam büyük bir heyecanla Siyonizm davasını savunurcasına, İngilizce kitapların isimlerini, baskı tarihlerini tek tek sayarak ve hepsini birer birer indirip subayın kollarına bırakmaya başladı, sanki daha ön-

11. Yahudi olmayanlara verilen ad. (ç.n.)

ce gelen misafirleri partiye yeni katılanlarla tanıştırıyor gibiydi. "Lord Byron, Edinburgh baskısı. Milton. Shelley ve Keats. Ve işte açıklamalı bir Chaucer baskısı. Robert Browning, az sayıda basılmış eski bir nüsha. Shakespeare'in tüm eserleri; Johnson, Steevens ve Reed baskıları. Ve burada bu rafta filozoflar var: işte Bacon, Mill, Adam Smith, John Locke, George Berkeley ve eşsiz David Hume. İşte burada da lüks bir..."

Rahatlayan ve kendine güveni gelen subay ara sıra parmağını uzatıp bu hemşerilerinin ceketlerine nazikçe dokunuyordu. O sırada babam muzaffer bir tavırla kitap rafları ile misafirin arasında mekik dokuyor, oradan buradan kitapları çekip ona fazla, daha fazla kitap gösteriyordu. Kanepenin yanında duran annem yüzünü buruşturarak defalarca babamı uyarmaya çalıştı, bu gidişle hepimizin felaketine sebep olacaktı.

Ama boşunaydı.

Babam her şeyi unutmuştu; paketi, yeraltını, halkımızın acılarını, nesiller boyunca bizi yok edenleri, annemi ve beni unutmuştu. Görev aşkıyla kendinden geçmiş, tasavvur bile edilemeyecek yükseklere uçmuştu: Esasen medeni ve ahlaklı bir halk olan İngilizleri, imparatorluğun bu uzak köşesinde acı çeken bizlerin harika, kültürlü, medeni, okuyan, şiirden ve felsefeden hoşlanan bir halk olduğumuza ikna edebilirse, hemen duyguları değişecek ve bütün yanlış anlamalar ortadan kalkacaktı. Ve sonunda onlarla karşılıklı oturup konuşacak ve her şey olması gerektiği gibi yoluna girecekti.

Subay bir iki kere soru sormak veya belki de sadece işine dönmek istedi ama zincirlerinden boşanan babamı dünyadaki hiçbir kuvvet durduramazdı. Etrafına bakmadan ve dinlemeden, kendi kutsal sandığındaki hazi-

neleri gösteren bir bağnazın şevkiyle devam ediyordu.

İnce subay yalnızca arada bir "Tabii ki" ya da "Ne kadar ilginç" diye mırıldanıyordu. Eşikteki askerler fısıldaşıyorlardı. Yanık yüzlü olanı anneme aptal aptal bakıyordu. Arkadaşı kıkırdayıp kaşınıyordu. Annemse perdenin kenarını tutmuş, parmaklarını umutsuzca pililerden geçiriyor, bütün kıvrımları ayrı ayrı düzeltiyor ve geriyordu.

Ya ben?

Benim görevim, İngiliz subayı ölümcül rafa doğru sürükleyen babamı çaktırmadan uyarmanın bir yolunu bulmaktı. Ama nasıl? Tek yapabildiğim, bakmamam gereken tarafa bakmamaktı. Aniden kahverengi paket, haine dönüşme isteğine yenik düştü; kendini görünür kılmaya, sütdişlerinin arasındaki sivri uzun bir diş gibi kitap sırasında öne çıkmaya, diğerlerinden renk, boy ve kalınlık olarak farklı görünmeye başlamıştı.

Şeytan beni tekrar ele geçirdi. Bay Zerubbabel Gihon'un Kitabı Mukaddes derslerinde olduğu gibi, göğsümde önemsiz bir his ve boğazımda bir gıcıkla başlar, harekete geçer, durur, sonra yine hareketlenir, kuvvetlenmeye başlar, dışarı çıkmaya çalışırdı. Boş yere bir dakika daha, bir an daha dayanmaya çabalar, dudaklarımı ve dişlerimi kenetler, kendimi kasardım ama kahkaha bir çağlayan gibi patlar ve dışarı fışkırırdı. O kadar ki sınıfı terk etmek zorunda kalırdım. Aynı şey aramanın olduğu sabah da başıma geldi ama bu kez kahkahanın değil, ihanetin gıdıklamasıydı. İğva.

Tıpkı hapşırma isteği geldiğinde olduğu gibi; beyninize süzülerek ve burnunuzun içini gıdıklayarak başlar, sonra gözlerinizden yaş gelir, hapşırığınızı tutmaya çalışsanız bile hiç umut yoktur ve hapşırmak zorundasınızdır. Dolayısıyla düşmanı, örgütün saklamamız için

verdiği, bizleri kurtların insafına terk edilmiş savunmasız kuzular olmaktan sonsuza kadar kurtararak özgür kılacak, Yahudi atom bombasının patlatma mekanizmasını saklayan pakete yönlendirmeye başladım.

"Epey sıcak" dedim. Sonra sırasıyla: "Çok sıcak, serin, ılık, soğuk, buz gibi." Ve nihayet "Isınıyor. Daha sıcak. Sıcak. Neredeyse tutuşacak."

Açıklayamam. Bugün bile. Ne olacaksa bir an evvel olsun isteğiydi belki de. Ve tepemizde bir kılıç gibi sallanmasına son verme isteği. Yirmi yaş dişini çektirmek gibi – hadi bitirelim şu işi.

Çünkü dayanılmazdı.

Yine de sorumluluk duygum galip geldi. Sıcak-soğuk oyununu içimden, kapalı dudaklarımın ardından sürdürdüm.

İngiliz subay kucağına istiflenen ve neredeyse çenesine varan kitap dağını yavaşça kahve masasının üzerine bıraktı. Babama iki kere teşekkür etti, verdikleri rahatsızlıktan dolayı annemden tekrar özür diledi ve duvardaki haritaya parmağıyla dokunan askeri kısık sesle azarladı. Dışarı çıktığında, henüz kapı arkalarından kapanmamışken bana dönüp baktı ve göz kırptı. Sanki "Evet, ne yapabiliriz" der gibiydi.

Ve sonra gittiler.

İki gün sonra gündüz sokağa çıkma yasağı bitti ve yine sadece gece yasağı başladı. Muhitimizde dolaşan bir söylentiye göre Barclay Bankası'ndan Bay Vitkin'in dairesinde dolu bir şarjör bulmuşlardı. Elleri kelepçelenerek Rus Yerleşkesi'ne götürülmüştü. Ve iki gün sonra kitapların arasında duran kahverengi paket kaybolmuştu. Buharlaşmıştı. Rafta boşluk da yoktu. Sanki hepsi rüyaydı.

20

Daha önce kilitli sıhhiye çekmecesinden ve annemin örgütteki rolünden bahsetmiştim. Gece sokağa çıkma yasağı sürerken bir silah sesi ya da patlamayla uyandığımda, sesler kesilse bile bazen uyumamak için direnirdim. Gergin bir halde uzanır, penceremin dışında, kaldırımda aceleci ayak sesleri, kapıda bir tıkırtı, holde fısıltılar, kilitlenmiş dişlerin arasında bastırılan acı iniltileri duymayı beklerdim. Kimin yaralandığını bilmemek benim görevimdi. Bir şey görmemek, duymamak, gün ağarmadan kaldırılan yedek şiltenin gece mutfağa serildiğini hayal bile etmemek.

Bütün yaz bekledim. Hiçbir yaralı direnişçi gelmedi.

Yaz tatili bitmeden dört gün önce, ben yedinci sınıfa başlamadan evvel, annemle babam geldikleri şehir için düzenlenen bir anma gecesine katılmak üzere Tel Aviv'e gideceklerdi.

Annem "Beni dikkatle dinle" dedi. "Biz Tel Aviv'de kalacağımızdan Yardena sana bakmak için geceyi burada geçirecek. Uslu dur. Baş belası olma. Yardena'ya yardım et. Tabağına konan her şeyi ye. Unutma ki dünyada açlıktan ölen ve senin tabağında bıraktığın yemekle bir hafta daha yaşayabilecek çocuklar var."

Karın bölgesinde, bilimin henüz keşfedemediği bir

kuyu vardır. Vücudumdaki bütün kan başımdan, kalbimden, dizlerimden gelip oraya boşalarak bir okyanusa dönüştü ve bir okyanus gibi kükredi.

Sesimden geriye ne kaldıysa topladım ve masanın üzerinde duran gazeteyi ikiye dörde sekize katlarken cevap verdim:

"Merak etmenize gerek yok. Siz gidin."

Sonra bir kere daha katlamayı denedim ama yapamadım.

Gazeteyi katlarken, bilimin bir insanı yirmi dört saat boyunca görünmez yapmayı keşfedip keşfedemediğini düşündüm. Keşfedemediyse ben bunu önümüzdeki iki saat içinde keşfedebilir miydim? Tamamen ortadan kaybolmak. Var olmamak. Yıldızların arasındaki boşluk gibi ıssız olmak değil, gözden kaybolmak, ancak orada olmaya devam edip olan biteni görüp duymak. Kendim olup aynı zamanda bir gölge olmak. Mevcut olmadan var olmak...

Çünkü Yardena'yla tek başıma kalınca ne yapardım? Utancımı nereye saklardım? Üstelik evimizde. Ondan af dilemeli miydim? Dışarı bakıp sokağın diğer tarafındaki çatıdan görülebileceğini fark edip etmediğini anladıktan (nasıl anlayabilirsin salak?) sonra mı, önce mi? Fark etmişse kimin izlediğine dikkat etmiş midir? Eğer öyleyse, kazara olduğuna onu nasıl ikna edebilirdim? Hiçbir şey görmediğime? Mahallemizdeki insanların fısıldayarak bahsettiği ve yakalamak için aylardır uğraştığı halde başaramadığı, çatılarda dolaşan o dikizci olmadığıma? Ve onu gördüğümde (bir kereliğine, yalnızca on saniye kadar) onu değil, İngiliz işgalcilerin şemalarını düşündüğüme? Sadece bir kaza olduğuna? (Neydi ki? Ne görmüştüm? Hiç. Koyu bir parça, açık bir par-

ça, başka bir koyu parça.) Belki de ona yalan söylemeliydim? Ne yalanı? Nasıl? Peki ya o günden beri onunla ilgili aklıma gelen düşünceler?

Ağzımı kapalı tutsam daha iyi olacaktı.

Hiçbir şey olmamış gibi davranmaya çalışsak, ikimiz için de daha iyi olacaktı. Annemle babamın paket hakkında konuşmaması gibi. Birçok şeye dair hiç konuşmamaları gibi. Isırıklara benzeyen o sessizlikler...

Annemle babam benden bir dizi söz aldıktan sonra saat üçte çıktılar: unutma, dikkatli ol, emin ol, katiyen, çok özen göster, Tanrı korusun. Ayrılırken de "Buzdolabı yiyecek dolu" dediler. "Ona her şeyin yerini göstermeyi unutma, uslu ol ve baş belası olma. Bizim odamızdaki kanepenin onun için yatak olarak düzenlendiğini, mutfakta ona bir not bırakıldığını, buzdolabının dolu olduğunu ve saat onda yatakta olman gerektiğini söylemeyi özellikle unutma ve iki anahtarla da ön kapıyı kilitlemeyi unutma ve ona ışıkları kapatmasını hatırlat." Yalnızdım. Bekledim. Her odayı yüz kez gezerek her şeyin düzenli ve yerli yerinde olup olmadığını kontrol ettim. Geleceğine söz verdiğini unutmuş olmasından korkuyor ve biraz da bunu umuyordum. Veya sokağa çıkma yasağı başlamadan gelemeyecekti ve ben de bütün gece yalnız kalacaktım. Sonra dolaptan annemin dikiş kutusunu çıkardım ve gömleğimin düğmesini diktim, düştüğü için değil, gevşek olduğu ve Yardena buradayken düşmesini istemediğim için yaptım. Parafinli ocağı yakmak için kullandığımız ve tasarruf sağlamak için ayrı bir kutuda sakladığımız yanmış kibritleri alıp yerine yeni bir kutu koydum. Yanmış kibrit kutusunu hemen baharatların arkasına kaldırdım, çünkü Yardena görürse bizim fakir veya cimri ya da pasaklı oldu-

ğumuzu düşünebilirdi. Dolabın kapağındaki boy aynasının önünde durdum, her zaman dolaba asılı duran ve bana kışı hatırlatan naftalin toplarının hafif kokusunu içime çektim. Bir süre aynaya baktım ve tarafsız olarak, babamın istediği gibi, neye benzediğime karar vermeye çalıştım.

Solgun tenli, ince ve kemikleri sayılan, yüzü sürekli değişen, gözleri kıpır kıpır bir çocuktum.

Bu, bir hainin görünüşü müydü?

Ya da pusudaki panterin?

Yardena'nın benden büyük olduğunu düşünmek bana acı verdi.

Keşke beni gerçekten tanıyabilseydi, belki de benim yalnızca geveze bir çocuğun kabuğuna hapsolduğumu anlayabilirdi, ama özümde, dikiz...

Hayır! Burada dur, daha iyi. Dikiz sözcüğü, çoktan hak ettiğim bir tokat gibi acı verdi. Şöyle ya da böyle bu akşam, Yardena'nın bana tokat atmak istediği ortaya çıkarsa, kendimi daha iyi hissederdim. Umarım unutmuştur, umarım hiç gelmez, düşündüm ve dikizlemek – hayır, dikizlemek değil, bakmak– için banyo penceresine koştum, çünkü oradan köşedeki Sinopski biraderlerin bakkalına kadar etrafı görebiliyordum. Hazır banyodayken, babamla benim kullandığımız sıradan sabunla değil, annemin kullandığı kokulu sabunla yüzümü ve boynumu yıkadım. Sonra saçlarımı ıslattım, taradım, saç ayrımımı belirginleştirdim, sonra hızlıca kurusun diye saçlarımı gazeteyle yelpazeledim, çünkü Yardena o anda gelse ve saçlarımı sadece onun için ıslattığımı görse ne olurdu? Tırnaklarımı cuma günü kesmiş olmama rağmen biraz daha kestim. Ama şimdi de tırnaklarım yenmiş gibi görünüyordu, buna üzüldüm.

Yediye dokuz dakika kalmıştı. Sokağa çıkma yasağı başlamak üzereydi. O günden bu yana birçok defa bir kadını bekledim, gelecek mi diye merak ettim, gelirse, ne yapacağız, nasıl görünüyorum, ona ne söylemeliyim diye düşündüm ama hiçbir bekleme anı, onun gelmediği o zamanki kadar gergin ve can yakıcı değildi.

"Bir kadını beklerken" sözünü özellikle kullandım, çünkü Yardena yirmisine basmak üzereydi, benimse on ikinci yaş günümü dört ay geçmişti. Bu da onun yaşının kabaca yüzde altmış ikisine denk geliyordu, diğer bir deyişle, onun yaşının yüzde otuz sekizi oranında ayrılıyorduk. Saat yediye gelirken ve sokağa çıkma yasağına çok az kalmışken, babamın masasından aldığım boş bir kartın üzerinde kurşunkalemle bu hesabı yapıyordum ve işte buydu, umut yoktu; Yardena beni unutmuştu, haklı olarak.

Sorunu şöyle çözdüm: Önümüzdeki on yılda, ben yirmi iki yaşımdan dört ay aldığımda ve Yardena otuz yaşına geldiğinde, hâlâ onun yaşının yüzde yetmiş dördü kadar olacaktım, bu kesinlikle mevcut durumdaki yüzde altmış ikiden daha iyiydi ama yine de epeyce çetindi. Yıllar geçtikçe (yüzde olarak) aramızdaki mesafe giderek azalacaktı ama can sıkıcı nokta şuydu ki, bu azalan aralık çok daha yavaş azalacaktı. Yorulmuş maraton koşucusu gibi. Hesaplamaların üzerinden üç kere geçtim ve her seferinde mesafe daha da yavaş azaldı. Bu bana tamamen adaletsiz ve mantıksız geldi, önümüzdeki senelerde ona yüzde onlar civarında yaklaşacaktım ve sonra, orta ve daha geç yaşlarımızda aramızdaki yüzde farkı, kaplumbağa hızıyla azalacaktı. Neden? Ve bu yüzdelik mesafenin tamamen kapanması imkânsız mıydı? Hiç mi olmazdı? (Tabiat kanunları. Tamam. Bi-

liyorum. Ama annem mavi kepenkle ilgili hikâyesini anlattığında, eski zamanlarda tabiat kanunlarının tamamen başka olduğunu söylemişti. Dünya düzdü ve Güneş'le yıldızlar onun etrafında dönüyordu bir zamanlar. Şimdi etrafımızda sadece kendi Ay'ımız dönüyordu. Ve gelecekte bir gün bu kanunun da yürürlükten kaldırılıp kaldırılmayacağını kim bilebilirdi? Demek ki genel değişim kötüye meylediyordu.)

Yardena yüzüne vardığında ben doksan iki yaşımı dört ay geçmiş olacaktım ve aramızdaki yüzdelik mesafe sekizin altına inecekti. (Bu akşamın otuz sekiziyle mukayese edildiğinde fena değildi.) Ama biz iyice ihtiyarladıktan sonra azalan yüzdelik mesafe neye yarardı ki?

Masa lambasını ve bu düşünceyi kapattım, hesaplamaları yırtıp tuvalete attıktan sonra sifonu çektim ve hazır banyodayken dişlerimi fırçalamaya karar verdim. Fırçalarken, değişmeye karar verdim: Bundan sonra sessiz, dürüst, mantıklı ve hepsinden öte cesur bir adam olacaktım. Başka bir deyişle, son dakikada bir mucize olur da Yardena sokağa çıkma yasağı başlamak üzereyken çıkıp gelirse, ona dürüstçe ve kısaca çatıda olanlar için üzgün olduğumu ve bir daha olmayacağını söyleyecektim. Asla.

Ama nasıl?

Yediye beş kala geldi. Tezgâhtarlık yaptığı Angel'ın fırınından, yeni çıkmış rulo pastalar getirmişti. Siklamen çiçeği desenli bir yazlık elbise giymişti; elbisenin parlak dere çakıllarına benzeyen düğmeleri, bir çocuk tarafından yukarıdan aşağıya doğru dizilmiş gibi görünüyordu.

"Ben Hur gelmek istemedi" dedi. "Ne olduğunu söylemeyecekmiş. Profi ne oldu aranızda? Yine mi tartıştınız?"

Karnımın altındaki kuyuda toplanan bütün kan coşa-

rak yüzüme ve kulaklarıma fışkırdı. Kendi kanım bile bana ihanet edip beni Yardena'nın önünde utandırmıştı. Bir insana kendi kanından daha yakın ne olabilirdi? Ve şimdi kanım bile haine dönmüştü.

"Bu kişisel bir tartışma değildi, ayrışmaydı."

"Ah! Ayrışma mı? Profi ne zaman böyle kelimler kullansan Savaşan Sion'un Sesi'ne benziyorsun. Peki senin kendi kelimelerin nerde? Kendi kelimelerin yok mu? Hiç oldu mu?"

Büyük bir ciddiyetle "Bak" dedim. Birkaç saniye durduktan sonra "Bak" diye tekrar ettim.

"Bakacak bir şey yok."

"Bilmeni istediğim şey şu ki, bu senin kardeşinle ilgili değil ama prensip meselesi..."

"Tamam, peki. Prensip meselesi. İstersen sonra yeraltınızdaki ayrışmanın boyutları ve prensip meseleleri üzerine konuşuruz. Ama şimdi değil Profi." (Yeraltı? Bizim hakkımızda ne biliyordu? Ve ona kim söylemişti? Ya da yalnızca tahmin mi ediyordu?) "Sonra. Şu anda açlıktan ölmek üzereyim. Kendimize bir akşam yemeği ziyafeti çekelim. Yalnızca salata ve yoğurttan ibaret olmayan. Daha heyecan verici bir şey." Mutfağa göz gezdirdi, dolaplara ve çekmecelere baktı, tencere ve tavalara göz attı, buzdolabını karıştırdı, baharatları ve çeşnileri kontrol etti, iki parafin ocağını inceledi. Bir an için düşündü, bu sırada *hımm*, *uff* ve *ahh* gibi belirsiz sesler çıkardı. Sonra savaş planları yapan, düşüncelere gömülmüş bir general gibi bana bazı sebzeleri –hayır, oradaki değil, şuradaki– domates, yeşilbiber ve soğanları, miktarlarını da söyleyerek hazırlamamı buyurdu. Tezgâhın üstüne kesme tahtasını koydu, büyük kasap bıçağını çekmeceden çıkardı, annemin bizim için buzdo-

labında bıraktığı bir tencere tavuk çorbasını fark edince ondan bir kâse aldı. Sonra tavuğu parçaladı ve tavada yağ kızdırdı. Eviyenin bir kenarında hazırladığım sebzeleri kuruması için yaydı. Yağ kabarcık çıkarmaya başlayınca, birkaç diş sarmısak kızarttı ve tavuk parçalarını iki yanı pembeleşene kadar tuttu, ta ki tavuk, sarmısak ve kızarmış yağ ağzımı sulandırana ve damağımdan, boğazıma inip nihayet mideme kramplar sokana dek.

"Neden hiç zeytin yok sizde? Kavanozdaki aptal vejetaryen zeytinlerden bahsetmiyorum. Neden kararmış, insanın içini hafifçe titreten cinsten zeytinleriniz yok? Gerçek zeytin bulursan getir biraz. Gece yarısı bile olsa beni kaldırabilirsin." (Biraz buldum. Yıllar sonra. Ama gecenin yarısında ona bu zeytinleri götürmek için fazla utangaçtım.)

Tavuk parçalarının yeterince kızardığına kanaat getirince tavadan aldı ve bir servis tabağına koyduktan sonra tavayı yıkayıp kuruladı.

"Biraz bekle Profi" dedi. "Dayan. Bu yalnızca başlangıç. Bu arada sen neden masayı hazırlamıyorsun?"

Sonra mis gibi sarmısak kokulu tavuğu bir kenara bırakarak tavada biraz daha yağ kızdırdı, ince kıyılmış soğanları kızartmaya başladı, soğanların rengi gözlerimin önünde sarıdan kahverengiye dönerken, eviyenin yanında bekleyen domates ve biber parçalarını tavaya attı, üzerlerinde biraz kıyılmış maydanoz gezdirdi ve diğer malzemeleri yavaş yavaş ekledi. Çok geçmeden, enfes kokuların arasında beklemekten ıstırap duymaya başladım; bir dakika, bir saniye daha dayanamayacağımı düşündüm ama Yardena gülerek rulolara ya da başka bir şeye dokunmamam gerektiğini söyledi. İş-

tahımı kapatırsam yazık olacaktı, neyim vardı, ne acelem vardı, kendimi tutmalıydım. Ve tavuk parçalarını tekrar tavaya atarak iyice kızarıncaya dek yağda çevirdi ve sonunda çorba kâsesini üzerine boca etti. Kaynamasını bekledi.

Et suyu fokurdayıp kaynayana, yağ cızırdayıp tıslayıncaya dek bir işkence kadar yavaş, tahammül sınırlarının, hatta umutsuzluk noktasının ötesinde, ruhu kanatan, yetmiş yedi yıllık ıstırap yaşadım. Yardena ocağı kıstı ve yemeğin üzerine biraz tuz ve bir tutam karabiber serpiştirdi. Buharı çıksın diye, yalancı bir umut vermek için tavanın kapağını hafifçe aralık bıraktı. Çorba kaynarken küp küp kesilmiş patates ve patateslerden daha küçük, yine küp küp doğranmış acı kırmızıbiber ekledi. Suyu buharlaşana kadar sabırla bekledi, geriye neredeyse kanatlanmış gibi görünen enfes kızarmış tavuk parçalarının olduğu, harika, yoğun bir sos kalmıştı. Ev, mutfaktan yükselen ve evin her köşesini çılgın asiler gibi işgal eden bu güçlü kokulara şaşırıp kalmıştı. Bina inşa edildiğinden beri böyle kokular duyulmamıştır.

Arzu, bekleme ve açlığın verdiği ıstırapla yanmış bir halde, salyamı yutarak, annemle babam gibi karşı karşıya oturacağımız şekilde masayı hazırladım. Her zamanki yerimi boş bırakmayı yeğledim. Masayı kurarken göz ucuyla Yardena'yı görebiliyordum. Tavuk parçalarını, kim olduklarını hatırlatırcasına karıştırıyor, sosun tadına bakıyor, baharatını ayarlıyor, cilalı pirinç ya da eskimiş altın gibi görünen yemeğin üstüne kaşıkla sosu yayıyordu. Annemin önlüğünün koruduğu kolları, omuzları ve kalçası elbisesinin altında dans ediyormuşçasına canlanmıştı, sanki eline aldığı tavuk parçaları onu sallıyor gibiydi.

Yemeğimizi bitirdikten sonra karşı karşıya oturmaya devam ettik, üzüm yedik, sonra yarım kavunu yalayıp yuttuk ve özellikle yatmadan önce kahve içmeme izin verilmediğini cesurca ve dürüstçe söylediğim halde birlikte kahve içtik.

Yardena "Burada değiller" dedi. Ardından "Şimdi bir sigara zamanı" dedi. "Sadece benim için. Sana yok. Bana bir küllük bul." Ancak hiç küllük yoktu ve olamazdı da, çünkü evimizde sigara içmek yasaktı. Her zaman. Her koşulda. Ziyaretçilere bile yasaktı. Babam sigara içme fikrine karşıydı. Ziyaretçilerin, yabancı bir ülkeyi ziyaret eden turistler gibi bulundukları evin kurallarına uymaları gerektiği fikrini şiddetle savunurdu. Roma'da nasıl davranılmasıyla ilgili bir atasözüne atıfta bulunarak bu görüşünü desteklerdi. (Yıllar sonra, Roma'yı ilk kez ziyaret ettiğimde, her yerde sigara içildiğini görünce şaşırmıştım. Ama babam Roma dediğinde, genellikle antik Roma'yı kastederdi, bugünkünü değil.)

Yardena iki sigara ve iki fincan kahve içti. (Bana yalnızca bir fincan vermişti.) Sigara içerken ayaklarını bu akşam boş olan sandalyeme uzattı. Hemen kalkıp masayı temizlemem, artan yemeği buzdolabına koyup bulaşıkları yıkamam gerektiğine karar verdim. Yapamayacağım tek şey, sokağa çıkma yasağından ötürü çöpü atmak olacaktı.

Sokağa çıkma yasağı varken, sokaklar böylesine ıssızken ve bütün şehir sürgülenip kapatılmışken bir kızla bütün bir geceyi bir evde baş başa geçiren başka biri var mıdır acaba? Yani kimsenin sizi rahatsız edemeyeceğini bildiğiniz bir gecede. Ve yoğun, uzun bir sessizlik, gecede asılı dururken...

Mutfak lavabosunda kızartma tavasının altını telle ovalarken sırtım Yardena'ya dönüktü, ruhumsa tam tersi yönde ona dönüktü. (Ruhumun sırtı eviyeye ve tavaya dönüktü ve bütün varlığıyla Yardena'ya bakıyordu.) Hap yutarken yaptığım gibi gözlerimi sıkıca kapayıp "Neyse" dedim birden, "o gün olanlardan dolayı üzgünüm. Çatıda olanlardan. Bir daha olmayacak."

Yardena sırtıma konuştu:

"Tabii ki olacak. Hem de nasıl! Yalnız, hiç değilse daha az salakça yapmaya çalış."

Bir bardağın kenarında bir sinek duruyordu. Onunla yer değiştirmeyi istedim.

Sonra, hâlâ mutfaktayken (Yardena fincan tabağını küllük olarak kullanıyordu), kardeşiyle neden kavga ettiğimizi kısaca anlatmamı istedi. Pardon, kavga değil, ayrışma.

İşkence altında olsam bile, sırları korumak için hiçbir şey söylememem lazımdı. Birçok filmde kadınların, Gary Cooper hatta Douglas Fairbank gibi güçlü erkeklerden bile sırları nasıl ele geçirdiğini görmüştüm. Kitabı Mukaddes dersinde Bay Gihon, karısıyla dalga geçerek "Şimşon, hain bir kadının pençelerine düştüğü için mahvolmuştur" demişti. Erkeklerin kadınlar karşısında dayanamayıp dillerinin altındaki baklayı çıkardıkları ve hep kötü şeylerin olduğu filmleri izleyip öfkelenir ve aynı şeyin sizin başınıza gelmeyeceğini düşünebilirsiniz. Ama o gece ben de kendimi durduramadım. Sanki başka bir Profi içime girmişti ve bir aptal gibi coşuyordu, Kitabı Mukaddes'te dendiği gibi, sanki aniden "büyük enginin bütün kaynakları yarılmıştı." Bu başka Profi her şeyi anlatmaya başladı. Çok uğraştığım ve durması için ona yalvardığım halde durdurulamıyordu.

O Profi yalnızca omuzlarını silkip benimle dalga geçiyordu: "Yardena zaten her şeyi biliyor, açıkça 'yeraltınız' dedi; hain olan, Ben Hur; sen ve ben doğru taraftayız."

İçime giren bu Profi, Yardena'dan hiçbir şey saklamadı. Yeraltı. Bölünme. Roket. Annemin kapalı çekmecesi ve babamın "Alçak İngiltere"li sloganları. Paket. İğva. Şeytan. Çavuş Dunlop. Yardena kızarmış tavuğa ya da harika sosuna bir hap mı koymuştu? Bu yüzden mi böyle uçmuştum? Veya hazırladığı sert ve acı kahve mi beni sarhoş etmişti? *Pusudaki Panter* filmindeki topal dedektif de hapla sarhoş olmuştu. (Ama o ikincil karakterdi. Doğal olarak esas kahramanı hapla sarhoş edememişlerdi.)

İki taraflı çalışan bir ajan olabilir miydi? Belki de Ben Hur'un İç Güvenlik ve Soruşturma birimi tarafından görevlendirilmişti. (İçerdeki Profi alay etti: Ne olmuş yani? İki hain arasında ne gibi bir sır kalmış olabilir?)

Yardena "Bu çok hoş" dedi. Ardından "Seni özel kılan şey şu ki" diye devam etti, "tasvir ettiğin her şeyi gözlerimin önüne getirebiliyorum." Sol omzuma, kolumun başladığı yerin çok yakınına dokundu ve ekledi:

"Üzülme. Yalnızca acele etme ve ona yaltaklanma. Ben Hur sana gelmek zorunda, çünkü bir düşün, sen olmayınca, kime hükmedecek? O hep birilerine hükmetmek zorunda. Birilerine hükmetmeden yatağa bile gidemez o. Hükmetmenin dezavantajı, bir kere başladın mı duramayacak olmandır. Sakın endişelenme Profi, çünkü bu bulaşıcı olduğu halde sana bulaşmaz. Ve ayrıca..."

Durdu. Bir sigara daha yaktı ve güldü. Bu gülümseme bana değil, belki de kendineydi, gizli bir keyfin yol açtığı bir gülümseme gibi, içten bir gülümseme.

"Ve ayrıca ne?" dedim cesurca.

"Hiç. Yeraltı ve o tür şeyler. Nerede kalmıştık? Yeraltılar hakkında konuşmuyor muyduk?"

Doğru cevap "hayır"dı. Çünkü sigarasını yakmak için duraksamasından evvel konumuz hükmetme arzusuydu. Yine de "Evet. Yeraltı" dedim.

"Yeraltı örgütleri. Unut onları. Yalnızca geçen seferkinden daha akıllıca dikizle, yeter. Ve daha iyisi Profi, dikizlemek yerine, istemeyi bilmelisin. İstemeyi bilirsen, dikizlemek zorunda kalmazsın. Sorun şu ki, filmlerde gördüğümüz erkekler hariç, hemen hemen hiçbir erkek istemeyi bilmez. Bu ülkede böyle, her neyse. Sormak yerine yerlere kapanıp yalvarırlar veya baskı ya da hile yaparlar. Kabaca okşamayı bile bilmezler, çoğunluk böyle. Belki sen yaparsın. Bir gün. Yani belki bir gün istemeyi öğrenirsin. Aslında, şu kız veya bu erkek için deli olan ya da görev bilinciyle dolup taşan insanlar genellikle yeraltı örgütlerinde olur ve bütün o kurtuluş hikâyeleri fasa fisodur. Filmlerde gördüklerine inanma. Gerçek hayatta insanlar her şeyi isterler ama nasıl isteyeceklerini bilmezler. Sonra istemeyi bırakırlar ve birbirlerini suçlarlar. Sonunda buna alışıp sorun etmekten vazgeçerler. Bu aşamaya gelindiğinde artık zaman kalmamıştır. Hayat bitmiştir."

"Yastık ister misin?" diye sordum. "Annem akşamları mutfakta yastığa dayanıp oturmaktan hoşlanır."

Yardena yirmisine yaklaşmıştı ve hâlâ küçük bir kız gibi eteğini çekiştirme huyunu sürdürüyordu. Dizleri bir bebek gibi sürekli örtülmeliydi, ama tam ayarında, ne hasta edecek kadar az, ne de nefes almasını engelleyecek kadar fazla.

"Kardeşimin" dedi, "yani arkadaşının hiç arkadaşı ol-

mayacak. Özellikle de bir kız arkadaşı. Yalnızca tebaa. Ve kadınlar. Çok fazla kadına sahip olacak, çünkü bu dünya tiranların ayaklarına kapanan zavallılarla dolu. Ama kadın arkadaşı olamayacak. Profi, bana bir bardak su verir misin? Musluktan değil, buzdolabından. Aslında susamadım. Senin kadın arkadaşların olacak. Sana neden olduğunu söyleyeyim. Çünkü ne zaman bir şey versen, para, kâğıt parçası veya sadece çay kaşığı bile olsa, bir hediye verirmiş gibi davranıyorsun. Sanki bir mucize olmuş gibi."

Anlattıklarının hepsine katılmasam da karşı çıkmamaya karar verdim. Bir nokta hariç. Konuşmanın başında, sessizlikle geçiştiremeyeceğim bir noktaydı bu.

"Ama Yardena, yeraltı örgütleri hakkında başta söylediklerin... Yeraltı örgütleri olmazsa, İngilizler kesinlikle bu topraklara sahip olmamıza izin vermezler."

Yalnızca kızların attığı türden geniş, müzikal bir kahkaha attı. Sigara dumanını sinekmiş gibi eliyle kovmaya çalıştı.

"İşte yine Savaşan Sion'un Sesi gibi konuşuyorsun. Sen yeraltından değilsin, sen, Ben Hur ve neydi ismi, öteki küçük maymun. Yeraltı tamamen başka bir şeydir. Korkunç bir şey. Ölümcül. Başka alternatif yoksa ve çatışmak zorunda kalsan bile yeraltı yine de öldürücüdür. Ayrıca İngilizler yakında toparlanıp gidebilirler. Onlar gittikten sonra umarım ki pişman olmayız, acı ve esef duymayız."

Bu sözler bana tehlikeli bir biçimde sorumsuzca geldi. Bazı yönlerden, Arapların zayıf taraf olduğunu ve onların yakında yeni Yahudiler olacaklarını söyleyen Çavuş Dunlop'un sözlerine benziyordu. Yardena'nın söyledikleri ile Çavuş Dunlop'un Araplar hakkındaki sözle-

rinin ne ilgisi vardı? Hiç. Ama yine de bir bağlantı vardı. Bu bağlantının ne olduğunu çıkaramadığım için kendime, söylenmemesi gereken şeyleri söylediği için de Yardena'ya öfkeliydim. Belki de sağduyulu bir yetişkine bu düşüncelerden bahsetmeliydim. Belki babama. Onları uyarırdım, böylece Yardena'nın biraz hoppa olduğundan haberdar olurlardı, bunu bilmeleri gerekiyordu.

Yardena'nın söylediklerini anlatacaktım ama onun şüphesini çekmemeliydim.

"Ben farklı düşünüyorum. Ülkeden İngilizleri zorla çıkarmalıyız."

"Yapacağız. Ama bu gece değil. Bak saate, nerdeyse on bire çeyrek var. Söyle bana, uykun derin midir?"

Soru bana garip ve hatta biraz şüpheli geldi.

"Evet. Hayır. Değişir."

"Tamam, bu gece derin uyursan iyi edersin. Eğer kalkarsan, ışığını açıp sabaha kadar okuyabilirsin. Ama odandan çıkmayı aklından bile geçirme, çünkü gece yarısı ay varsa ben kurda, daha doğrusu vampire dönüşürüm ve senin gibi yüz çocuk yemişimdir. Dolayısıyla, ne yaparsan yap ama gece kapını açma. Söz ver."

Söz verdim. Şerefim üzerine. Ama şüphelerim derinleşmişti. Uyumamaya karar verdim. İçtiğim kahve, evin her yanına sinmiş sigara dumanı, Yardena'nın güçlü tarafıma dair söyledikleri ve diğer garip şeyler yüzünden bunun zor olmayacağını düşündüm.

Bulaşıkları yıkayıp ona iyi geceler demeden önce, holde aniden yanıma geldi ve başıma dokundu. Eli ne sert ne de yumuşaktı, annemin elinden çok farklıydı. Saçlarımı şöyle bir karıştırdı ve "Dikkatle dinle Profi" dedi. "Şu bahsettiğin çavuş iyi birine benziyor, çocuklara düşkün olabilir ama senin tehlikede olduğunu zan-

netmiyorum, çünkü çekingen biri. Her neyse, madem-ki sana Profi diyorlar, bir casus veya general olmak yerine neden profesör olmuyorsun? Dünyanın yarısı generaller ve casuslarla dolu. Sen onlardan değilsin. Sen kelimelerin çocuğusun. İyi geceler. Ve sana en çok hoşuma giden şeyi söyleyeyim: Ben istemeden bütün bulaşıkları yıkadın. Ben Hur yalnızca rüşvet karşılığında yapardı."

21

Neden o gece yatak odamın kapısını içeriden kilitlemiştim? Kırk yıl sonra şimdi bile bilmiyorum. Hatta o zamana nazaran daha az biliyorum diyebilirim. (Bilmenin birçok biçimi vardır. Bir pencerenin yalnızca kapalı ya da açık olmaması gibi; yarı açık, bir kısmı açık, kalanı kapalı, çok az açık veya dışarıdan panjurla, içeriden perdeyle örtülmüş, hatta çiviyle tutturulmuş olabileceği gibi.)

Kapımı kilitledim ve üzerimi değiştirirken, duvarın diğer tarafında tam da şu anda soyunma ihtimali olan Yardena'nın, kolsuz kıyafetinin ön kısmındaki pürüzsüz yuvarlak düğmeleri yukarıdan aşağıya doğru birer birer çözüyor olabileceğini düşünmeyecektim; ne yukarıda boğazına yakın ne de aşağıda dizinin üstündeki düğmeleri düşünmemeye kararlıydım.

Başucu lambamı açtım ve bir kitaba bakmaya başladım ama dikkatimi toplamam biraz zor oldu. ("Dikizlemek yerine istemeyi bilmelisin." Bununla ne demek istemişti? Ve "Sen kelimelerin çocuğusun!" Nasıl olur? Fark etmedi mi ki, ben pusudaki bir panterim?)

Kitabı kapatıp ışığı söndürdüm, çünkü neredeyse gece yarısı olmuştu ama uyumak yerine kafama düşünceler üşüştü ve onları kovmak için tekrar ışığı yakıp kitabı aldım. Ama yararı olmadı.

O gece derin ve genişti. Sokağa çıkma yasağını bir cırcırböceği sesi bile bölmüyordu. Bir silah sesi dahi duyulmamıştı. Kitaptaki denizaltılar yavaş yavaş sisten denizaltılara dönüşüyor ve sis bulutunun içinde yavaşça seyrediyordu. Deniz yumuşak ve ılıktı. Dağlarda sis topaklarından baraka yapan bir dağ çocuğu olmuştum, sonra aniden barakanın köşesinden bir tıkırtı geldi, sanki kıyıya vurmuş bir balina kumda eşeleniyordu. Susturmaya çalıştım ama *şşşt* sesiyle uyandım ve gözlerimi açtığımda ışığı açık unuttuğumu fark ettim. Rüyamdaki *şşşt* sesi devam ediyordu.

Bir anda bir hırsız kadar tetikte ve ihtiyatlı, yatakta doğruldum. Can çekişen kimse yoktu, bir balina da; yaz boyunca beklediğim gece gürültüleri vardı. Çok hafif ama ısrarlı ve sürekli gürültüler. Kesinlikle girişten, ön kapıdan geliyordu. Kan kaybeden, yaralı bir yeraltı direnişçisiydi. Yarasını sarmalı ve mutfakta yedek şiltenin üzerine yatırmalıydık ve o şafak sökmeden hemen önce yoluna gitmeliydi. Ya babam? Annem? Uyuyorlar mıydı? Kapıdaki ısrarlı gürültüleri duymuyorlar mıydı? Onları uyandırmalı mıydım? Ya da kapıyı ben mi açmalıydım? Burada değillerdi. Uzaktaydılar. Yardena vardı ve ona odadan çıkmayacağıma dair şeref sözü vermiştim. Ve bir keresinde, ben on yaşındayken yaramı temizleyip sardığını ve diğer dizim de yaralı olmadığı için üzüldüğümü hatırladım.

Sonra holden geçen çıplak ayakların seslerini duydum. Sürgünün takırtısını ve anahtarın kilitte dönüşünü. Fısıltılar. Ve daha fazla ayak sesi. Şimdi mutfaktan gelen hafif konuşmalar. Çakılan bir kibrit. Musluktan akan su. Burada yataktayken nereden geldiğini kolayca anlayamadığım diğer sesler. Sonra yine her tarafı kapla-

yan kadife sessizlik. Hepsi bir rüya mıydı? Ya da sözümden dönerek gidip neler olduğuna bakmalı mıydım?

Sessizlik.

Hayalet ayak sesleri.

Aniden tuvaletin su deposu gürledi. Duvardaki borulardan akan suyun şırıltıları. Sonra biraz daha yavaş sesler ve kapımın önünden geçen çıplak ayak sesleri. Bu, kesinlikle yaralı savaşçısına fısıldayan Yardena'ydı: "Bir dakika bekle, sus, burada dur." Sonra annemle babamın yatak odasından gelen gıcırtılar... Bir mobilya mı hareket etti? Bir çekmece? Bastırılan bir kahkaha ya da belki suyun altındaymış gibi gelen inleme sesleri.

Ben de sıcak takipten kaçan yaralı bir yeraltı savaşçısı olsaydım, bu adam gibi, yaram tedavi edilirken canımı yakan bir sıvıyla temizlenir ve bir bandajla sıkıca sarılırken gülecek kadar güçlü olur muydum?

Sanırım olmazdım. Bu sırada duvarın diğer yanındaki kıkırdama, inlemeye dönüştü; birkaç saniye sonra Yardena da inliyordu. Sonra daha çok ses ve fısıltılar. Ve sonra sessizlik. Çok daha karanlık olduktan sonra, uzaklardan birkaç el silah sesi duyuldu ama yorulmuş gibi dağılıp gittiler. Ve muhtemelen ben uykuya yenik düşmüştüm.

22

Asıl hain, en yakın olduğu ve kendisine sadık insanları aniden terk eden adam değildir. Yalnızca sıradan bir hain bunu yapar. Gerçek hain, tam içeride olandır. Merkezin tam kalbinde durur; en çok benzeyen, en ilgili ve her şeyin içinde olandır. Herkese en çok benzeyendir. Gerçekten sevdiği kişiye ihanet edendir, çünkü sevginin olmadığı yerde ihanet olur mu? (Bu hususun başka bir hikâyeye ait, karmaşık bir mevzu olduğunu kabul ediyorum. Düzenli bir insan bu satırların üzerini çizer yahut daha uygun bir öyküye transfer ederdi. Yine de ben bunları çizmeyeceğim. Siz isterseniz atlayabilirsiniz.)

O yaz bitti. Eylülün başında yedinci sınıfa başladık. Bu aynı zamanda boş bidonlarla ilgili yeni bir dönemin de başlangıcıydı. Bu bidonlarla yeryüzü kabuğunun derinliklerindeki erimiş lav okyanusunda rahatça dolaşabilecek, kabuğu yarıp çıkarak şehirleri temellerinden yıkabilecek kocaman bir denizaltı inşa etmeyi denemiştik. Ben Hur kaptan olmuştu, ben her zamanki gibi onun yardımcısı, mucidi, baş tasarımcısı ve seyir sorumlusuydum. Çita Reznik ordu donatım subayı olarak metrelerce eski elektrik teli, bobin, pil, düğme ve izolasyon bandı toplamıştı. Planımız denizaltımızla Londra'daki kraliyet sarayının altındaki bir nok-

taya kadar gitmekti. Çita'nın başka özel bir amacı daha vardı: Annesiyle iki üç hafta geçirdikten sonra çekip giden iki babasını yakalayıp onları ıssız bir adaya bırakmak. Annesini sevip sayardı ve onun biraz sessizliğe ve huzura ihtiyacı olduğunu düşünürdü, çünkü annesi gençliğinde Budapeşte'de meşhur bir opera şarkıcısıyken şimdi derin bir mutsuzluk yaşıyordu. (Biri onların duvarına kırmızıyla şöyle yazmıştı: "Çita çok mutlu olmalı, çünkü birçok çocuğun bir babası var. Annesi daha da mutludur; önce biriyle sonra ötekiyle oluyor." Çita yazıyı çiviyle kazıdı, sabunla sildi, boyadı ama yok edemedi.) Kitabı Mukaddes dersinde Bay Zerubbabel Gihon, Babilli canavarların Kudüs'ü ve mabedimizi fethedip yerle bir ettiklerini anlatmıştı. Her zamanki gibi karısıyla dalgasını geçmişti: "Bayan Gihon o zamanlarda Kudüs'te yaşasaydı, Babilliler canlarını dişlerine takarak kaçarlardı." "Canını dişine takmak" deyimini açıklama fırsatı da bulmuştu.

Annem "Okulda Henrietta adında küçük bir yetim kız var" dedi. "Beş altı yaşında. Çilli. Bana İbranice değil, Yidiş dilinde '*Mama*' demeye ve herkese onun annesi olduğumu söylemeye başladı. Ne yapmam gerektiğine karar veremiyorum. Annesinin öldüğünü ve benim onun annesi olmadığımı söylemeli miyim? Ama annesini bir kere daha nasıl öldürürüm? Ya da hiç tepki vermeden onun bunu aşmasını mı beklemeliyim? Ama ya diğer çocuklar kıskanırsa ne olacak?"

Babam "Bu zor bir durum" diye karşılık verdi. "Ahlaki açıdan. Her halükârda birileri zarar görecek. Benim kitabımı kimlerin okuyacağını düşün. Hepsi öldüler."

Çavuş Dunlop'u Orient Palace'ta göremedim. Kutlamalardan sonra onu üç defa aradım ama bulamadım.

Sonbahar gelip de alçalan bulutlar Kudüs'ü sarmalayıp dünyadaki her şeyin yaz, denizaltı ve yeraltı savaşçılarından ibaret olmadığını hatırlattığı zaman bile.

İspiyoncuların ve iki taraflı çalışan ajanların karmaşık istihbarat ağı sayesinde ona ihanet ettiğimi öğrenmiş olabileceğini düşündüm. Yardena'ya ondan bahsettiğim gece Yardena yaralı savaşçısına söylemiş, savaşçı yeraltına iletmiş, onlar da Çavuş Dunlop'u kaçırmış olabilirdi. Ya da tam tersi, adli inceleme birimi biz buluştuğumuzda bizi gizlice takip etmiş ve Çavuş Dunlop ihanetten tutuklanmış, belki de benim yüzümden sevgili Kudüs'ünden yollanmış ve imparatorluğun ileri karakollarından Yeni Kaledonya, Yeni Gine veya Uganda'ya sürülmüş olabilirdi.

Peki, bana ne kaldı? Yalnızca bana verdiği İngilizce ve İbranice bir Kitabı Mukaddes. Hâlâ bende durur. Onu okula götürememiştim, çünkü Bay Gihon'a göre Yahudi karşıtı bir kitap olan Yeni Ahit'i de içeriyordu. (Ama Yeni Ahit'i okudum ve birçok şeyin yanı sıra hain Yahuda'nın hikâyesini de keşfettim.)

Neden Çavuş Dunlop'a yazmadım? Hepsinden önce, bana adres bırakmamıştı. İkincisi, benden bir mektup alırsa başı belaya girer, hatta cezasını daha da artırırlar diye korkmuştum. Sonra, ona ne söyleyecektim ki?

Ya o? O neden bana yazmadı? Çünkü yapamadı. Ne de olsa ona ismimi bile söylememiştim. ("Ben Profi" demiştim, "İsrail ülkesinden bir Yahudi." Bu yeterli bir posta adresi değildi.)

Benim utangaç düşmanım Çavuş Dunlop, şimdi dünyanın hangi ucundasın? Singapur'da ya da Zengibar'da, her neredeysen, benim yerimi alacak başka bir arkadaş buldun mu? Bir arkadaş değil, bir öğretmen ve öğrenci.

Bu bile doğru bir tanımlama olmadı. Ne o zaman? Aramızdaki şey neydi? Bugün bile ne olduğunu tam olarak açıklayamıyorum. Sana yaptırdığım ev ödevlerinden hâlâ bir şeyler hatırlıyor musun?

Canterbury'de yaşayan evli bir çift tanıyordum. On yıl önce onlara Çavuş Dunlop'un izini bulmalarını istediğim bir mektup yazmıştım.

Başarısızlıkla sonuçlandı.

Bir gün ufak bir çanta hazırlayıp Canterbury'ye kendim gideceğim. Eski telefon rehberlerini karıştıracağım. Kiliselere bakacağım. Belediye arşivlerini tarayacağım. PC 4479. Stephen Dunlop, astımlı, dedikoduyu seven, pembe tenli, ham pamuktan bir Golyat. Yalnız ve sevimli bir düşman. Peygamberlere iman etmiş biri. İşaretlere ve mucizelere inanan. Eğer bir mucize olur da bu kitap eline geçerse Stephen, lütfen bana bir satır olsun yaz. En azından bir resim ya da kart yolla. İbranice ya da İngilizce, hangisini istersen, iki satır.

23

Eylülde daha birçok arama oldu. Tutuklamalar ve sokağa çıkma yasağı vardı. Çita'nın evinde bir el bombası pimi bulundu ve babalarından biri sorgulanmak üzere alındı (diğeri o akşam çıkagelmişti). Hocamız Zerubbabel Gihon sınıfta yine Babillileri aşağıladı ve Yeremya Peygamber'in savaş ve kuşatma günlerinde bir elçiye yaraşır şekilde konuşup konuşmadığı hususundaki şüphelerinden de bahsetti. Bay Gihon'a göre, düşman kapıya dayandığında bir peygamber halkı yüreklendirmeli, onları bir araya toplamalı ve öfkesini kendi kardeşlerine değil, duvarın dışındaki düşmana boşaltmalıydı. Bir peygamber her şeyden önce, kraliyet ailesine ve milli kahramanlara dil uzatmamalıydı. Ancak Yeremya Peygamber gücenmişti ve biz onu anlamaya ve affetmeye çalışmalıydık.

Annem evimize birkaç haftalığına iki yetim getirdi. İkisi de kaçak göçmendi; adları Oleg ve Hirsch'ti. Ama babam bundan böyle adlarının Tzvi ve Eyal olduğunu ilan etti. Benim yatak odama onlar için yedek şilteyi serdik. Sekiz dokuz yaşlarındaydılar, onlar bile tam olarak ne zaman doğduklarını bilmiyorlardı. Soyadları (Brinn) aynı olduğu için onları kardeş zannetmiştik. (Babam İbranicesinin Bar-On olduğunu söylemiş-

ti.) Ama anlaşıldı ki kardeş değillerdi, akrabalıkları bile yoktu ve gerçekte düşmanlardı. Düşmanlıkları kendini yavaşça, kavgasız ve neredeyse sözsüz belli ederdi. Bir kelime bile İbranice konuşamıyorlardı ve öyle sanıyorum ki konuştukları dili de tam olarak bilmiyorlardı. Karşılıklı öfkelerine rağmen, iki köpek yavrusu gibi geceleri yedek şiltenin üzerinde birbirlerine sokulup uyurlardı. Onlara İbranice öğretmeye ve onlardan da tanımlayamadığım, bugün dahi tarif edemediğim, yine de o iki yetimin benden ve birçok yetişkinden daha iyi anladıklarını bildiğim bir şeyler öğrenmeye çalışmıştım. Bayramdan sonra bir kamyonun arkasına bindirilip öncülerden oluşan bir gençlik köyüne götürülmüşlerdi. Babam onlara bizim eski valizimizi vermiş, annem de valizin içini bana küçük gelen kıyafetlerimle doldurmuştu. Bunları kavga etmeden paylaşmalarını istemiş ve bitlenmesinler diye kırkılmış başlarını okşamıştı. Babam kamyonun uzak köşesinde sıkışık oturan çocuklara "Hayatınızda yeni bir sayfa açılıyor" demişti.

Annem de "Bizi görmeye gelin. Yedek şiltemiz size her zaman açık olacak" diye eklemişti.

Evet, annemle babama Yardena'dan bahsettim. Zorundaydım. Tel Aviv'deki anma törenine gittikleri gece, Yardena onların odasında yatmış, gece yarısından sonra yaralı bir adam gelmiş, Yardena adamın yaralarını sarmış ve şafak sökmeden adam çıkıp gitmişti. Hepsini duymuş ama hiçbir şey görmemiştim.

Babam "Hey" dedi, "orada mıydın, yoksa bunların hepsi yalnızca bir rüya mıydı Celile'm?"[12]

Kızgınlıkla cevapladım:

12. Bir İsrail şarkısının sözlerine gönderme. (yay.n.)

"Hayal değildi. Gerçekten oldu. Burada yaralı bir adam vardı. Sana bunu anlatmasaydım keşke, sen yalnızca benimle dalga geçiyorsun."

Annem "Çocuk doğruyu söylüyor" dedi.

Babam "Öyle mi?" diye karşılık verdi. "Eğer bu doğruysa o genç hanıma bir çift lafım var."

Annem "Bize ne?" dedi.

Babam "Ama bu kesinlikle güveni kötüye kullanmak" dedi.

Annem "Yardena çocuk değil artık" diye karşılık verdi.

Babam "Hayır, ama bizim oğlumuz henüz bir çocuk" dedi. "Üstelik bizim yatağımızda. Kim bilir nasıl bir serseriydi? Her neyse, bunu daha sonra konuşuruz, yalnızca sen ve ben. Ve size gelince beyefendi, odanıza gidip ödevlerinizle ilgileniyorsunuz."

Bu hiç adil değildi, çünkü babam çok iyi bilirdi ki ben ödevimi eve gelir gelmez, ilk iş olarak, hatta bazen buzdolabında beni bekleyen yemeğimi bile yemeden yapardım. Ama bunu hak etmiştim, çünkü Yardena ve yaralı adamdan bahsetmem de adil değildi. Öte yandan, onlara nasıl söylemezdim ki? Bu benim görevim değil miydi? Üçüncüsü. Dördüncüsü... Bahsettiğim ama bahsetmemem gerekenler ve bahsetmem gerektiği halde bahsetmediklerim... Böylece odama gittim, kapıyı yine içeriden kilitledim ve açmayı kesinlikle kabul etmedim; ertesi sabaha kadar da onlara cevap vermedim. Kapıyı çaldıklarında bile. Beni cezalandırmakla tehdit ettiklerinde bile. Gerçekten korktuklarında bile. (Onlar için çok üzgündüm ama belli etmedim.) Hatta babam kapının öteki tarafında, kasten sesini yükselterek anneme şöyle dediğinde bile:

"Takma kafana. Bu kötü bir şey değil. Karanlıkta bir

şeyler düşünmek onun canını yakmayacaktır." (Bu konuda haklıydı.)

O akşam, odamda yalnız ama gururlu ve kızgın bir şekilde düşündüm: Dünyada vatanımızı kurtarmak, yeraltı örgütleri ve İngilizlerden başka gizemler de vardı. Öncü olmaları için bir kamyonla götürülen Hirsch ve Oleg belki de hakikaten kardeşlerdi ama bazı sebeplerden dolayı birbirlerine yabancı ve düşman gibi davranıyorlardı, olamaz mıydı? Ya da tersine, bazen yabancılar birbirlerine kardeş gibi davranıyor olabilirdi. İnsan gözlemleyip ağzını sıkı tutmalı. Her şeyin bir tür gölgesi vardır. Hatta belki bir gölgenin bile gölgesi olabilir.

24

O yazdan sonra bir yıl geçmeden İngilizler ülkemizi terk etmişlerdi. Yahudi devleti kurulmuştu. Kurulduğu gece her taraftan işgalci Arap ordularının saldırısına uğramış ama savaşıp kazanmıştı ve o günden bu yana defalarca savaşıp kazandı. Bir zamanlar Hadasa Hastanesi'nde hemşirelik eğitimi almış olan annem, Şibolet bayiindeki ilkyardım istasyonunda yaralılara bakıyordu. Geceleri, ölen kişilerin yakın akrabalarına Doktor Magda Gryphius'la gidip haber veriyorlardı. Ölüler ve yaralılarla ilgilenirken bir yandan da okuldaki yetimlerine bakıyordu. Orada geceleri iki üç saat kilerde, bir kamp yatağında uyuyordu. Çok nadiren eve geliyordu. Savaş aylarında sigaraya başlamıştı ve bir daha bırakamadı; sigarayı yüzünde acı bir ifadeyle, sanki iğreniyormuşçasına içiyordu. Babam sloganlar üretmeye devam etti ama artık savaşan birimler için manifestolar ve broşürler de hazırlıyordu ve havan topu kullanma eğitimi almıştı. Silahı kaldırıp merceklerini biraz alçaltıyor, gözlüklerine hafif bir açı vererek, büyük bir sorumlulukla, mantıklı ve doğru bir şekilde havan topunu parçalarına ayırıyor, yağlıyor ve monte edebiliyordu; bunu yaparken kitabına önemli bir dipnot ekliyormuşçasına her vidayı iyice sıkıyordu. Ben

Hur, Çita ve ben yüzlerce kum torbası doldurmuş, siperler kazmaya yardım etmiş, Kudüs'ün kuşatıldığı ve Ürdün Krallığı tarafından ağır topçu ateşine tutulduğu o günlerde bir noktadan diğerine koşarak mesajlar taşımıştık. Bir top güllesi bir zeytin ağacının altında kardeşiyle beraber sardalye yiyen Sinopski biraderlerin küçüğünün başını koparmıştı. Savaştan sonra büyük kardeş Yizreel'e taşınmıştı ve bakkal dükkânı Çita'nın iki babası tarafından ortaklaşa devralınmıştı.

Kasım ayının sonunda, Amerika'nın Lake Success adlı bir yerinde Birleşmiş Milletler'in, her ne kadar üç parçaya ayrılmış ve çok küçük de olsa bir devlet kurmamıza izin vermesinin radyodan duyurulduğu geceyi hatırlıyorum. Babam, oylamanın sonucunu radyodan dinlemek için herkesin bir araya geldiği Doktor Buster'lardan sabaha karşı birde eve dönmüştü ve üzerime eğilip sıcak eliyle yüzümü okşamıştı:

"Uyan. Uyuma."

Bunu dedikten sonra üstümü açtı ve yatağa benim yanıma kıyafetleriyle uzandı. (Halbuki günlük kıyafetlerle yatağa girilmeyeceği konusunda her zaman ısrar ederdi.) Yüzümü okşamaya devam ederek birkaç dakika durdu. Ben soluk almaya bile korkarken, evimizde yasak olduğu için daha önce hiç konuşulmamış, hatta merak bile edilmemesi gerektiğini bildiğim şeyler hakkında konuşmaya başladı birden. Ona sorulmayacak, anneme de sorulmayacak, hakkında konuşulmaması daha hayırlı olan birçok konu vardı ve hepsinin sonu gelmişti. Annemle Polonya'da iki komşu çocuğu olarak yaşadıkları zamanlardan bahsetti hüzünlü sesiyle. Onlarla aynı blokta yaşayan serserilerin, bütün Yahudilerin zengin, avare ve düzenbaz olduğunu söyleye-

rek onlara nasıl kötü davrandığını, öldüresiye dövdüklerini anlattı. Bir keresinde lisedeyken, kızların ve annemin önünde, sünnetiyle dalga geçmek için kendisini zorla soyduklarından bahsetti. Babası (ki benim dedem oluyordu ve Hitler tarafından daha sonra öldürülecekti) takım elbisesi ve ipek kravatıyla okula gelip müdüre şikâyet etmiş ama ayrılırken sokak serserileri onu da yakalayıp kızların önünde soymuşlardı. Babam "Ama bundan sonra bir Yahudi devleti olacak" dedi. Ve birden, neredeyse hoyratça sarıldı bana. Karanlıkta elim alnına ve gözlüğünün yerine gözyaşlarına değdi. O geceden evvel ve sonra babamı ağlarken hiç görmedim. Aslında o zaman da görmemiştim, yalnızca sol elim görmüştü.

25

Bu bizim hikâyemiz; karanlıktan gelip etrafta dolanıyor ve sonra karanlığa geri dönüyor. Acı, biraz neşe, hüzün ve şaşkınlık hatıraları barındırıyor.

Parafin arabası sabahları geçer, satıcı arabasının dizginlerini gevşekçe dizlerinin üzerinde tutarak yaşlı atına Yidiş dilinde uzun bir şarkı söylerdi. Sinopski biraderlerin bakkalında çalışan çocuğun her yerde onu takip eden garip bir kedisi vardı. Sürekli başını sallayıp gözlerini kırpıştıran Berlinli terzi Bay Lazarus güvensizlikle başını sallardı: "Sadık bir kedi görülmüş mü hiç?" Belki o bir *Geist*, yani ruhtu. Doktor Magda Gryphius Ermeni bir şairle evlenip onun peşinden Kıbrıs'a, Gazimağusa'ya gitti. Birkaç sene sonra yanında bir flütle döndü. Bazen gece uyanır, onun sesini duyardım ve bir iç ses bana "Bunu asla unutma, meselenin özü bu, her şey yalnızca gölgedir" derdi.

Peki, gerçekte olanların tersi nedir?

Annem şöyle derdi: "Olanın tersi, olmamış olandır."

Babamsa "Olanın tersi, olacak olandır" derdi.

Bir keresinde, on dört yıl sonra, Taberiye'de ufak bir balıkçıda karşılaştığımızda Yardena'ya sordum. Cevap vermek yerine neşeli bir kahkaha attı. Bu kahkaha kız olmaktan hoşlanan ve neyin mümkün, neyin şart oldu-

ğunu çok iyi bilen kızlara aitti. Sigarasını yakarken cevapladı: "Olanın tersi, yalanlar ve korkular olmasaydı olabilecek olanlardır."

Bu kelimeler beni o yaz sonuna götürdü: Klarnetinin sesine; annesi öldükten sonra da orada yaşamaya devam eden Çita'nın iki babasına; çatıda tavuk yetiştirirken birkaç sene sonra tekrar evlenmeye karar veren, kendisine koyu mavi bir takım elbise diken ve hepimizi vejetaryen mönülü bir yemeğe davet eden ama o akşam, düğünden sonra aniden çatıdan atlayan Bay Lazarus'a; PC 4479'a; pusudaki pantere; Ben Hur'a; Londra'ya hiç gönderemediğimiz rokete ve değirmene doğru dairesel yörüngesinde hâlâ yüzüyor olması muhtemel mavi kepenge... Bütün bunların birbiriyle ne alakası var? Söylemesi zor. Ya hikâyenin kendisi? Öyküyü anlatarak hepsine tekrar ihanet etmiş mi oldum? Ya da tam tersi: Anlatmasaydım onlara ihanet etmiş olmaz mıydım?

1994-1995

Huzursuz bir şehirde büyümeye dair renkli ama dokunaklı bir roman

Kudüs, 1947. İsrail devletinin kurulmasına birkaç ay kalmıştır. İngiliz işgali altında büyümüş olan 12 yaşındaki Profi, işgalci kuvvetlere karşı direnişin coşkulu havasına kapılmış ve İngilizleri doğup büyüdüğü topraklardan kovmak için iki arkadaşıyla bir yeraltı örgütü kurmuştur. Hayallerinin arasında İngiliz kraliyet sarayını havaya uçurmak; dünyanın dikkatini, ülkesinde yaşanan haksızlığa çekmek de vardır. Ama hayallerinden bazıları çok da kahramanca değildir. Şeytan, gerçek bir erkek olmaya çalışan delikanlıyı ayartmak için her yerde pusuya yatmıştır; ihanet çok uzak değildir.

"Ülkelerin vicdanlarının sesi olarak yazarlara ihtiyacı vardır, ancak çok azı buna sahiptir. İsrail'in Oz'u var."
Washington Post

"Çağdaş edebiyatın en büyük yazarlarından biri."
Times

Amos Oz 1939'da Kudüs'te dünyaya geldi. İbrani Üniversitesi'nde felsefe ve edebiyat okudu. İlk kısa hikâyeleri 20 yaşındayken yayımlandı. Barış yanlısı tutumu ve eylemleriyle bütün dünyada itibar gören, çağımızın en büyük yazarlarından biri olan Oz, 1977'den bu yana İsrail'in "Barış, Hemen Şimdi" hareketinin önderlerinden biri olarak çalışıyor, İsraillilerin ve Filistinlilerin birlikte var olmaları için kampanyalar yürütüyor. Çocuklar ve yetişkinler için yazdığı birçok kitap sayısız dile çevrildi. Yazarın *Aşk ve Karanlık*, *Kara Kutu* adlı kitapları Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

ISBN 978-605-09-1152-7
9 786050 911527
sertifika no: 11940
doğankitap.com.tr
₺ 16
DK DOĞAN KİTAP